T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK MUSİKİSİ ALANINDA ÇIKAN SÜRELİ YAYINLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

SADIK ZİYTAK

TEZ DANIŞMANI
PROF. ATİLLA SAĞLAM

EDİRNE - 2013

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALPER SADIK ZİYTAK tarafından hazırlanan **"TÜRK MUSİKİSİ ALANINDA ÇIKAN SÜRELİ YAYINLARA GENEL BİR BAKIŞ"** Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. Maddeleri uyarınca günü, saat: 15.00'te yapılmış olup, tezin kabul edilmesine **OYBİRLİĞİ** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Atilla SAĞLAM (Danışman)	Kabulü	
Doç. Dr. Erol TARKUM	Kabulü	
Yrd.Doç.Dr. Vahdet ÇALIŞKAN	Kabulü	

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10014248
Yazar Adı / Soyadı	SADIK ZİYTAK
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 12335068716
Telefon	5548943739
E-Posta	ziytak22@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Türk Musikisi Alanında Çıkan Süreli Yayınların Değerlendirilmesi
Tezin Tercümesi	Evaluatıon Of The Perıodıcals Issued On Turkısh Musıc
Konu	Müzik
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Müzik Eğitimi Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2013
Sayfa	114
Tez Danışmanları	PROF. ATİLLA SAĞLAM 38131056276
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	1900-2013 Dönemi=The period of 1900-2013 Doğrudan Musiki Odaklı Süreli Yayını=Direct music periodicals Musiki Odaklı Olmayan Süreli Yayını=İndirect periodicals Musiki Mecmuası=Journal of musicals
Kısıtlama	Yok

Yukarıda başlığı yazılı olan tezimin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

29.08.2013

İmza:.....

Tezin Adı: Türk Musikisi Alanında Çıkan Süreli Yayınların Değerlendirilmesi

Tezi Hazırlayan: Sadık ZİYTAK

ÖZET

Bu tezdeki amaç "Türkiye'de 1900-2013 yılları arasında süreli musiki yayıncılığının Nitel ve Nicel Durumu nedir?" soru tümcesini yanıtlamaktır. Söz konusu süreli yayınların 1900'den 1928 yılında yapılan harf devrimine kadar geçen süreçteki nicel ve nitel sonuçları 1928 yılında yapılan harf devrimi sonrasında süreli yayınların nicel ve nitel durumları ve süreli musiki yayıncılığında en uzun süreli yayına sahip derginin [*Musiki Mecmuası: 1948-2007*] nitel ve nicel özelliklerine ait bulgulara alt araştırma soruları kapsamında yanıtlar aranmıştır. Araştırma yöntemi nitel ve nicel yöntem olarak seçilmiş ve betimsel istatistik işlemleriyle elde edilen sayısal veriler nitel bulguların birer dökümü niteliğinde tezde verilmiştir. Veri toplama aracı belge taramadır. Veri çözümleme aracı içerik çözümlemesi ve sayısal döküm olarak belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen bulgular üç temel alt başlıkta verilmiş olup, sonuçlar aynı sıralama ile metinleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre birkaç örnek sonuç aşağıda verilmiştir.

1. 1900'den günümüze 112 adet musiki odaklı süreli yayın tespit edilmiştir.
2. 1900'den günümüze musiki odaklı olmayan ama içinde musiki odaklı yazılar olan toplam 67 adet dergi tespit edilmiştir. Söz konusu dergilerde musiki odaklı 1148 adet bilimsel yazı tespit edilmiştir.
3. Musiki Mecmuası dergisi musiki süreli yayınları içerisinde 59 yıl boyunca 477 sayı yayımlanmış en uzun ömürlü ve en çok sayısı olan dergidir.
4. Musiki Mecmuası dergisine yönelik nitel bulgulardan elde edilen sonuçlara göre dergi içindeki yazılar 27 alt başlıkta[1] toplanmaktadır.
5. Musiki Mecmua'sının yayımlanan 477 sayısından toplam 5428 adet bilimsel yazı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: 1900-2013 Dönemi, Doğrudan Musiki Odaklı Süreli Yayını, Musiki Odaklı Olmayan Süreli Yayını, Musiki Mecmuası

Title of Thesis: Evaluatıon Of The Perıodıcals Issued On Turkısh Musıc

Prepared by: Alper Sadık ZİYTAK

ABSTRACT

The objective of thıs thesıs ıs to answer the questıon of “Qualitative and Quntitative status of the periodicals issued öin Turkey on music between the periods of 1900-2013.What are the Qualitative and Quantitative status of the subject periodicals since 1900 up to the Alphabet Revolution; and after the alphabet Revolution 1928, as well as the Musiki Mecmuası (Music Periodical) : [1948-2007] whichisthe longest period among the music periodicals? Answers have been researched under the scope sub-research.Research method is a breakdown of the Qualitative findings described by stactistics in Qualitative and Quantitative tems. Data has been collected by means of data research and interpreted according to the content and qualitive breakdown . Findings obtained have been categorized under three basic headinesand the resultshave been written in this regard . Some of the results are as follows.

1. 112 periodicals have been found related to music as from 1900 to presenr day.
2. 67 periodicals have been found not related to music but issued articles related to music as from 1900 to present day. 1148 academic articles relatd to music have been found ın tehse periodicals
3. Totally 477 issuesof Musiki Mecmuası had academic 5428 articles.
4. Musiki Mecmuası priodical had 477 issues and was the periodical with a longest editorial life.
5. Results of the Quantitative findings related to “Musiki Mecmuası” have been categorized under 27 sub headings.

Key Words: The period of 1900-2013, Direct music periodicals , İndirect periodicals, Journal of musicals

ÖN SÖZ

Müzik bilimi müzik ve müzik eğitimi konularına odaklanmış bir bilim alanıdır. Alanın temel işi müzik ve müzik eğitimi alanına yönelik betimsel /tarama veya betimsel, deneysel veya yeni veri girişli yeni araştırmaları ortaya koymaktır. Bu tür çalışmaların şekillendiği örgün alanı lisansüstü eğitim kurumları (enstitüler ve araştırma merkezleri) düzenlemekte ve denetlemektedir. Örgün kurumsal araştırmalar yüksek lisans ve doktora kapsamında yürütülmekte olup, yetişkin bilimcilerin yürüttüğü bireysel araştırmalar ulusal ve uluslar arası süreli hakemli yayınlarda bilim dünyasında yer bulur, yankılanır. Bu bakımdan ulusal ve uluslar arası hakemli süreli yayınlar müzik biliminin ve bilimcisinin gelişimi bakımından birincil derecede öneme sahiptir.

Türkiye'de müzik alanındaki bilimsel yayınları yayınları öncelikli olarak ilim ve bilim kaynaklı olmak sonra da Türkçe dışı ve Türkçe yayın olmak üzere ikiye ayırmak gerekir. İster ilim ve Türkçe dışında bir alfabe ile ister bilim ve Türkçe alfabe ile yazılı olsun her iki tür yayında müzik ve müzik eğitimi alanına yönelik betimlemeler içermesi, yenilikler ortaya konulması aranılan özelliklerdir. Bu yöndeki düzenleme, yayın kurallarını denetleme de hakem kurumunu zorunlu kılmıştır. Hakem kurumu ve yayın ilkeleri meselesinin Türkiye müzik yayıncılığındaki işleyişi son 20 yıllık bir süreç ile sınırlandırılabilir. Bu yöndeki oluşumlar uluslararacılığın bir zorunluluğu olarak gündeme gelmiş olmaktadır. Bu zorunlulukta kitle iletişim alanında yaşanan güçlü yenileşme ve ilerlemelerin etkisi vardır. Bilişim çağı olarak adlandırılan bu çağda süreli yayınların niteliği değişmekte uluslar arası ölçütlere yaklaşılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti dönemi müzik süreli yayınları bu bağlamda değerlendirildiğinde Üniversitelere bağlı müzik süreli yayınları ya da müzik ve müzik eğitimi yazılarını kabul eden süreli yayınlar ile müzik biliminde hem hakem kurumu hem de yayın ilkeleri gibi unsurlar bilimsel niteliği oluşturmaya başlamıştır. Bu gelişimlere yönelik tarihsel süreç üniversitelerin kuruluş kanunu tarihi olan 1982 yılına kadar götürülebilir; ancak söz konusu yayınların bilimsel nitelik kazanmasına ve niteliğin uluslar arası ölçüt ve boyutlara getirilmesine yönelik mücadele henüz

sürmekle birlikte son on yıllık dönemi bu mücadelenin odağına almak gerekir. Bu konudaki gelişme veya devinimin kökeninde ise üniversitelerin öğretim üyesi yetiştirme (ÖYP) projeleri ve bu proje ile yetişen öğretim elemanlarının yerleşmek istedikleri üniversitelerin niteliği sorunlu, niceliği de tartışmalı ilkeleri yatmaktadır. Artık bilim insanı olmak isteyen bireyler sayısal puan değeri olan ulusal ve uluslar arası hakemli yayınlar yapmak zorunda oldukları bilincindedirler. Bu bilinçle ve hırsla yayın yapma istek ve çabalarının takdir edilmesi bir yana söz konusu yayınların bilimsel nitelikleri hala tartışma konusu edilmektedir. Bu tartışmanın nedeni gerek ulusal gerek uluslar arası alanda süreli yayıncılığın ticari bir kazanç aracı haline getirilmiş olması ve bilimsel yükselmeye yönelik bir pazarlamanın bir iş olarak yapılıyor olması gösterilebilir.

Türkiye'deki yayıncılığın son on yılına damgasını vuran ticaret ve pazarlama yayıncılığı bir yana bırakıldığında gerçek bilimsel süreli yayıncılığın Türk müzik ve müzik eğitimi alanındaki müzik bilimcilerin niteliğini etkileyen ve belirleyen bir işlevi olduğundan kuşku yoktur. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti döneminin gerek öncesi gerek sonrası dönemlerinde bilim ve ilim adı altında yayımlanan risale veya makalelerin içinde gerek hakemli gerekse hakemsiz, gerek üniversite içi gerekse üniversite dışı süreli yayınların günümüz bilimsel ahlak ve bilimsel niteliklere yöneldiğini işaret eden birçok süreli yayınla karşılaşıldığı bu tez kapsamında ortaya çıkmıştır.

Bu tezde süreli yayınların bilimsel nitelik ve bilimsel ahlak konusuna odaklanmadan 1900'den günümüze müzik ve müzik eğitimine odaklı süreli yayınların nitel ve nicel bilgilerini elde etme amacı güdülmüş olup, bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmalarda elbette süreli yayınlara yansıyan müzik ve müzik eğitimi odaklı makalelerin bilimsel ahlaki yönü ve niteliği hakkında bir görüş elde etme olanağı yakalanmıştır; ancak bu görüşün tezin kapsamında yeri olmadığından teze bu yönde herhangi bir bilgi aktarımı olmamıştır.

Tezin kuramsal çerçevesine göre Türk müziğine veya Türk müziğine etki eden etkileşim uygarlıkları müziklerine, bu uygarlıkların musiki alanında yayınladığı

risale veya makalelere yönelik tarihsel bilgiler; risale ve makalelerin yayımlandığı diller; yayımlayan bilginler ve yazının icadından Türkiye Türkçesine ulaşma süreci ile 1900'den 2010 yılına kadar çeşitli dönemleri ele alan çalışmalar, kaynaklar değerlendirme konusu yapılarak müzik ve müzik eğitimi odaklı süreli yayınlara yönelik bir araştırma sorusu oluşturulmuştur. Bu soru kapsamında toplanan veriler eski yazılı yayınlar, yeni yazılı yayınlar ve tüm bu süreli yayınlarda özel bir yeri olan musiki mecmuası dergisinin incelenmesinde elde edilen bulgular şeklinde ortaya konulmuş ve bulguların tüm sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yukarıdaki çalışmaların yapılandırılması, sürdürülmesi ve tamamlanması aşamasında katkıları olan başta Sayın Hocam Prof. Atilla SAĞLAM' a, Beyazıt Kütüphanesi ve çeşitli kütüphanelerdeki kaynaklara ulaşma konusunda yardımlarını esirgemeyen sevgili öğrencilerim Ezgi BAKIREL, Ece ATLIK, Göksu KILIÇAL, Elif GÜZEL, Selin KARAKAŞ ve Berna YÜCEL' e çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
ÇİZELGE VE ŞEKİLLER DİZİNİ x
RESİMLER DİZİNİ xii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ…… 1
1.1 Araştırma Ana sorunsalı ve Araştırma Ana Soru Cümlesi 1
1.1.1 Araştırma Ana Sorunsalı…….. 1
1.1.1.1 Yazı Araçları ve Dil Meselesi…… 1
1.1.1.2 Musiki Yayıncılığının Kökeni, Yazı ve Yazı Araçları……. 10
1.1.1.3 Musiki Yayıncılığı Dönemi: Selçuklu Dönemi…….22
1.1.1.3.1 Müzik Yazısında İslami Etkili Yayınlar……...23
1.1.1.4 Matbaanın Doğuşu, Gelişimi ve Türk Musiki Yayıncılığına Etkisi…… 27
1.1.1.5 Yayıncılıkta Dil Sorunsalı (Türkçe- Arapça- Farsça Metinlerin Oluşması…….. 31
1.2 Müzik Yayıncılığında Dergicilik Faaliyetlerinin Durumu…35
1.2.1 Osmanlı Döneminde Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik……. 35
1.2.2 1900-1919 Dönemi Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik……..42
1.2.3 1920'den Günümüze Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik……. 45
1.2.4 Araştırma Ana Soru Cümlesi ve Soru Cümleleri…….. 48
1.3 Araştırmanın Amacı ve Önemi……49
1.4 Sayıltılar ve Sınırlılıklar…… 49

1.5 Kaynakların Değerlendirilmesi……49
1.5.1 Yöntem Bilimsel Kaynakların Değerlendirilmesi…….. 49
1.5.1.1 İlgili Tezlerin Değerlendirilmesi……50
1.5.1.2 İlgili Kitapların Değerlendirilmesi……50
1.5.1.3 İlgili Makale veya Bildiri Metinlerinin Değerlendirilmesi…..52
1.5.2 Müzik Bilimsel Kaynakların Değerlendirilmesi…….. 52
1.5.2.1 İlgili Tezlerin Değerlendirilmesi…….. 52
1.5.2.2 İlgili Kitapların Değerlendirilmesi…….. 53

BÖLÜM II

2 YÖNTEM

2.2 Araştırma Yöntemi ve Deseni…….. 55
2.3 Evren ve Örneklem…… 58
2.4 Veri Toplama ve Çözümleme Araçları…… 60

BÖLÜM III

3 BULGULARIN AÇIKLANMASI ve YORUMLANMASI

3.1 1900-1947 Yılları Arası Musiki Yayıncılığına İlişkin Bulgular……. 66
3.1.1 1900-1928 Yılları Arası Eski Türkçe Yazılı Musiki Yayıncılığına Ait Bulgular……... ……..66
3.1.2 1928-1947/48 Yılları Arası Türkçe Yazılı Musiki Yayıncılığına İlişkin Bulgular……..... …… 69
3.2 1948-2007 Yılları Arasında Yayınlanan Musiki Odaklı Olan veya Musiki Odaklı Olmayan Musiki Süreli Yayıncılığına İlişki Bulgular…….70

3.2.1 Musiki Konusunu Kapsayan Musiki Odaklı Olmayan Dergilere İlişkin Bulgular……. 71
3.2.2 Musiki Odaklı Dergilere İlişkin Bulgular…… 72
3.2.3 Musiki Mecmuası Dergisine İlişkin Bulgular…… …… 73
3.2.3.1 Musiki Mecmuası Dergisi (1948-1.2.1953)…… …… 75
3.2.3.2 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1953-1.2.1958)…… 76
3.2.3.3 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1958-1.2.1963)…… ……77
3.2.3.4 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1963-1.2.1968)…… 78
3.2.3.5 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1968-1.2.1974)…… …… 79
3.2.3.5 Musiki Mecmuası Dergisi (10.1.1974-10.1.1979)…… 80
3.2.3.6 Musiki Mecmuası Dergisi (11.3.1979-3.1.1988)…… …… 81
3.2.3.7 Musiki Mecmuası Dergisi (6.1.1988-12.1.2006)…… …… 82
3.3 2007-2013 Yılları Arasında Musiki Süreli Yayıncılığına İlişkin Bulgular……. 83

BÖLÜM IV

4 SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1 1900-1928 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar…… 84
4.2 1928-1947 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar…… 85
4.2.1 Musikiye odaklı Süreli Yayınlara Yönelik Sonuçlar…… 85
4.2.2 Musikiyi Kapsayan, Musiki Odaklı Olmayan Süreli Yayınlara Yönelik Sonuçlar……87
4.3 1948-1980 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar…… 91

4.4 2007-2013 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar……93

4.5 Musiki Mecmuasının 477 Sayısından Elde Edilen Sonuçlar……94

KAYNAKLAR…… 96

EKLER……103

ÇİZELGE VE ŞEKİLLER DİZİNİ

1.2.1 Osmanlı Döneminde Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik (1299-1899)

3.1.1 1900-1928 Yılları Arası Eski Türkçe Yazılı Musiki Yayıncılığına İlişkin Bulgular (Çizelge 1)

3.1.1.1 1900-1928 Süreli Yayınlar –Doğrudan Dergilere (Musiki Odaklı Dergiler) Ait Nitel Bulgular (Çizelge 2)

3.1.2 1928-1947/48 Yılları Arası Türkçe Yazılı Musiki Yayıncılığına İlişkin Bulgular (Çizelge 4)

3.1.2 1928-1947 Yılları Arasında Doğrudan Musiki Yayını Yapan Mecmuaların Dizini (Çizelge 5)

3.2.1 1948-2007 Yılları Arasında Musiki Odaklı Olmayan Mecmualar Dizini (Çizelge 6-EK2)

3.2.2 1948-1980 Yılları Arasında Musiki Odaklı Olan Mecmualar Dizini **(Çizelge** 7- Ek3)

3.2.2 1980-2013 Yılları Arasında Dolaylı Musiki Yayını Yapan Mecmualar Dizini (Çizelge 8-Ek4)

3.2.3 Musiki Mecmuasının 1948-12.01.2006 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge1)

3.2.3.1 Musiki Mecmuasının 1948-1953 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 2)

3.2.3.2 Musiki Mecmuasının 1.3.1953-1.2.1958 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 3)

3.2.3.3 Musiki Mecmuasının 1.3.1958-1.2.1963 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 4)

3.2.3.4 Musiki Mecmuasının 1.3.1963-1.2.1968 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 5)

3.2.3.5 Musiki Mecmuasının 1.3.1968-1.2.1974 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 6)

3.2.3.6 Musiki Mecmuasının 10.1.1974-10.1.1979 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 7)

3.2.3.7 Musiki Mecmuasının 11.3.1979-3.1.1988 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 8)

3.2.3.8 Musiki Mecmuasının 6.1.1988-12.1.2006 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü (Çizelge 9)

RESİMLER DİZİNİ

1) Resim 1. Kilmer Tarafından Çözümlenmiş Kil Düzlemde Nota Yazısı ve Temel Açıklamalar.
2) Resim 2. Sümer Nota Yazısının Batılı Bir Ses Düzeneği İle Günümüz Notalarına Dönüştürülmesi.
3) Resim 3. Dalpin'in Sümer Notalarının Günümüz Notasına Dönüştürülmüş Şeklini Verdiği ve Beşer'in Yaratılışını Konu Olarak İşleyen inanç Müziği.
4) Resim 4. Mirşan ve Tarcan'ın Aktardığı M.Ö Tarihini İşaret Eden Kaya Resmi.
5) Resim 5. Dunhuang Müzik Notaları
6) Resim 6. Dunhuang Müzik Notalarının Sembolleri
7) Resim 7. Dunhuang Müzik Notalarıyla Yazılmış Su Davulu Melodisi
8) Resim 8. Dunhuang Müzik Notalarının Günümüz Notalarına Çevrilmesi

BÖLÜM I

1 GİRİŞ

Bu bölümde araştırma ana sorusuna yönelik durumun ortaya konulması; araştırma ana soru cümlesi ve alt soru cümleleri; araştırmanın amacı, önemi, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kaynakların değerlendirilmesi gibi konulara yer verilmektedir.

1.1 Araştırma Ana Sorunsalı ve Araştırma Ana Soru Cümlesi

Bu kısımda araştırma ana sorununun tanımlanması ve açıklanması ile araştırma ana soru cümlesi ve alt soru cümleleri verilmektedir.

1.1.1 Araştırma Ana Sorunsalı

Bu araştırmada yukarıdaki açıklamalardan olmak üzere "Türkiye'de 1900-2013 Yılları Arasında Süreli Musiki yayıncılığının Nitel ve Nicel Durumu nedir?" soru tümcesi araştırma konusu yapılmış, bu sorunun aşamalı olarak yanıtlanması bakımından önemli bulunan alt soru tümceleri oluşturulmuş ve aşağıda verilmiştir:

1) 1900'den harf devrimine süreli müzik yayıncılığına ilişkin nitel ve nicel durumlar nedir?
2) 1928 yılı harf devrimi sonrası süreli müzik yayıncılığının nitel ve nicel durumu nedir?
3) Süreli müzik yayıncılığında en uzun süreli yayına sahip derginin [*Musiki Mecmuası: 1948-2007*] nitel ve nicel özellikleri nedir?

1.1.1.1 Yazı, Yazı Araçları ve Dil Meselesi

Yazı yazmak için kullanılan araçlar tarih boyunca sürekli değişikliklere uğramıştır. "*IX. yüzyılda Çinliler'in kağıdı bulmasına kadar kullanılan yazı araçlarının başında "Taş" yer alır. Sümerlerin daha çok kullandığı ve üzerine resim ve harflerin kullanıldığı halkın gündelik yaşamlarını, hayatın daha düzenli ve kurallara uygun bir şekilde yürütülmesini sağlamak için günlük hayattaki durumları*

kayıt altına almak için bu madde kullanılmıştır. "Sümer" uygarlığıyla birlikte bu maddeyi kullanan "Mısır" uygarlığı da yine taş yazıyı kullanmıştır. Bundan 4000 yıl önce eski Mısır tapınaklarının duvarlarına yazılmış yazılar günümüze kadar gelmiştir. "Türklere ait "Orhun Yazıtları'nın" dört yüzü olan büyük bir taş üzerine yazılması, Türk topluluğunda taş üzerine yazı yazıldığının en temel kaynaklarından biridir."(Özbay 2005:5)

İnsanlığın yazı deneyiminde kullanılan araçlardaki öncelikler sırasıyla kaya, taş, tunç ve lüleci çamuru gibi araçlardadır. Bu malzemelerin yazıda yer alış sırası kaynaklarda resim yazısı ve damga yazısı olarak verilmektedir. Resim ve damga yazısı dönemlerinde Türkistan'da Mirşan tarafından çözümlendiği günümüzden 15.000 yıl önceki resim ve damga yazıları ile Sümerlerden Hititlere ve Mısırlılara aktarılan damga yazısı dönemi olarak yaklaşık 12.000 yılık bir dönemi kapsar. Söz konusu dönemdeki yazı araçlarının kullanımını ihtiyaçlar ve ilgili keşifler belirlemiştir.

"İnsanlar yazı yazmak için "Taş" maddesinden daha hafif ama onun kadar dayanıklı bir nesne bulma istekleri sonucunda "Tunç" nesnesini kullanmaya başlamışlardır. Bugün bile bu nesnenin üzerine yazılmış yazı örneklerini görmek mümkündür."(Özbay 2005:6)

Yukarıda söz konusu edilen yazı araçlarından sonra Mısır'da devrim niteliğinde bir gelişme olmuş ve "papirüs[2]" adlı yazıya geçirme aracı keşfedilerek kullanılmıştır. Papirüsün bulunması ve kullanımını devletlerarası sorunlara yol açmıştır. Bunun sonucunda Bergama Krallığında "Parşömen[3]" adı verilen bir yazı aracı bulunduğu belirtilmektedir. Bu aracın süreç içinde papirüsten daha hızlı ve etkili bir kullanım sahası oluşmuştur.

[2] "Papirüs" Nil kıyılarının bataklık yerlerinde çıplak, uzun gövdeli ve tepesinde püsküllü olan garip görünüşlü bir bitkidir.
[3] Doğduğu kent olan "Pergamon'un" adını alan "Parşömen" zamanla Mısır'ın Araplar tarafından işgaliyle birlikte o dönemde en rağbet edilen araç olarak kalmıştır.

Gerek Batı gerek Doğu medeniyeti olsun yazıda kullanılan araçlara yönelik ortak bir anlayış göze çarpmaktadır. Örneğin her iki medeniyette de yazının ilk aracının mağara veya kayalara çizilmiş resimler olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Resim yazısı dışında yazı araçları tarihsel bir akış içinde aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Mağara-Kayalar-Taş- Tunç
2.Çivi Yazısı
3.Kil Yazısı
4.Lüleci Çamuru
5.Papirüs
6.Parşömen
7.Balmumu
8.Kağıt
9.Koyun Kürek Kemiği, Balçık Yaprağı, Hayvan Derileri, Ağaç Kabukları vs…

Tarihte medeniyetlerin yaşantılarını veya düşünsel süreçlerini yazma girişimlerinde damgalar önemli bir yer teşkil eder. Damgalar için yazının çıkışında ve gelişiminde oluşan süreçte köprü görevi gördüğü söylenebilir. Bu konuda Aksoy 2011:1-7) damgaları şu şekilde tanımlamıştır: *"Damgalar, bir dilin alfabeleri ve aynı zamanda ait oldukları sosyal grupların miras bıraktığı ilk anlatılar biçiminde tanımlanabilirler. Bu sebeple damgalar, sosyo-kültürel araştırmalarda başvurulması gereken öncelikli vesikalardır. Çünkü damgalar bir nesneyi ya da nesneleri ifade etmenin ötesinde, daha çok insanla ilgili soyut düşünceyi ifade eder.*"

Tarcan (1998:143) damgayı "*Orta Asya'da yaşayan insanlar 30 binlerde kayalara resim yapmaya başlamıştır. Bu kaya resimleri gelişerek, tekrarlanan kavramlar sabitleşip: sembol – 15 binlerde şekiller haline almış petroglifler yani kaya resimleri dönemi başlamıştır. Bu yazı elemanlarına Orta Asya'da "Damga" adı verilmiştir."* şeklindeki açıklamasıyla damganın ve damga yazısının tarihte insanlık tarafından kullanımı konusuna vurgu yapmıştır.

Yapılan araştırmalar damga yazısının Kök-Türkler tarafından kullanıldığına işaret eder. Bu konuda Orkun, (Akt; Aksoy 2011:1-7*)"...ilk baskısı 1941 yılında yapılan eserinde Türk yazısının "fikir belirten işaret" anlamına gelen kaya resimlerinden oluştuğunu Y.D. Polivanov'a atıfta bulunarak belirtir. Atıfta "bilhassa ki M.Ö IV. Yüzyıllarında sanılan Esik mezarında, gümüş bir kap içinde, Kök –Türk harflerinin arkaik şekli olduğu sanılan harfler ile yazılmış ve Kazak alimlerine göre, "...iki harfi yalnız Türkçede olan bir yazı bulundu. Bu çok önemli bir buluş, Kök Türk yazısının İ.Ö önce, belki Aristov, N. Orkun ile Kisilev'in sandıkları gibi, damgalardan gelişerek teşekkül ettiğini gösterir."* şeklindeki açıklamaları damga yazısının Türk uygarlığında gelişimi ve kullanımını destekler niteliktedir.

Damga ifadesi Ögel'in (Akt, Aksoy; 2011:1-7) "…*Sizlerin başınıza ben oldum artık kağan/ Elimizden düşmesin, ne yayımız ne kalkan/ Damgamız olsun bize, yol gösteren bir buyan"* şeklindeki alıntısında Türklerin yazıya verdiği öneme dikkat çekmektedir.

Türklerin damga yazısı kullanımı Orhun Anıtlarında belirgin olarak kendini göstermiştir. (Orhun anıtlarının tarihsel dönemi bakımından kayıt düşülen tarih olan 732 tarihine Mirşan'ın eleştirel bir açıklaması vardır: Mirşan söz konusu tarihlerde Türklerin Müslümanlığı kabul etmeye başladığını ve Türklerin Arap dilinin etkisine girdiğini belirttiği yazısında bu büyük yanılgıyı Türk Kültürü Dergisinin 1983 yılı 241/242 sayılarında ortaya çıkarmıştır. Mirşan, (Akt: Tarcan, 1998: 64) "…*Urgun' daki Kül Tigin yazıtı 732'de değil 575'te damgalarla yazılarak kurulmuştur*." Şeklindeki açıklamalarına dayanak olarak "…*VI. yüzyılda yaşamış olan Çinli tarihçi Liu Mao (552, 554, 556) tarihli makaleleri Kültigin' e aittir."* şeklinde sözlerini açıklamalarına dayanak olarak göstermiştir. Mirşan tarafından ortaya atılan bu tarih, tarihteki en eski Türkçe yazıt diye bilinen "Çoyr Yazıtları'nın" yazılma tarihi olan 687-692 yıllarından 112 yıl önceye denk gelmektedir. Söz konusu tarihsel eleştiri günümüz kaynaklarında yer almayan bir eleştiri olmasıyla dikkat çekmektedir. Damga yazısı bu taşlara yazılan metinlerden başka Oğuz Kağan Destanı'nda da kendini göstermiştir.

Kaya resimlerinden damgaya; damgadan, kavrama; kavramdan sözcük ve heceye ve harfe uzanan yazı dilinin gelişmesinde Damganın yaygın ve kapsamlı bir önemi vardır. Bu konuda hem Mirşan' ın hem de Tarcan' ın çok sayıda yayınları olduğu bilinir. Bu yayınların dışında Özellikle Altay dillerindeki damgalara ilişkin Türk lehçelerinde damgaların yansıması bakımından sınıflamalar da mevcuttur. Damganın Türklerin yaşamındaki önemine ilişkin temel kaynaklardan birisi olarak Kaşgarlı Mahmud'un "Divan-ü Lügati't Türk" adlı eserinde var olan Oğuz maddesi aydınlatıcıdır. Bu maddede Oğuz boylarının Oğuz Kağan döneminde Üçok ve Bozok olarak ikiye ayrıldığı altı oğlundan olma torunların oluşturduğu 22 boyun dizini ve damgaları verilir. Bu damgalar mülkiyet ifadesi olarak oluşturulmuştur.

Tarihte yazının gelişimi sürekli gelişim ve değişim göstermiştir. Tarcan (1998:143) "Ön Türk Tarihi" adıyla yazmış olduğu kitapta bu konuya şu şekilde değinmiştir. Yazının gelişiminin *"...resim yazısı,(piktografik) damga yazısı, sözcük yazısı, hece yazısı ve son olarak harf yazısı olarak gelişimini tamamladığı söylenebilir. Damga yazısı kolayca anlaşılabilir şekillerden karmaşık hale dönüşerek güncel düşüncelere aracı olmaya başlamış ve böylece sözcük yapısı ortaya çıkmıştır. Sümer kültüründe kullanılan damgalar, zaman içinde sözcükler ifade eden çivi yazısına dönüşmüştür.*"

Tarcan'ın da belirttiği gibi Sümer yazısı, simgesel ve resimsel (piktokrafik) olarak başlamış, fakat zaman içinde karmaşık çivi yazısına dönüşmüştür. Sümerlerde yazı, öncelikle taş ve daha sonraki dönemlerde toprak tabletler üzerinde kullanılmıştır. Bu kil yazıtlar 5000 yıl eskidir. Çığ'ın (Akt, Tarcan 1998: 74) araştırmalarına göre *"...Yapılan araştırmalarda Urug şehrinde pişmiş kilden oluşan birçok kayıtlı tablet bulunmuştur. Bu tabletlerde görülen şekiller yazıdan daha çok resim görüntüsü vermektedirler. Bu simgesel anlatım zaman içinde çok kez değişmiştir."* şeklinde açıklamaları söz konusu yazı aracı değişimine dayanak olarak gösterilebilir. Yazının gelişiminin musiki yazısı veya yazmalarını da doğrudan etkilediği anlaşılmaktadır. Musikiyi kayıt altına alma, musikiyi öğretme ve yazmak için özel işaretler geliştirme bu etkinin kanıtlarını vermektedir. Musikiyi yazma veya

kayıt altına alarak öğretme süreçlerinde Türklerin İslamiyet öncesi ve sonrası yaşantıları arasında belirgin bağlar vardır:

Musiki ile ilgili ilk temel bilgilerin özellikle Türkistan döneminde Çin kaynaklarına yansıdığı anlaşılmaktadır. Türklerin Türkistan sahasından İran, Arap ve Anadolu sahasına yönelmeleri sürecinde ve öncelikle Nizak Tarhan adlı hükümdar ve bağlı topluluklar inceleme konusudur. 600'lü yılların ortasından başlayan Türkistan'ı Araplaştırma[4] savaşlarının İslam dinini yayma söyleminde gerçekleştiği 704 yılına gelindiğinde Bazğis ve civarının hükümdarı Türgeşler'den Nizak Tarhan Müslüman olan ilk hükümdarlardandır. Bu kabul ile Türk toplumları, devletleri ve medeniyeti üzerindeki Araplaştırma çabaları ivme kazanmış, sonuçta Karlukların Önderliğinde Karahanlılar, Gazneliler, Selçuklular ve Osmanlılar gibi İslami devlet yönetiminin temeline koyan birçok Türk imparatorlukları ve devletleri ortaya çıkmıştır (Kitapçı, 1988). Türklerin İslam dini ile bağlarının güçlenmesinde Talas savaşına vurgu yapılmaktadır. 751 yılındaki Talas savaşında Araplardan ve İslamiyet'ten yana olan Karluk Türklerinin İslamiyet'i benimsemesi ile İtil Bulgarlarının devlet olarak İslamiyet'i kabulünün Türk musikisine yönelik yazmalardaki dilin üzerinde İslami etkileri oluşmasına önemi vardır. Demek ki Çin sahasında Çin medeniyetinin etkisi ile Çince metinler üzerinde yazılan Türk müzik metinleri İslam'ın kabulü ile yönetimini üstlendikleri halkın dili olan Farsçayı kullanma ve "Kur'an" dilini kullanmayı benimseyerek hem müzik yazmalarında hem devletin resmi dil yazısında söz konusu dillerin alfabelerindeki işaretleri kullanmaktan çekinmemişlerdir. İslam dinini benimsemenin ortaya çıkardığı dil ve yazı etkisini Farisi ve Arabi alanda incelemek gerekmektedir. (Yarman'ın (2010:1-2) *"...Türk toplumunda İslamiyet'in yükselişiyle İslam alimleri tarafından Antik Yunan felsefecilerinin eserleri tercüme edilerek yepyeni bir kültürel akımın etkisinde, Geleneksel Türk Musikisinin oluşmuş olduğu saptanmaktadır*." Her alanda kendini gösteren Arabi ve Farisi etki bu dönemde yaşamış alimleri de etkilemiştir. Bu dönemde İslam dünyasında El Kindi (801-873) ile başlayan edvar geleneği[5] bu dönemde kendini göstermiştir. Özellikle Türk musikisi ile ilgili nazariyata dayanan eldeki ilk veriler, araştırmanın dil bağlamlı yönünü Al Farabi (873-950) dönemine kadar götürmektedir.

[4] Kitapçı' nın verdiği bilgilere göre Türklerin Müslüman olmaları Arap saldırganların mal, can vb. değerlere yönelik zararlarının önüne geçmemiştir. 8. Yüzyıl başı itibari ile Nizak Tarhan kendi adını Allah'ın kulu anlamındaki Arap adı olan Abdullah olarak değiştirmiş; Kardeşinin oğluna da Osman adı verilmiştir. Böylece Arap adları ve İslam medeniyetinin etkisi Türk medeniyeti üzerinde güçlü bir biçimde gelişmiştir.

[5] Yarman'a (2010:2) göre "…Farabi'yi izleyen birkaç zaman içinde ihvanü's Safa (Dostlar Meclisi) risaleleri; İbn'i Sina'nın musiki üzerine yazıları Mevleviliğin kurucusu Mevlana Celaleddin Rumi'nin (1207-1273) sufi musiki'ye yeni bir yön verişi Safiyüddin, Şirazi ve Meragi'nin varlığı Türk musikisinde oluşan edvar geleneği açısından önemlidir.

Farisi etkide hem Gazneli Mahmut'un, hem Hüseyin Baykara' nın hem de Şah İsmail'in Türk olmaları ve İran sahasında hüküm sürmelerini dayanak gösterme olanağı vardır. Arabi etkinin en güçlü olduğu alan ise Türk medeniyetinde Osmanlıca olarak gelişen ve anılan dilin yazınsal işaretleri bu dil üzerinden gerçekleşmiştir. Bu bakımdan Türk musikisini içeren birçok metin hem Farsça hem Arapça hem de Türkçe ancak Arap alfabesi kullanımıyla yazılmıştır. Bu dönemde Arapça ve Farsça olarak yazılan edvarların içinde başta musiki nazariyatına yönelik olmak üzere çok çeşitli konuları içeren edvarlar mevcuttur. Yarman tarafından yapılan sınıflamada Arabi ve Farisi dille yazılan edvar sayısını 23 şeklinde tespit edilirken Uslu bu sayıyı 58 olarak tespit etmiştir. Tespit edilen edvarların yazıldığı diller olarak özellikle Arapça, Farsça XV. Yüzyıldan itibaren Eski Türkçe yazısıyla yazılması bu dillerin yazın sahasına nasıl hükmettiğini kanıtlar niteliktedir.

XV. yüzyıl itibariyle Arapça ve Farsça ve diğer dillerden Osmanlıca denilen Eski Türkçe' ye çeviriler yapılmıştır. Yapılan bu çevirilerin sonucunda Eski Türkçeye yapılan çevirilerin çeşitli sorunsalları da beraberinde getirdiği söylenebilir.

Edvar geleneğini dil bağlamında üç'e ayırmak ve bu ayrımda edvar, nazariyat ve kuram sözcüklerinin ardışık ve bütünleşik bir kullanım oluşturduğunu anımsamak gerekir. Edvar geleneğinde yazı dili olarak Arapçaya öncelik verildiği anlaşılmaktadır. Arapça sonrasında Türkçe metin geleneği oluşurken metinlerin yazıya geçirilmesinde Osmanlıcada kullanım alanı bulunan Arapça harflerden geliştirilmiş bir alfabe kullanılmıştır. Türk dil devrimi ile birlikte Türkçe metin geleneği Türkçe alfabe ile buluşturulmuştur. Türkçe alfabe ile yazılan kaynakların sayısı Arapça veya Arapça tabanlı Osmanlıca alfabe ile yazılan kitapların sayısı Uslu[6] (2010) tarafından verilen sınıflamaya göre 15. Yy için 7; 16. Yy için 1; 17 yy. için 2; 18. Yy. için 10; 19. Yy için 19 ve 20.yy için de 21 olmak üzere toplam 60 adet edvar sayılmaktadır. Bu edvarların başlangıç tarihi 15. Yy, bitiş tarihi ise 1928 yılıdır. Bu yıl itibariyle Türk harf devrimi gerçekleştirilmiş ve Arapça harfler yerine Latinlere ait olduğu belirtilen alfabe kabul edilerek bu

[6] Uslunun edvarlara yönelik sınıflamasından yararlanılan "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Müzik Teorisi Eserleri" adlı makalesinde Cumhuriyet 'e kadar sınırlanmış çalışmanın dışına çıkıldığı; Cumhuriyet'in ilanından harf devrimine kadar geçen süreçte 11 kitap yayınlandığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan bu makalenin adındaki sınır belirten cümlenin "Harf devrimine kadar" sözcük kümesi ile değiştirilmesi gerekir.

dönemden sonra Türkçe Musiki yayınlarında kitap, makale ve tez olmak üzere üç koldan bilimsel nitelikli sayısal artış olmuştur. Yukarıda sayısal dökümü yapılan Türk musikisi kuram kitaplarının günümüz Türkçesine aktarımı ise çeviri sorunsalını beraberinde getirmiştir.

Çevirilerde karşılaşılan sorunsala şöyle değinmek gerekir; çeviri metinleri üzerinde çalışan bilgin ya da ilgililerin özellikle musiki çevirilerinde her iki dile; her iki dilin gelişme dönemlerine hakim olması ve her iki dilde musiki kuramına ve bu kuramın dönemsel adlandırmalarına bağlı kalması gerekir. Örnek olarak Mehmet Nuri Uygun'un Safiyüddin'in Musiki Kitabı çevirisinde tarihsel bakımdan henüz icat olunmamış bir usul ve kuramını "İka" kuramına yönelik olarak çeviri dilinde kullanabilmiştir. Çince çeviri yapan ilgililerin yazılarında da henüz konservatuar adının hayal bile edilemeyeceği İ.Ö. 1000-0 yılları arasındaki müziksel faaliyetlerin tasarlandığı kurum için anılması aynı türden sorunsala işaret etmektedir. Her iki çeviri sorunsalında da ya çevirenin musiki kuramı, tarihi veya etkileşimi hususunda bir takım eksikleri olduğu ya da bu konuda çevirenin sorumluluğuna yönelik eğitim eksikliği söz konusudur.

XV. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde ilim, sanat ve musiki çalışmalarının yoğun olduğu bir zaman dilimidir. Kamiloğlu'nun (2008: 91-98) *"...Türk dünyasında bu yüzyıla kadar olan çalışmalar çoğunlukla Arapça ve Farsça dillerinde yazılıyordu. II. Murat'ın emriyle bu dönemde Arapça telif edilen eserlerin bir kısmı Türkçeye tercüme dilmiş, ayrıca Türkçe ilmi eserler telif edilmiştir. Bu dönemim önemli ilim adamlarından biri olan Ahmedoğlu Şükrullah dönemin padişahı II. Murat'ın emriyle, Arapça telif edilen, Türk musikisinin önemli eserlerinden birisi olan Safiyüddin Abdul-Mü'min Urmevi'nin "Kitabü-l Edvarı adlı eseri Şükrullah tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türk musikisinin ana nazariyat kaynağı olarak kabul edilen bu eser Arapça olup 15 fasıllık bir eserdir. Şükrullah 15 fasıllık bu esere ilave olarak 20 fasıl daha eklemiştir. Şükrullah'ın ayrıca Urmevi'nin "el İka" isimli Farsça eserini de Türkçeye tercüme ettirildiği bildirilmiştir. Ancak yapılan özel ve kütüphane araştırmalarında bu kitapla ilgili bir kaynağa rastlayamadık."* Şeklinde bir belirlemesi vardır.

Bu yüzyılda çevirisi yapılan bir diğer Türkçe yazma[7] ise Nizamettin Yusuf Bin Kırşehri'nin "Risale-i Musiki" adlı eseridir.. Sağlam (Akt: Sağlam 2009:12) "*…Musiki kuramına ait en eski Türkçe yazmalardan olan bu eser 1410 yılında Farsça yazılmış olmasına rağmen 1424 yılında Hariri Muhammet tarafından Türkçeye çevrilmiştir."* şeklinde bir alıntıya yer vermiştir. Buna göre ilk Türkçe çeviri yapan kişinin Ahmetoğlu Şükrullah' tan önce Nizamettin Bin Kırşehri olduğu yönünde bir çıkarım yapma olanağı vardır.

Çeviri konusunda Türk dilinin Arapça ve Farsçanın gerisinde kalması Bu dönemde Osmanlı devletinde sanat ve edebi dilin Arapça ve Farsça olması XV. yüzyıl batılı araştırmacılarının Türk musikisi hakkında kaynakların çok fazla olmamasına ve dolaylı yönden Türk musikisini yok sayma girişimlerine ortam hazırladığı söylenebilir. Bu durumun Avrupalı araştırmacıların Türk musiki dilini anlayamamasına ve Türk musikisiyle ilgili genel bir musiki kuramının olmamasına, varsa bile anlaşılmaz olduğu kanısına ortam hazırlamıştır. Sağlam (2009: 32-33) "… *Priest'in ve diğer yabancı musiki gezginlerinin yazdıkları makalelerde ele alınan konularda Türk Musikisi kuramına ait yazmaların XV. yüzyıla kadar Türkçe içermemelerinden dolayı yok sayma girişimine girmiş gibidirler."* Şeklindeki açıklaması yabancı gezginlerin metinlerine yansıyan gözlemlerinde Türkçe müzik yazılarıyla karşılaşamamalarına dayanarak hem Türk musikisini hem ilgili kuramı hem de Türk musikisi yayın sürecini yok saydıkları anlaşılmaktadır. Bu bakımdan yazın – dil meselesi bu tezin kuramsal çerçevesinin temel alanlarından biri olmaktadır.

Osmanlı devletinde özellikle XV. yüzyılda değişik bilim alanlarında yazılan el yazmalarını Türkçeye çevirme geleneğinde ya da doğrudan Türkçe yazma geleneğinde bir artış söz konusudur. Fakat bu dönemde Türk dilinin Arapça ve Farsçanın gerisinde olduğu düşüncesi dönemin edebi ve ilimle uğraşan insanları tarafından Türk dilinin dışlanma çalışmaları ve bu konudaki düşüncelerini yayma çalışmalarının Türk dilinin gelişimini sekteye uğrattığı söylenebilir. Bu duruma örnek olarak zamanın ilim adamı Şeyhoğlu Sadrüddin Mustafa'nın beyitleridir.

[7] Türkçe yazmanın tüm sözcükleri Türkçe olup yazı dilindeki alfabe Osmanlıcadır.

Diriga söz mücabatında söz çok
Ne kılam çün bu dilde şerhe yol yok
Ki Türkün dili na-ma'lum dildür

Şeklindeki beyitleriyle Türkçenin yetersiz bir dil olduğunu ifade etmiştir.

Türkçenin terim karakteri kazanmış kelime hazinesinin sınırlılığının ve belli bir eğitim sınırında yaşayan halkın bu yarı sembolik dili anlayamayacağını savunan Şeyhoğlu Sadrüddin Mustafa *"…Türkçenin imkanlarının çok geniş olduğuna lakin bilfiil durumunun edebi ve ilmi anlatımı karşılayamayacağını"* belirtirken Aşık Paşa'nın bu konudaki düşünceleri duruma farklı boyutlar katmaktadır (1317) *"…Erzurumlu Mustafa Darir gibi pek çok şair ve yazar Türkçenin imkanlarının zenginliğine işaret etmiş ve sorunun mevcut dilin işlenmemişliğinden kaynaklandığını işlenmesi halinde bu sorunun rahatlıkla ortadan kalkacağını belirtmiştir. Türkçenin hakikate ilişkin nazari bilgiyi temsil edebilecek yarı sembolik dil seviyesine hızla ulaştırılmak arzusu Osmanlı kültür hayatının ve yönetici sınıf üyeliğinin ayırt edici bir özeliği haline geldiğini ve bürokrasi sınıfının Türk-i Fasih'i tercih ettiğini hatta savunduğunu gösterir. Bu sınıf Türkçe dil için Lisan-i Türki, Zeban-i Türki, Türkice, Türk dili ve benzeri adları kullanmışlardır."* Bu durum özellikle bürokrasi sınıfının kullandığı dili "Türk dili" olarak gördüklerini açıkça gösterir.

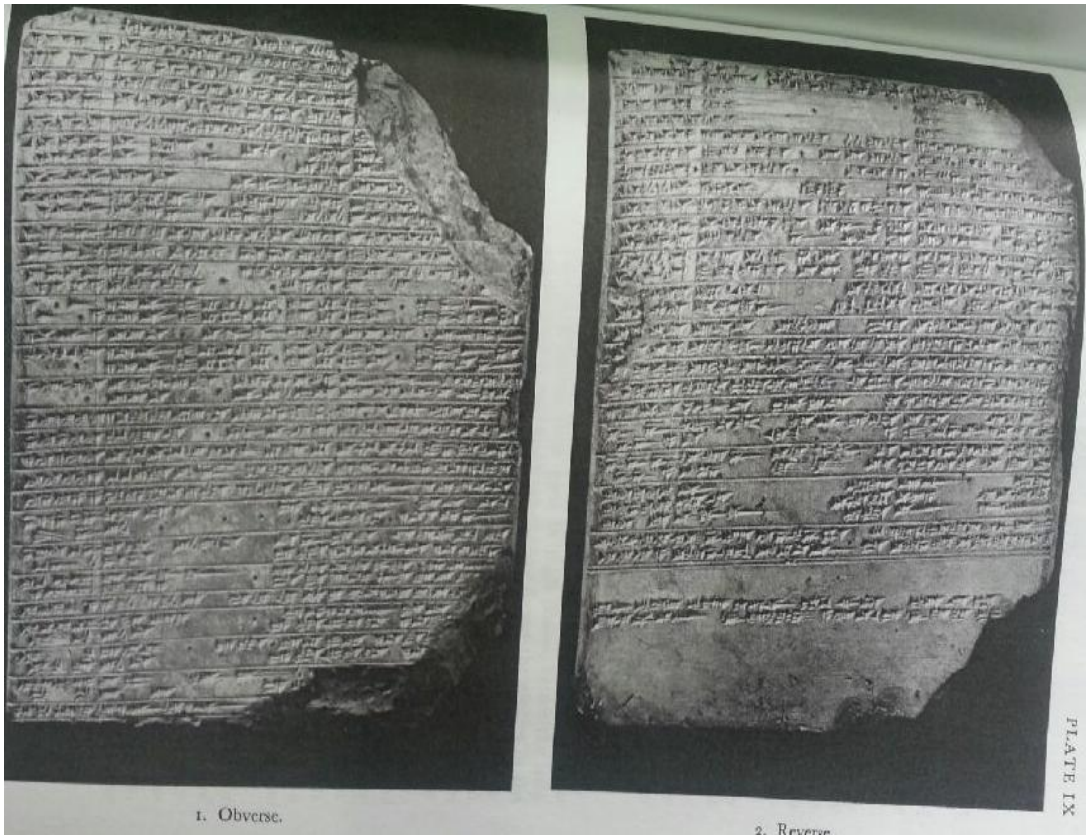
1.1.1.2 Musiki Yayıncılığının Kökeni Yazı ve Yazı Araçları

İnsanlık tarihinde yazıya geçiş, yazının icadı ve gelişmesi süreci uzun bir süre almış ve bu doğrultuda yazma araçlarının da günümüze değin kullanımı birçok değişikliğe uğramıştır. Mirşan'a[8] ve Tarcan'a göre (2012) *(…Mirşan; Türkçe yazının Sölengetaş Mağarasında yer alan kaynaklara dayanarak 16 bin yıl öncesine dayandığını belirtmektedir.)* yazının tarihinde Türkistan ve Türkistan kaynaklı insanlık medeniyeti çok önemlidir. Bu medeniyetin yazınsal ve çizimsel izleri dünyanın birçok bölgesine kadar aktarılmıştır. Söz konusu bilginlerin yazının Türkistan'daki varlığına yönelik kazı buluntularına dayanarak verdikleri yaklaşık

[8] ceviz kabuğu tv programı 2011 d.33-57

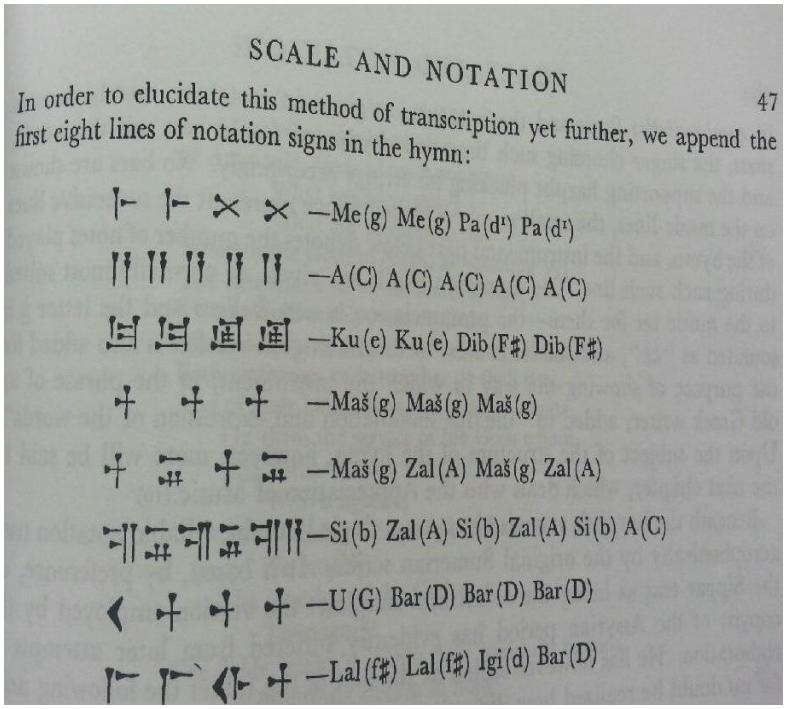
tarih İ.Ö. 13.000 yıl kadar öncedir. Mirşan'a göre Bu yazı yaklaşımına yönelik en yakın bulgular Kenger yeryüzünde bulunan Sümer medeniyetinde bulunmuş olup İ.Ö. 3.000-2.500 yıllarını işaret etmektedir. Nitekim Tuna, Sümer dili ve Türk dili arasındaki ilgiyi ortaya koyan araştırmasında Sümerceden, alıntı olduğunu iddia ettiği ve sorumluluğunu Sümerologlara bıraktığı 165 tane müşterek kelime bulmuştur. Tuna'ya (Akt: Türker-Küyel 1989:1039) göre Sümerlilerle Türkler arasında dil bakımından tarihi bir ilgi bulunmaktadır. Türklerde en az, M.Ö 5500 yıl önce, müstakil ve iki kollu bir dil mevcuttur. İlk ana Türkçe çok daha eskidir. Tuna, Türk dilinin tarihini (Akt: Türker-Küyel 1989:1040) yazmış olduğu "Türklerde en az, M.Ö 5500 yıl önce, müstakil ve iki kollu bir dil mevcuttur. İlk ana Türkçe çok daha eskidir.." Şeklindeki açıklamaları Mirşan'ı destekler niteliktedir. Tuna'ya göre hem güçlü bağları bulması hem de Türkçenin yaşı hususunda yaklaşık 7.000 yıllık bir tarih tahmini oluşturması Türkistan'daki yazı ve dil medeniyetinin önemini vurgular niteliktedir.

Yazın ve yayın konusuna yönelik musiki odaklı bu araştırmada Sümer ve Türkistan dil bağlantılarının konu edilmesi elbette dil, medeniyet ve gelenek ile doğrudan bağlantılıdır. Bu bağlantıya göre dil ve gelenekler bakımından günümüz Türkçesi ile Sümer medeniyetindeki dil arasındaki akrabalık sınırlarını aşan ölçümlere dayanarak Türk müziğine yönelik yayın faaliyetlerinin kökenini söz konusu medeniyetlere kadar indirgemek zorunluluğu doğmaktadır. Günümüz yayın etkinliklerinin araç-gereç, yöntem ve yaklaşımlarının 5.000 yıl önceki benzetimlerinin de tespit edilebileceği bu etkinliklerin elbette ki tüm unsurları arasında farklar mevcuttur. Örneğin yayın faaliyetlerinin baskı aracı Taş, kil düzlem (*tablet*) gibi araçlardır, doğal olarak bunların çoğaltımı (*copy*) söz konusu değildir. Ayrıca bu malzemeler içerisinde kil düzlemler hariç süreli bir hal alması da beklenemez; ancak dönemin koşulları içerisinde Özellikle Türkistan sahası ve Kenger sahasında müzik yazısının oluştuğu ve bunların ilerleyen dönemlerde papirüs ve kağıt gibi araçlarla çoğaltılacak düzeye taşındığı anlaşılmaktadır. Galpin'in araştırmalardan elde ettiği bulgulara göre Sümer (Suvar-Subar) müzik medeniyetinin yazılı düzen içinde geliştiği; yazılı düzen ile oluşan üretim ve tüketim etkinliklerinin yayın, eğitim-öğretim ve müzik ekonomisi kapsamında değerlendirildiği çıkarımı yapılabilir. Galpin'in günümüz Batı 12 nota düzeneğinden hareketle çözümlenmiş nota dili ve nota örneği dönemin kil tabletleri üzerindeki kayıt ile birlikte resim1, 2 ve 3'te verilmiştir:

Resim 1. Kilmer Tarafından Çözümlenmiş[9] Kil Düzlemde Nota Yazısı ve Temel Açıklamalar

[9] Çığ'ın (2011:149) Çığ, M. İlmiye, Uygarlığın Kökeni Sümerliler-2 *Sümerlilerde Günlük Yaşam*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011. Draffkom Kimler'den (1971:143) aktardığına göre Sümer medeniyeti ve mirasında iki tür müzik düzeni vardır: "Biri tam anlaşılamayan Sümer sistemi, diğeri daha iyi anlaşılan Akad sistemi."

SCALE AND NOTATION 47

In order to elucidate this method of transcription yet further, we append the first eight lines of notation signs in the hymn:

—Me(g) Me(g) Pa(d¹) Pa(d¹)

—A(C) A(C) A(C) A(C) A(C)

—Ku(e) Ku(e) Dib(F♯) Dib(F♯)

—Maš(g) Maš(g) Maš(g)

—Maš(g) Zal(A) Maš(g) Zal(A)

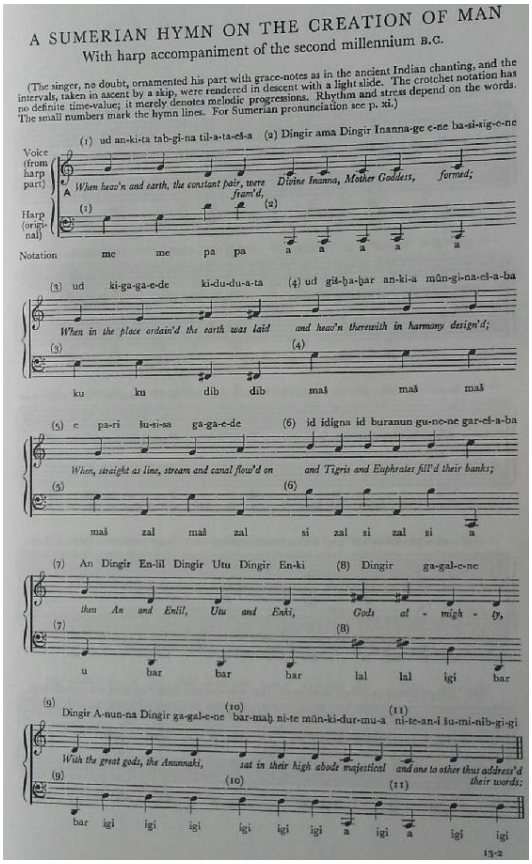
—Si(b) Zal(A) Si(b) Zal(A) Si(b) A(C)

—U(G) Bar(D) Bar(D) Bar(D)

—Lal(f♯) Lal(f♯) Igi(d) Bar(D)

Resim 2. Sümer Nota Yazısının Batılı bir Ses Düzeneği İle Günümüz Notalarına Dönüştürülmesi[10]

[10] Sümerlerin Kökeni ile Türkistan arasındaki bağlantılar ve bu bağlantılardan elde edilebilecek perde düzeneği unsurları gözetilmeksizin bir dönüştürme işlemi yapılmıştır. Piyano ses düzeneği olan eşit yedirimli 12 perdeli düzenek 1700'lü yılların başından itibaren piyanonun varlığına bağlı olarak geliştirilmiş bir düzenek olup 5.000 yıl öncesi bir ses medeniyetinin bu düzeneği kullanabileceği yönündeki öngürünün dayanakları açıklanmamıştır.

Resim 3. Dalpin'in Sümer notalarının günümüz notasına dönüştürülmüş şeklini verdiği ve "Beşer[11]in yaratılışını konu olarak işleyen inanç müziği

Sümerlerin yaşadığı Kenger sahasında bu ve benzeri etkinliklerin sayısal bir özellik oluşturduğundan; ortaya konulan yazıtlardan musiki üzerinde bir yazınsal alan geliştiğinden ve söz konusu yazınsallığı günümüz yayıncılığına eşitlenebilecek bir düzenin varlığından söz edilebilir. Sümerlerin gerek dil, gerek gelenek, gerek kökensel birikiminin en güçlü bir biçimde temsil edildiği Türkçe (Tuna, 1978), Türk gelenekleri[12] (Çığ, 2011) ve Türk kökenine[13] (Ögel, 2001; Matlock, 2012) yönelik

[11] Kur'an-ı Kerim'de Ademi tarif eden gelişmemiş toplumsal nitelikler kazanmamış, insana dönüşmemiş yaratık olarak tarif edilmektedir.

[12] Davul çalgısı temel çalgıdır. Bu çalgı çalındığında Kralın ayağa kalkması ve Fatih döneminde Mehter vurulduğunda ayağa kalkma geleneğinin sonlandırılmasına kadar Osmangazi dahil tüm padişahların ayağa kalkmaları arasında benzerlik vardır. Sümer *Kalu*'ları davul çalıp türküler söylediğinde ardından Sümerlilerin ellerini havaya açarak yaptıkları dans ile Mevlevi semazenlerinin dansı arasında bir bağ kurulabilir. Sümerlilerde Türkistan'da Borgu / Burgu denen ve öküz boynuzundan yapılan bir çalgının benzeri olarak "gum.ka" sesini veren bir çalgı bulunuşu da çalgısal ve törensel gelenek benzerlikleri yönüyle verilebilecek bir örnek oluşturmaktadır.

güçlü izlere dayanarak Sümer kaynağında yer alan müzik yazısı-yayını konusuna giren her etkinlik ve aracın Türk müzik yayıncılığının da kaynağını oluşturduğunu; bu bakımdan Türk müzik yayıncılığının ulaşılabilen tarihi sınırlar ve belgeler çerçevesinde 5.000 yıllık bir geçmişi olduğu yönünde bir çıkarım yapılabilir.

Kenger sahasındaki müzik yazısı ve bunlara bağlı açıklamaların günümüzde ciddi yayınlar ortaya konulmasının kaynağı olmasına bağlı olarak yapılan ve yukarıda açıklanan çıkarımı Türkistan sahasına uygulama olanağı vardır. Türkistan sahasındaki Türk müzik medeniyetinin kalıntılar ile tespit edilen tarihlerinin 8.000 yıla kadar uzandığı; Mirşan'dan aktaran Tarcan'ın 7 / 8 vb karma ölçülerin kökenine vurgu yaptığı açıklamalarında Türk halk oyunlarının dayanaklarından birinin resmini aktarmaktadır. Bu resimde M.Ö. 8.000 yıllarına kadar giden bir tarih ortaya konulmaktadır. Bu resmin müzik dans, ölçü vb. konulardaki önemi yanı sıra dizilimli bir resim üzerinden dans ve müzik tespiti yaptığı görülmektedir.

Resim 4. Mirşan ve Tarcan'ın Aktardığı M.Ö.8.000 tarihini işaret eden kaya resmi[14].

---

[13] Başbuğ, http://turkcutoplumcu.org/dosya/ikiturkboyu.PDF

[14] Bu resimde Güneş ve ay ile Han ve Hatun kişiye Buğ-Başbuğ / Hakan /Han (Kun / Hun) yetki ve sorumluluğu verilmesi töreni kayıt altına alınmıştır. Bu kayıttan da anlaşıldığı üzere törenin ana unsuru halk oyunu ve doğal olarak müzik etkinliğidir. Söz konu tören betimlemesinde "bu-oğ-a'yı / boğa - yılan"ı temsilen yedi kişinin oynadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca "BU" sözcüğü ile verilen BUĞ'un temsil edildiği soldan birinci kişinin halay başı olduğu bir elininde mendil diğer elininin de M.Ö. 13.000 yıllarına kadar tahmin yürütülen Van / Hakkari, Tiri-şin yaylası kaya resimlerindeki davulcularda bu sözcük ile ifade edilen kavrama rastlanılmaktadır (Tarcan, 2012:158). Demek ki

Türkistan sahasındaki Türk müzik yazısı ve yayınları konusunda öncelikli kaynakça Çin kaynakları arasında mevcuttur. Nuraniye Hidayet Ekrem'in (2012:102-4, 113-4) "Dunhuang Müzik Notaları" adlı makalesinde Kuça'lı müzisyenler tarafından geliştirdiklerini gösteren bir nota yazısının kaynakçası, nota dili ve günümüz Batı notasıyla yazıya geçirilmesinin örnekleri verilmektedir. Bu makalede ortaya konulan kaynakçaya göre söz konusu nota yazısı çerçevesinde şekillenen icra, öğretim ve bestelemeye yönelik açıklamaların yapıldığı kazı buluntularını dönemin niteliklerine uygun bir tür müzik yayını olarak kabul etme olanağı vardır. Müzik yazısı ve yayınına yönelik çıkarım yapılmasına dayanak metinlerde Kuça (Türk hakimiyetindeki şehir) müzik notalarının Tang Saray Müziği kurumlarında Kuçalı (Türk[15]) musiki ustalarınca geliştirilmeye çalışıldığı; bunların adlarını hem nota yazısının hem de nota yazısı düzeneğinin adlarının Çince olarak değiştirildiği[16]; (İmparator Xuan-zong'ın ağabeyi) Ning Wang (679-742) Davul çalma ve çalışma çabaları içerisinde Kuça musiki notasını okuduğu[17] kayıt altına alınmıştır.

"Orta Asya asıllı Tang şairi *Bai Juyi*'nin (772-846) yazdığı "Pipa havarileri" adına kadın müzik öğretmeninden *Cao Gong Feng Ji Xindiao NongPu* adlı şiiri[18]" muhtemelen Kuça'dan gelen bir mektup[19] içerisinden çıkan yazılı notaların varlığına

---

özellikle davul ve halk oyunu ile oluşan değerler dizgesi yukarıda Kenger sahasında ele alınan dans ve davul kapsamlı değerler dizgesiyele uyuşum içerisindedir. Günümüzde bu uyuşumun 13. Yüzyıldan beri tasavvuf adı altında yürütülen sema (musiki) ve semahlar (dans-oyun) ile ortaya çıkmaktadır.

[15] "Kuçalıların soyu ile ilgili Çin kaynakları aşağıdaki bilgileri vermektedir: Song Sülalesi Kuça bölümünde "Kuçalılar aslında Uygurların bir başka boyudur. Hükümdarı kendini aslan kral olarak adlandırırlar. Ya da Xizhou Huihu, Xizhou Qiuci veya Qiuci Huihudiye adlandırılırlar diye kaydedilmiştir. (Ekrem, 2012: 103)

[16] "Dunhuang Müzik Notalarında kullanılan *Yanyeu BanzuPu* diye adlandırılan Kuça Müzik Notaları sistemi Tang Saray Müziği kurumlarında yine Kuçalı müzik ustaları tarafından geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu sistem Song dönemine (960-1127) gelince *Gong ChiPu* sistemi olarak adlandırılmıştır." (He Changlin 1983: 70-75)

[17] "Ning kralı yaz aylarında kan ter içinde davul çalarken, Kuça müzik notasını okurdu". (İmparator Xuan-zong'ın ağabeyi) Ning Wang (679-742) *Chang Xia Zhong Hun Han Mangu, Sudu Shu Nai QiuCı YuePu Ye* (Duan Chengshi 2007:114)

[18] Papa öğretmeni Kraliyet sarayından:
Aniden sürpriz bir mektup çıkarır sevinç ve heyecan içinde;
Mektubu açıp yeni melodilerin notalarına bakar;
Dört telli pipadan, yeni melodiler yankılanır.
(Peng Dingqiu 1960:5154

[19] Bir başka Tang şairi *Fang gan* (?.888) ise, "Juangnan wen yeni melodileri" Juangnanwen xinQu adlı şiirinde, Tang Sülalesi başkenti Chnag'an şehrine dışarıdan gelen müzisyenlerin [Semerkant,

kanıt oluşturması bakımından önemli bulunmaktadır. Çin kaynaklarında müzik notalarına yönelik araştırma yapan Ekrem'in yukarıda verilen şiirler üzerinden bir değerlendirme yaparak Türk müzik yazısının geçmişi ve günümüz ile bağlantılarına yönelik sorular ile günümüz bilginlerinin hem müzik yazısı tarihine hem de dolaylı olarak müzik yayıncılığına dikkat çektiği söylenebilir:

"Şiirlerde sözü edilen Yanyeu BanziPu sistemi, Tang ve Göktürk dönemindeki Kuça merkezli Orta Asya'da yaygın kullanılan nota sistemidir. Bai Juyi (Kuçalı) ve Fang Gan gibi meşhur Tang şairlerinin bahsettiği ve Çin'e mektup ile gelen müzik notaları Tang Sarayı'nda müzisyenlere ülkelerinden gelen yeni bestelenmiş olan müzik notaları olmalıdır. Aynı nota yazıları, Dunhuang Müzik Notaları'nda kullanılan Japonların gagaku dedikleri, Tang kraliyet sarayında ve Çin kaynaklarında Yanyeu banziPu adı verilen notalardır. Nitekim müzikolog Tian Qing (2002: 32) Tang şairlerinin şiirlerinde söz konusu olan mektuplar yolu ile Tang sarayına gelen notaların Yanyeu banziPu notaları ile Dunhuang Asya'da geliştirilen ve sonra Çin ve diğer Asya ülkelerinde de yaygın kullanılan Yanyeu banziPu sistemine Türklerde ya da Orta Asya'da ne ad veriliyordu? Ne zamana kadar kullanıldı? Günümüzde bu sistem var mı?"

Ekrem (2012), yazısı üzerinden yaptığı bilimsel izlemede Bardakçı'nın[20] Tansukname'ye[21] dayandırarak söz konusu ettiği Ayalgu müzik yazısına vurgu

---

Kaşgar ve Kuçalı Müzisyenler] Chang'an caddelerini bilmediğini ve onların çaldığı müziklerin memleketlerinden mektuplar ile gönderilen yeni müzik notaları olduğundan bahsetmiştir:

> Yeni besteyi dinleyip eğlendik çiçek bahçesinde kadeh vurup;
> Geçirdik zamanı yine her nağmeye övgüler söyleyip;
> Sazendeler gerçi bilmez Chang'an Caddelerini;
> Çalınan Nağmeler gelir buralara mektuplar ile birer birer
> (Peng Dingqiu 1960:7501)

[20] *"Tansukname-i İlhan: Der Fününu Ulumu Hatai Mukaddinesi'nde adı geçen Ayalgu nota sistemini aynı zamanda, Türk musikisinin saptanmasında kullanılan ve en eski Türk musikisi yazısı olarak nitelendirmiştir. Ayalgu hakkında tek bilginin 1200'li yıllarda yazılmış olan Tansukname-i İlhan: Der Ulumu Hatai Mukaddimesi olduğu ileri sürülmüştür.*(Bardakçı, 1995: 89)

[21] *...Diğer cihetten musiki ilminde her ne kadar büyük maharetleri varsa ki o cümleden olarak bildiğimiz şudur: Çalgı çalan öğrenmediği bir şarkı veya gazeli sazla ve neyle çalmak istesin. Birkaç gün sonra taallüm etmeye ve o besteyi bir lahzada saz ve neyle çalışılacak bir kaide ve usul icadına muhtaçtır ki o usulde şudur; her ses için muayyen bir şekil kabul etmişlerdir. O şarkı ve gazeli okuyan üstad her sese müteallimin öğrenmesi için bir şekil koyar. Müteallim o sese bakınca…*

yaparak Dunhuang müzik yazılarına yönelik kazı belgeleri ele geçene kadar anılan en eski müzik yazısıdır ifadesini kullanmıştır.

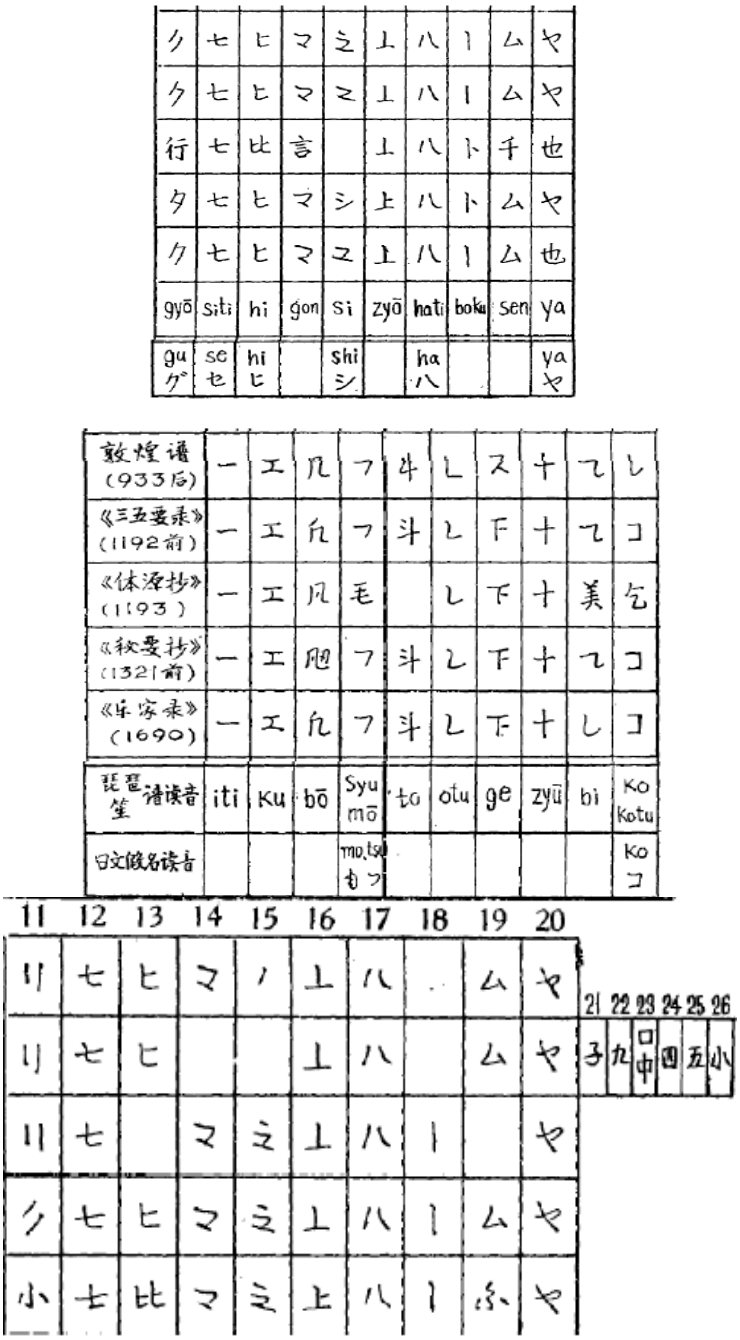
Dunhuang Müzik Notaları'nın[22] çözümlenmesi ve ilgili metinlerin incelenerek günümüz Türkçesine çevirilerin yapılması ile müzik tarihindeki bazı karanlık nokta olarak belirtilen konuların ve dönemlerin aydınlatıldığı söylenebilir. Türk müzik tarihinin aydınlatıldığı tarih M.S. 6. Yüzyıl olup, bu aydınlanma ile 25 kadar müzik notası içeren müzik yazısı, metinler, Kuça, Kumul, Kaşgar, Semerkant ve Buhara gibi kentlerdeki musiki hareketleri, musikişinaslar, musiki türleri ve Çin sarayı çevresinde şekillenen Türk musikisi modası gibi konular açığa çıkmaktadır. Bu aydınlanma ile özellikle Türklerde musiki eğitiminin kurumsallığı; meşk dışında bir öğretim yöntem ve aracının geliştirildiği; müzik yazısının kullanıldığı ve bir biçimde dönemsel anlamda müzik yayınının yapıldığı kesinlik kazanmaktadır.

Tablo 1. Müzikolog He Changlin, 710 yılından 1690 yılına kadar tarihlere ait Japonya'da korunan müzik tarihine ait kaynakları *Dunhuang Müzik Notaları Tablosu* (P.3539) ile karşılaştırması (1983:76-77)

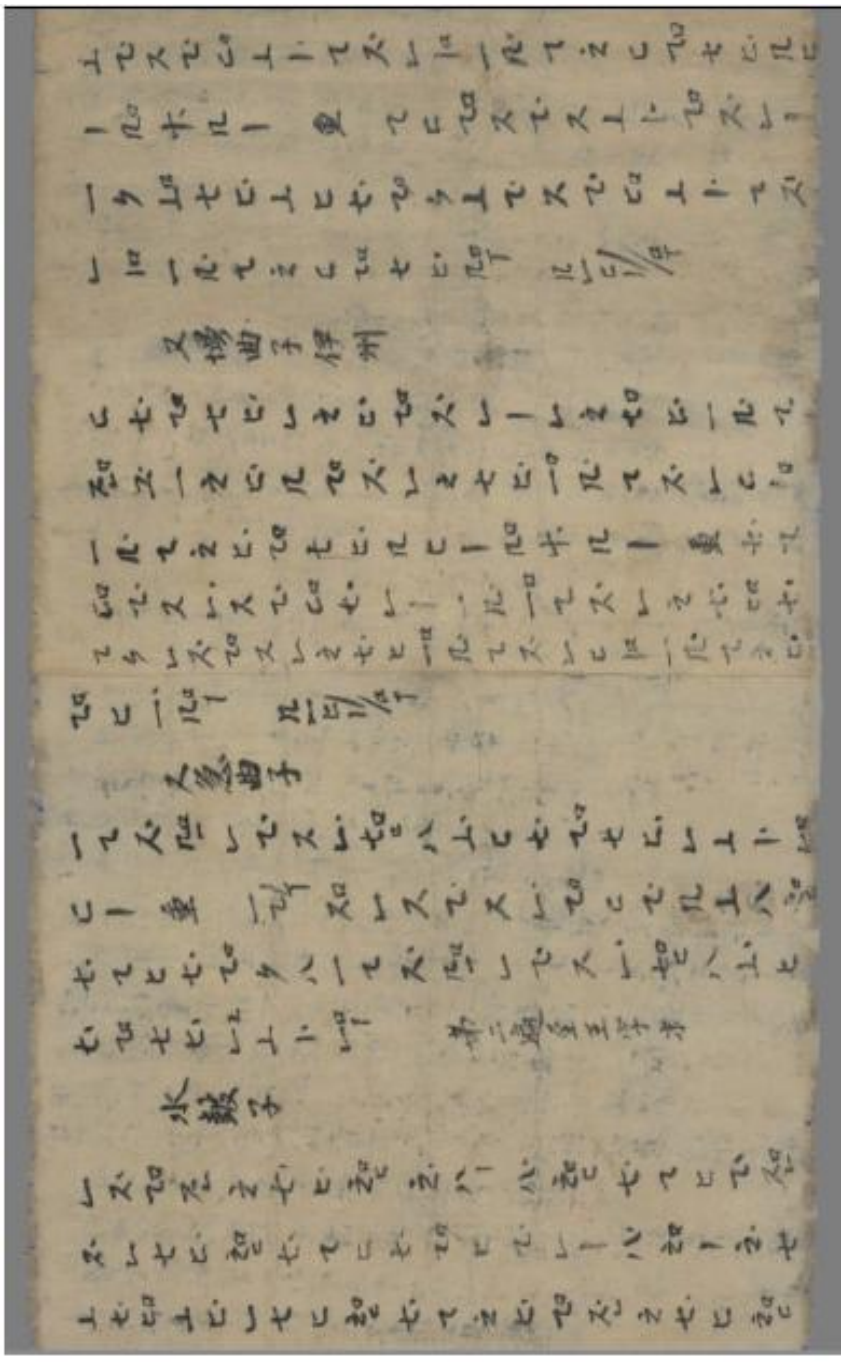
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
唐筆墨书 (710后)	一	亠	几			乚	又	十	乛	レ
天平谱 (747后)	一		几		𠂇	乚	又	十		レ
五弦谱 (773)	一	工	几	𠂆	𠂇	乚	又	十		レ
开成谱 (838)	一	工	几	𠂆	斗	乚	又	十	乛	レ
敦煌表 (923后)	一	亠	几	𠂆	亅	乚	又	十	乛	ん

Resim 5. Dunhuang Müzik Notaları

[22] *Dunhuang Müzik Notaları, günümüzde mevcut antik müzik notaları içinde en değerli olarak kabul edilen 25 müzik notası (P.3808) 10 şarkı sözü (P3719) ve 20 nota karakterinden (P.3,539) oluşmaktadır. Dunhuang Müzik Notaları, Göktürk dönemi Kuça, Kumul, Kaşgar, Semerkant ve Buhara gibi tarihi Orta Asya müziklerinin notaları olup Orta Asyalı müzisyenler tarafından Tang Sülalesi Orkestrasında icra edilen Saray Müziği'nin notalarıdır. Aynı zamanda Göktürk Prensesi Asena (Ashina Ganzghu) ile birlikte Çin sarayına giden Sujbo (Sujiva,Sucup-Kuçalı). Bai Mingda .(Kuçalı), Bai Zhitong(Kuçalı) ve Pei Shenfu (Kaşgarlı) gibi Orta Asyalı müzik teorisyenlerinin, bestecilerinin ve çalgıcılarının Çin sarayında bestelediği ve öğrettiği notalardır. Dunhuang Müzik Notaları'ndaki sistem, Kuça notaları sistemi olup, uzmanlara göre işaret edilen sesleri anlamak için çağdaş notalardan daha iyi olmasının yanında, bu notalar, hem sesin yüksekliği ve düşüklüğünü, hem de ses ritminin uzunluğu veya kısalığını semboller ile belirtebilen nadir notalardır.*
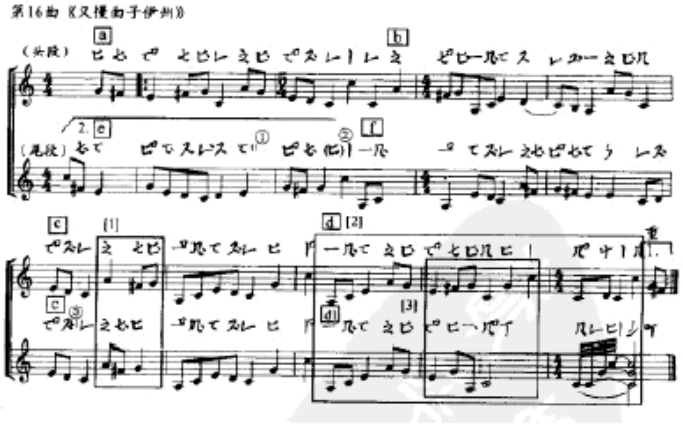

Resim 6. Dunhuang Müzik Notalarının Sembolleri

Resim 7. Dunhuang Müzik Notalarının Sembolleriyle Yazılmış “Su Davulu” Melodisi.

16. Nota: Youmanquzi Yizhou 又慢曲子伊州 (tekrar pes melodi-Eski Çin tarih kaynaklarında Doğu Türkistan'daki Kumul'un adı) (Chen Ying Shi 2005: 96)

Resim 8. Dunhuang Müzik Notalarının Günümüz Nota Yazımına Uygulanışı.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere Türkistan kaynaklı ancak dönemin Çin yönetimi tarafından uygulanan yok etme değiştirme yok sayma girişimleri ile Kuça, Kaşgar, Semerkant müzisyenleri ve türkülerinin ortaya koyduğu yazınsal medeniyetin Çinceye çevrilerek saklandığı söylenebilir. Dunhuang kazılarında ortaya çıkan müzik medeniyetinin yazınsal kaynakları yine günümüz Batı sömürge anlayışının ortaya koyduğu yaklaşımla piyano[23] perdelerini açıklayan 12 nota düzeneğine göre çözümlenmiş ve bu dayanaklar ile yazıya aktarılmıştır. Her nasıl olursa olsun yukarıda Nota 1'te ve Nota 2'de verilen örneklerdeki nota yazımı ve ortaya konulan günümüz nota örneği Çindeki müziklerin pentatonik olmadığının bu müziklerin özellikle Türkistan olmak üzere çevre medeniyetlerden alıntılandığını

[23] Batılı müzik bilginleri piyano çalgısının ve perde düzeneğinin 18. Yüzyılda geliştiğini bilmelerine rağmen dünyanın diğer bölgelerinde gelişen makamsal veya pentatonik müziğin perde düzeneğinde rastlanamayacak tanımlamalar ve notaya almalar gerçekleştirmişlerdir. Örneğin pentatonik müziğin doğduğu sıralarda ne piyano ne de majör minör gibi kavram olmadığı; olsa bile beş perde dizisinin dördüncü notası olmadığından herhangi bir majör minör tonalite ifadesinin yerini bulmadığı bilinmesine rağmen pentatoniklere yönelik sınıflama getiren Batılılar Majör ve minör pentatonik sınıflamasını yapmaktan çekinmemişlerdir. Buna benzer bir durum Macar Minörü dedikleri Macaristan'a Türklerin 200 yıla yakın hakimiyetinde Mehter müziği ve topluluğunun icra ve öğretim uygulamalarıyla geçmiş birçok makamsal oluşumdan birisi olan nikriz tabanlı neveser makamını görmezden gelerek bu makamı hem minör olarak hem de piyano perde düzeneği ile yazmaktan çekinmemişlerdir. Böylece Avrupa emperyalizminin müzik kolu Doğu ülkelerinin müzik medeniyetinin yok olması yönünde kuramsal bir taban oluşturmuşlardır.

gösteren bir delildir. Bu delil aynı zamanda Türklerin bir nota yazısı dizgesi olduğunu ve bunu çeşitli sahalara yazı ile ulaştırdığını yaydığını yayımladığını göstermektedir. Demek ki dönemin şartları gözönüne alındığında hem Türkistan sahası hem kenger sahası nota yazısı ve açıklamaları göz önüne alındığında bu nota yazımına yönelik çoğaltma, öğretme ve yayma süreçlerini bir yayıncılık etkinliği çerçevesinde değerlendirebilme olanağı ortaya çıkmaktadır. Böylece Türk müzik yayıncılığının kökenine yönelik zaman diliminin en geniş boyutu ile 8.000 yıl geriye götürmek mümkün olabilmektedir.

1.1.1.3 Musiki Yayıncılığında Edvar Geleneği: Selçuklular Dönemi

Selçuklular, eski Türk geleneği olan av alemlerine, büyük ziyafetlere ve kalabalık musiki toplantıları yapmaya bilhassa önem veriyorlardı. X. Yüzyılda İslamiyet'i kabul ettiklerini göz önünde bulundurursak, aslında bu başlık altında IX. –XIV. yüzyıllar arasındaki zaman diliminde Türklerin yaşadığı Orta Asya'da, Büyük Selçuklu İmparatorluğu sınırları içerisinde, Batı Türkistan'da, İran'da, Kafkasya'da, Doğu Anadolu'da Anadolu Selçuklu Devleti'nin 1071 öncesinde ve sonrasında yayıldığı Ön Asya'da ve Ural eteklerinde yaşayan Türklerin bulundukları alanlarda Türk musikisinden bahsetmemiz gerekir. Bu dönemde Orta Asya'daki musiki hayatımız gelişerek kendini göstermiştir. *Bu bölgedeki Semerkant, Buhara, Herat ve Fergana gibi şehirlerde musikide ilerlemeler olmuştur.* Söz konusu yıllarda oluşan musikide ilerlemeler sonucunda edvar geleneğinin oluştuğu ve bu konuda eserler verilmeye başlandığı bilinmektedir. Bu ilerlemeler sonucunda nazari konuları ele alan çeşitli el yazması eserler ve bunları yazan ilim adamları-musikişinaslar ortaya çıkmıştır. Bu konuda özellikle nazari bilgiler aktarmada musiki mekteplerinin de etkisi büyüktür. Söz konusu mekteplerden *"...Herat Musiki Mektebi" büyük bir okul olup Meragalı Abdulkadir tarafından kurulmuştur. Bu dönemde daha önce mevcut kültür ortamı içinde ilk Türk nazariyatçısı sayılan Farabi ve devamında öğrencisi olan İbn-i SİNA çeşitli musiki kitapları ortaya koymuştur.* (AKDOĞAN Bayram, s. 158 2009)

Farabi tarafından yazılan *"Kitabu'l Musiki'l-Kebir" ve Farabi'nin bilgilerinden yararlanan İbn-i SİNA'da "Cevamiu İlmi'l- Musika" adlı kitabı yazmıştır. Selçuklular döneminde yaşamış ve 1164 yılında vefat Hoca Ahmet YESEVİ, Türk edebiyatının gelişmesine katkıda bulunduğu gibi, Horasan müritleri diye bilinen saz şairi olan müritlerine müsamahakar davranarak musikinin yaygınlaşmasına katkıları olmuştur.*

1.1.1.3.1 Müzik yazısında İslamiyet Etkili yayınlar

İslamiyet Türklerin musiki hayatı dahil tüm yaşantılarını etkisi altına alan inanç bütünüdür. Bu bütünlük Türklerle birlikte dünya yüzeyine yayılmış aynı zamanda İslamiyet ile Türklerin din musikisi uygulamalarında önemli gelişmeler olmuştur. İslamiyet'in Türklerin hayatındaki etkisinden hem musiki alanı hem de musiki alanına yönelik yayınlar ve bu yayınlarda ortaya çıkan anlatım dili (yaklaşımlar) de etkilenmiştir. İslamiyet'i temel dayanak olarak alan yazarların diline göre Türklerin musikisine ilişkin örneğin müzik yazısı ebced ile; makamsal musikileri Arap ve Farslarla ilişkilidir. Bu yaklaşımların önyargılı olduğuna yönelik en temel açıklama bölüm 1.1.1.2'de ortaya konulan ve günümüzde çözümlenmiş nota yazılarının Çin kaynaklarından tespitidir. Bu tespit Türklerin 6. Yüzyıl itibariyle GökTürk Kağanlığı döneminde[24] müzik yazısına ve müzik öğretimi yaklaşımlarına sahip olduğunu göstermektedir. Bu tür kaynaklar üzerinden yazılı metinlerde ebcet müzik yazısının Türk müzik yazısından şekillendiği iddia edilmektedir. İkinci temel açıklama ise yine Uygurların aynı dönem musikişinaslar elinde Çin'de moda olan musikilerinin 12 makam (Mekeume: Büyük ezgi) kuramıyla icra edildiğidir. Müzik yazısının Sümer'deki mevcudiyeti Türk musikisi tarihine yönelik yazıları da etkilemiş görünmektedir. Bu etkiye yönelik incelemeler okunduğunda Sümerlerin Türklerle akrabalığına yönelik güçlü araştırmaların yok sayıldığı anlaşılmaktadır. Ak (2002: 22) Türk Müzik Tarihi kitabında yer verdiği bir cümlede Sümer medeniyetine bu yönü ile değinmektedir:

[24] Göktürkler kendilerini hunların bir devamı olarak görmektedirler, Söz konusu müzik yazısının yoktan var edilemeyeceği; bu düzeyde bir öğretim dili ve yazısı oluşturmanın süreç işi olduğu göz önüne alındığında müzik yazısı geleneğinin Hunlar ile ilişkisine dikkat çekmekte yarar vardır.

"Medeniyetin beşiği olan Yakındoğu kavimleri lisanlarını yazılı halde tespit edebildikten sonra, müziklerini de yazı ile tespiti düşünmüş ve başarmışlardır. Daha Fenikeliler alfabe yazısını bulmadan Sümerler yazıyı buldukları gibi, müzik yazısını da bulmuşlardır." (AK, 2002, S.22) Ak'ın Sümer musikisi ve musiki yazısına yönelik tespitleri Türkiye musiki yazınında ilk kez Arel tarafından 1949 yılın da tespit edilerek yayınlanmıştır. Buna göre Arel, F.Galpin'e dayandırdığı açıklamalarında Şu bilgileri açıklamış ve değerlendirmiştir: "*Sümerlilerin 'Kagi' veya 'tigi', dedikleri flütte de birbirine müsavi mesafe ile üç tane parmak deliği bulunuyordu ve bu flüt çalındığı zaman Do, Re, Mi, Fa diyez, Sol, La, Si' seslerini veriyordu*." Arel, bu bilgiye ek olarak "Bu seslerin temsil ettiği makama biz şimdi 'Pençgâh' adını veriyoruz ." notunu düşme gereği duymuştur. Arel, bu not ile Türk musikisi makam kuramına yönelik 6.000 senelik bir tarihsel bağı da açıklamış olmaktadır. Arel, söz konusu sesleri veren dizinin adına yönelik saptama dışında Galpin'in Philadelphia Üniversitesi müzesine konmuş 2800 yıllık bir mezarda bulunan kamıştan yapılmış flütün [*kaval*] tam ölçülerini yaptırarak icra edildiğinde yukarıda belirtilen ve pençgâh makamı ile ilişkilendirilen perde dizgesine ulaşıldığını tespit etmiştir. Galpin'in Sümer ve çevre medeniyetlerine yönelik tespitlerinin Çığ tarafından güncel olarak Türk yayın hayatında tekrar etmesi, Arel'in ilgili kaynağı ve yabancıların konuya ilişkin yayınlarında Sümer ve Türk dili, ekini ve bunlara bağlı akrabalığına ilişkin yayınlara rağmen Ak'ın (2002: 22) Türk Müzik Tarihi adlı kitabında Sümer medeniyetine değindiği musiki yazısı meselesinde Türk musiki yazısına değinmemesi[25] üzerinde durulması gereken bir bilimcilik anlayışıdır.

Türklerde musiki yazısına ihtiyaç duyulmadığı şeklinde ortaya atılan kurgusal görüşlerin kaynağı Türkistan sahasındaki kazı bulgularından habersizlik olmalıdır. Bu tür ifadelerin Türk medeniyet tarihine yönelik incelemelerin sınırlarının darlığına dayandığı açıktır. Bu tür ifadelerde ortaya çıkan bir gerçek Türk

[25] "*…1937 yılında İngiliz bilim adamı "Galpin" Sümer müzik yazısı ile yazılmış besteleri deşifre ederek yayınlamıştır. "Galpin'e göre müzik yazısı Sümerlerden, Sami kavimlerine ve Babillere yayılmıştır." Musiki yazısı, Mısırlılar, İbraniler, ve sonraları Habeşler gibi diğer Sami kavimleri tarafından da kullanılmıştır. Sümer ve Mısır musiki yazılarından faydalanan Aramiler ve Süryaniler bu yazıyı daha fazla geliştirip kullanmışlardır."* (…) "*…Yunanlılarda da tabiatıyla nota yazısı mevcuttu. Önce Girit'e ve belki İyonya'ya gelen nota yazısı "M.Ö. VI. yüzyıldan önce Yunanistan'da kullanılmaya başlandı. "Yunan notası da şimdiye kadar değindiğimiz bütün antik notalar gibi alfabe notasıydı. Yani sesler harflerle gösteriliyordu."*

medeniyetine yönelik çalışma alanlarından birini oluşturan musiki alanına yönelik çalışmaların kapsamını sadece musikinin oluşturmasına bağlamak gerekir. Oysa musikiyi medeniyeti oluşturan bütünleyen dil, din, maddi ve manevi değerler, inanç düzeneği, savaş ve barış hareketlerinden soyutlama imkanı yoktur. Musiki medeniyetine yönelik her türlü inceleme, değerlendirme ve görüş oluşturma sürecinin yukarıda anılan ve medeniyeti bütüncül bir biçimde oluşturan tüm unsurlar ile bağlantılı olması gereği vardır. Nitekim 20. yüzyılın başlarında çözümlenen Sümer medeniyetinin musiki izleri musiki alanına yönelik gerek uygulama gerek kuramsal tüm bilgilerin yeniden düzenlenmesini zorunlu kılmıştır. Buna göre musiki alanındaki en temel konulardan birini oluşturan musikinin işaretler ile ifadesi meselesinde Yunan medeniyetine atıfta bulunan yayınların özü ve niteliği Sümer medeniyetinden elde edilen kazı bulguları ve bulguların çözümlenmesine bağlı olarak değişme göstermiştir. Dünya ölçeğinde musiki kuramına yönelik tarihsel yazı dili ve bilginin değişiminden Türk musikisi kuramı ve metinleri de etkilenmiştir. Bu yöndeki değişime temel oluşturan metinlerden ilki Arel'e (2002:) ait olup, Sümer musiki medeniyeti ile Türk musiki medeniyeti arasındaki bağlara dikkat çekmektedir. Bu metinden çok daha sonraları Ak'ın (2002: 38) da bu yönde bir incelemesi mevcut olup, Galpin'e dayandırdığı açıklamalarındaki Türk musikisi bağlantısı sorunludur[26].

Ak'a (2002: 22) göre "…*Türk toplumunda müzik yazısının tarihçesi bilinen en eski yıllara kadar uzanır. Ancak tarih içinde mevcut olan bu nota yazım sistemleri, Türk musikişinaslar tarafından ihtiyaç duyulmadığı için pek kullanılmamıştır.* Bu durumun gerekçesinin Türk toplumunda yaygın olan meşk yöntemi olduğu söylenebilir. Bu yöntemde usta-çırak ilişkisi içinde çırak, kendisine sözlü ve uygulamalı olarak öğretileni aklında tutmakla ve ezberlemekle yükümlüdür. Meşk yönteminin bu özelliği yüzyıllar içinde binlerce eserin değişmesine ve kaybolup gitmesine neden olduğu söylenebilir. Ak'a göre Türk toplumunda notanın

[26] *Nota yazısını ilk olarak Sümerler M.Ö 2000'li yıllarda kullanmışlardır. (Penissilvania Üniversitesi müzesinde M.Ö 2800 yıllarına ait bir Sümer flütü vardır. Sümerlerin müziği konusunda bir kitap yazan İngiliz bilgini Francis Galpin bu flütün bir eşini yaptırıp çalmış ve do, re, mi, fa diyez, sol, la, si seslerinin mevcut olduğunu görmüştür. Sümer flütünde bulunan bu dizi Türk musikisindeki "Mahur" makam dizisidir.)* (AK, 2002, S.22)

ilk defa ne zaman kullanıldığı saptanamamıştır. Göktürk alfabesiyle bir nota yazımı olup olmadığı henüz bilinmemektedir. Göktürklerden sonra Büyük Türk Hakanlığına geçen Uygurların, III. yüzyıldan itibaren Sasani İran'da geliştirilmiş bir sistem olan "Mani nota yazısı" kullandıkları bilinmektedir.

Son dönem Türk musikisi tarihi araştırmacılarından Ak'ın (2002: 23) dil ve yaklaşımı Türk musiki tarihinde Arap etkisini kabul eden ve bu etkiyi vurgulayan yayınlarla oluşmuş gibidir. Örneğin Ak, Türklerin musiki yazısının gelişimini son dönem yayınlarını inceleme gereği görmeksizin doğrudan Ebced notasına bağlamıştır. Türklerin İslamiyet'i kabul ettiğinden sonra, İslamiyet'in etkisine giren Türk toplumu İslam filozoflarının da etkisine girmiştir. "IX. Yüzyılda yaşamış olan önemli İslam filozofu Yakub-u El Kindi'nin harflere dayalı olarak icat ettiği Ebced notası örnekleri "Risale fi khubr te'lifi'l- Elhan" adlı eserde kullanılmıştır ve bu notaların ilkidir.

Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte tanıştıkları Arap Alfabesi beraberinde Kindi'nin Ebced notasını da getirmiştir. Türk bilgini Farabi, "Kitabü-l Musikiü'l Kebir" adlı eserinde musiki teorilerini anlatırken, Kindi' nin Ebcet notasını kullanmıştır. Aynı dönemlerde Kuzey Çin'de Hıtay Türklerinin "Ayalgu" dedikleri bir nota yazısı geliştirip kullandıkları eski kaynaklarda mevcuttur. Kindi'nin Ebced notasını XIII. yüzyılda Türk Musikisi nazariyatçıları Safiyüddin Urmevi (1225-1294) "Şerefiye" ve "Kitab'ül Edvar'ında ve Kutbüddin Şirazi (1236-1311) "Dürretü't- Tac'ında" kullanmışlardır.

Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte tanıştıkları Arap Alfabesi beraberinde Kindi'nin Ebced notasını[27] da getirmiştir. Türk bilgini Farabi, "Kitabü-l Musikiü'l Kebir" adlı eserinde musiki teorilerini anlatırken, Kindi' nin Ebcet notasını kullanmıştır. Aynı dönemlerde Kuzey Çin'de Hıtay Türklerinin "Ayalgu" dedikleri

[27] Kaynaklarda Türklerin ebced müzik yazısının kullanımı sorunsalı ele alınırken ebcedin Arap kaynaklı olduğu doğrudan kabul görmüş bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır. Oysa Nuraniye Hidayet Ekrem'in çalışmaları ve kullandığı Çince kaynaklar bu konun doğrudan kabul edilebilecek bir mesele olmadığını gözler önüne sermekte ve ebcedin doğuşunda Türk müzik yazısı ve damgalarının etkisi konusunun araştırılma zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

bir nota yazısı geliştirip kullandıkları eski kaynaklarda mevcuttur. Kindi'nin Ebced notasını XIII. yüzyılda Türk Musikisi nazariyatçıları Safiyüddin Urmevi (1225-1294) "Şerefiye" ve "Kitab'ül Edvar'ında ve Kutbüddin Şirazi (1236-1311) "Dürretü't- Tac'ında" kullanmışlardır.

1.1.1.4 Matbaanın Doğuşu, Gelişimi Ve Türk Musiki Yayımcılığına Etkisi

Kaynaklar, Tarih'te matbaa adına ilk gelişmenin M.S IX. yüzyılda Çin'de[28] gerçekleştiği belirtilmektedir. Matbaa ve kağıda yazma meselesi arasında bir bağ kuran aynı kaynaklarda Çinlilerin bu yöndeki çabaları tespit edilmektedir[29]. Kazılı tahta üzerindeki metne baskı tekniği uygulama gelişmesinin Batıdaki görünümü[30] çok daha ileriki yıllardadır. Sonraki süreçte Çinlilerin söz konusu baskı tekniği daha da geliştirilmiştir. Geliştirilen bu baskı tekniğinde ayrık harfler birleştirilerek kelimeler, satırlar ve sayfalar yapıldığı, bu basımdan sonrada harfler dağıtılarak başka sayfalar düzenlendiği şeklindeki gelişimleriyle modern matbaanın temellerini oluşturduğu söylenebilir. Bu gelişmelerin sonucunda Batı olarak kodlanan Avrupa medeniyetinde *"... ayrık harfleri basım işinde ilk kez kullanan kişinin Hollanda'lı "Laurens COSTER" (1370-1440) olduğu ..."* birçok kaynakta belirtilmektedir. 14.yy sonu ve 15. yy. başı itibariyle Coster'ın iki yüzü de baskılı sekiz sayfalık bir kitap bastığı bilinmektedir.

"Gutenberg" "COSTER'in" bu ayrık harfler sistemini geliştirerek daha işlevsel bir hale getirmiştir. 1440 yılında demir harfler dökerek baskı denemeleri

---

[28] *"O zamanın şartlarına göre düz yüzeyli bir levhaya metin yazıldıktan sonra yazıyı çevreleyen tahta kazınırdı. Yazı, levha üzerinde kabartma olarak kalır, daha sonra mürekkep sürülen levhanın üzerine kağıt yerleştirilerek basım yapılırdı. M.S 1041-1048 yıları arasında Çin'li "Pi- Sheng" ayrık harfler kullanmaya başladı. Bu yöntemde pişmiş topraktan aynı yükseklikteki harfler bir tepsiye diziliyor, sayfa kalıbı oluşturuluyordu. "Pi-Sheng" hazırladığı bu harflerin dizgisini yaptıktan sonra, bütün kalıba boya sürüyor ve kağıdı üzerine sererek bastırıyordu. Daha sonra kullanılan bu harfler başka bir yayının basımında kullanılmak üzere saklanılıyordu."*

[29] Bu tez kapsamında Çin adı altında anılan herhangi bir medeniyet maddesinin Türk ve Moğol medeniyetleriyle olan güçlü bağına dikkat çekilmesi gerekir.

[30] *Bu buluş Avrupa'da hemen gerçekleşmedi. Avrupa'da ağaç kalıplarının üzerine harfleri oyarak baskı yapılması, ancak kağıt yapma tekniği doğudan batıya geldikten sonra gerçekleşebildi. Bu tür baskıların günümüzde sizlerin patates üzerine kalıp yaparak gerçekleştirdiğiniz patates baskısından pek farkı yoktur15. Yüzyıl'da tahta levhalar üzerine yapılan ve sanat değeri taşıyan oymaların doğuşu ve yaygınlaşmasıyla 25 latin harfini oyma fikri ortaya çıktı.*

yapmaya başlayan "Gutenberg" ilk denemelerde başarısız olmuş ama uzun ve yorucu çalışmalardan sonra kurşun maddesine antimuam ve kalay karıştırarak kurşundan sert, demirden yumuşak bir metal oluşturmuştur. Bunun sonucunda taneler halinde harfleri dökmeye başlayan Gutenberg ilk baskılarını şarap yapmak için kullanılan baskı aracının yardımı ile gerçekleştirmiştir. Bu araçla din kitapları, Latince gramerler, ve takvimler basmıştır. Gutenberg'in bu buluşundan sonra Avrupa'da birçok basımevi açılmış, matbaanın gelişimi, sonrasında da devam etmiştir. "Fournier" belli bir ölçüye bağlı olmayan harf büyüklüklerini belli ölçülere getirip, "Didot" sabit harfler kullanarak baskı kalıbından kopya almanın yollarını denemiştir.

Basım ve yayın işleri bir yandan ilerlerken diğer yandan sanat alanlarına yönelik basım süreçleri de gündeme gelmektedir. Musiki sanatı bakımından nota aracının basımı[31] ve bu yolla yaygınlaşması hem musiki sanatının icrasını hem de kuramsal çalışmaların yaygınlaşmasını sağlamış, böylece müzik yayımcılığının önü açılmıştır. İlyasoğlu (1995: 18) kaynakçasını tam olarak belirtmediği açıklamasında 1798 yılında Alman "Senefelder" ofset basımcılığının temelini oluşturan "litografi" adı verilen taş baskısından 297 yıl önce nota basımının ilk kez 1501 yılında Venedik'te Giovanni Petrucci tarafından yapıldığına yer vermektedir.

Matbaanın gelişimi bir yandan bilginin kaydedilmesi diğer yandan bilginin yaygınlaştırılması bakımından o dönem ve günümüz dünya araç-gereç tarihinin en önemli gelişmelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Matbaa konusunun Osmanlı ve İstanbul ile ilişkisine gelindiğinde *"İstanbul'da önce 1492 yılında "Yahudiler", 1567'de "Ermeniler", "1627'de Rumlar ..."*(Karataş, 2003) *matbaa açtıkları belirtilmektedir.*

Karataş'tan alıntılanan ve matbaanın İstanbul'daki tarihsel sürecini belirten yukarıdaki üç tarih İstanbul'da gayri Müslimler elinde matbaanın tarihine ilişkin

---

[31] *1798 yılında Alman "Senefelder" ofset basımcılığının temelini oluşturan "litografi" adı verilen taş baskısını bulmuştur. Nota basmak için bir yöntem araştıran "Senefelder" uzun ve düz bir taş üzerine notaları tersten çizmeyi denedi. Çizim işinde de mum, sabun, ve iş karışımı bir mürekkep kullandı. Çizdiği notaları asitle yakarak çıkarmayı denedi.* (Emlak Bankası Yayınları " Matbaanın Doğuşu" s. 35, 36, 37, 1990)

belirlemeleri içermektedir. Müslüman / Türkler elinde matbaanın kuruluşu ve yayın hayatına katkısı söz konusu edildiğinde İbrahim Müteferrika ve 1727 tarihi ile karşılaşılmaktadır. İbrahim Müteferrika'nın matbaanın açılması hususundaki girişimleri ve süreç ile ilgili ayrıntılı bir yayın olarak Altuntek' in makalesine göz atma gereği ortaya çıkmıştır. Altuntek' e (1993: 193-195) göre matbaanın kuruluşuna yönelik İbrahim Müteferrika öncülüğündeki girişimlerin süreci aşağıdaki gibidir:

"İlk Türk matbaasının kurulduğu dönem, Osmanlı tarihinde Lale Devri (1718 - 1730) olarak adlandırılmaktadır. Lale Devri sadece matbaanın kullanı1ması açısından değil, "Batılılaşma" anlamında yenilik hareketlerinin başlaması açısından da önem taşımaktadır. Bu dönemin ortaya çıkmasında iki ana" faktör rol oynamıştır: (1) Osmanlı Devleti'nin toplumsal yapısının 17. Yüzyıldan itibaren bozulması (Beras 1965. 1971; Derin 1976: İnalcık 1976: Yurdaydın 1988) ve egemenliği altındaki toprakları 17. yüzyılın sonlarından itibaren kaybetmesidir. (Kuran 1976; Shaw 1982). Oysa, Osmanlı Devleti toplumsal yapısının bozu1maya başladığını ancak 18. yüzyılda, topraklarım kaybetmeyi sürdürdüğü zaman farkına varmıştır. İşte o zaman, Batı'da neler olup bittiğini merak etmiş ve bunun sonucunda, oraya gönderdiği elçileri incelemeler yapmakla görevlendirmek (Unat 1968), giyim-kuşam ve yaşam tarzında Avrupa'yı örnek almak gibi yenilik1ere yönelmiştir. İlk Türk matbaasının kurucusu İbrahim Müteferrika da böyle bir dönem içinde, basımcılığın, basma yöntemiyle kitap çoğa1tmanın yararlarına ve gerekliliği üzerine Vesilet - ili - tela (1726) adlı bir risale[32] yazmıştır.

---

[32] ı. Önemli kitapların (sözlük, tarih, coğrafya, devlet işleri, vs,) çoğaltılması halk ve aydınlar için yararlıdır;
2. İslam devletlerinin kuruluşundan itibaren yazılmış değerli eserlerin basılması. Bu kitapların müslümanlar arasında yayılmasını sağlar;
3. Basılı kitapların yazılan okunaklı, güzel, doğru olacağı gibi, okuyan ve okutanlar için de kolaylık sağlar;
4. Basımcılık karlı bir iştir. Bir cilt kitap yazmak için gereken emekle binlerce kitap basılabilir. Kitap ucuzlayacağı için herkes bundan yararlanır;
5. Kitapların başına ve sonuna dizinler konularak, aranılan bilginin kolayca bulunması sağlanır;
6. Kitapların ucuz olması, taşra halkının da yararlanmasına yol açar;
7. Kentlerde kütüphanelerin kullanılmasına, öğrencilerin kolayca kitap temin etmesine yardımcı olur;
8. Osmanlı Padişahları yaptıklarıyla İslam'ın onurunu yükseltmişlerdir. Kitap yayımı yoluyla da müslümanlara hizmet etmiş olurlar; Avrupalılar Arapça, Farsça, Türkçe kitapların değerini bilmekte, bu dilde basmaktadırlar, Ama bastıkları bu kitaplar yanlışlarla doludur, yazıları da güzel değildir, Ne var ki ilerde işin uzmanını bulup Doğu yapıtlarını doğru ve güzel bastırarak İslam ülkelerine gönderip, buralardan para çekebilirler. Biz onlardan önce davranmalıyız; basım işinin ülkemizde de

Vesilet - üt - tıba adlı raporunu dönemin sadrazamı Damat İbrahim Paşa'ya sunan Müteferrika, matbaanın kurulabilmesi için izin istemiştir. III. Ahmet fermanı (5 Temmuz 1727), Şeyhülislam da fetvası ile istenilen, izni vermişlerdir. (Lewis, 1984: 52) ve böylece ilk Türk matbaası kurulmuştur. Bu yeniliğe tepki sadece hattalardan gelmiştir (İskit 1939: 7, Baysal 1968: 13). Araştırı: İnalcılar (Berker: 1971; Ahmet Rasim'den aktaran Tonta 1985:165),- bu tepkinin, dini taassuptan ziyade hattatların matbaa ile rekabet edemeyerek işlerini kaybetme endişesinden kaynaklandığı konusunda hem fikirdirler. Hattatların direnişi 7, matbaada dini kitapların (Kuran Hadis, Tefsir, Kelam. Fıkıh vs… basılmayacağını öğrenmeleri ile son bulmuştur.)

Matbaanın icadı, gelişimi ve İstanbul'da işlerlik kazanması Türklerde yazın alanının tümünde olduğu gibi musiki yayıncılığı konusunda da önemli gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Matbaa öncesi musiki yayıncılığının temeli musiki yazmalarına dayanmaktadır. Bu bakımdan musiki yazmaları ve konuyla ilgili tarih aynı zamanda Türk musikisi yayıncılığını da doğrudan ilgilendirmektedir. Demek ki musiki yazmaları ve matbaacılık birbirlerinin devamı niteliğinde bir bütünlük içerisindeki icraatlardır. Bu icraatlarının kökeni yazının icadı ve çoğaltımında kullanılan tüm araç-gereçleri karşılamaktadır. Matbaa ile çoğaltım veya baskı kolaylığının Türk musiki yayıncılığına etkisi bakımından –genelde Türk harf devrimi öncesi ve sonrası şeklinde iki basamakta incelenen yayıncılık hayatının- matbaa öncesi, matbaa sonrası ve harf devrimi sonrası olmak üzere üç temel basamakta incelenmesi matbaanın musiki yayıncılığı üzerindeki etkisinin anlaşılması bakımından önemli bulunmaktadır. Harf devrimi tabanlı sınıflamaya dayalı tezlerden birinde "*Yapılan taramalar neticesinde Türk Musikisine dair 921 adet kitap ve tez saptanmıştır.*" (Yıldız, 2007:v) şeklinde verilen sayı harf devrimini temel alan bir sayı olup, matbaanın musiki yayımcılığı üzerindeki sayısal etkisini ortaya koymaktan uzak bir sınıflamaya dayanmaktadır. Bu yönde bir başka tespit Hasan Duman ve

---

uygulanması için olanak vardır. Müslüman olmuş bütün toplumların kitaba ihtiyaçlan fazladır. Matbaanın kabul edilmesi ve eserlerin basılması devletin onurunu artıracak. (Ersoy 1959: 32 - 33; Maden 1980: 88].

Beyazıt kütüphanesi kataloğu ve Hamit Yıldız (2005) ve Recep Uslu (2010) Ozan Yarman (2010) gibi bilginlerin çalışmalarında verilmiştir.

Matbaanın Türk musikisi yayıncılığı üzerindeki sayısal etkileri anlamak bakımından harf devrimi sonrası yayıncılığa da göz atmak gerekir. Bu konuya ilişkin bulgular kitap, ansiklopedi, mecmua vs. şeklindedir. Harf devrimi sonrası yapılan Bu yayınlardan 90'ı doğrudan musiki içermekte olup, 51'i musikiye dolaylı olarak yer vermektedir. Demek ki matbaa ile birlikte Türk harf devrimine kadar geçen sürede yayınlarda ve yayıncılıkta bir gelişme olmuştur. Bununla birlikte harf devrimi sonrası yayıncılıkta özellikle 1980 sonrası sayısal yönde güçlü bir artış göze çarpmaktadır.

1.1.1.5 Yayıncılıkta Dil Sorunsalı (Türkçe-Arapça farsça Metinlerin Oluşması)

Türklerin musikisi üzerine yazma girişimlerinin Çin kaynaklarına dayandığı hem ekin tarihçileri hem ilkçağ tarihçileri hem de müzik bilginleri tarafından ifade edilmektedir (Ögel, 2000; Eberhart, 2002: 36, Uçan, 2005; Erdem, 2012). Türklerin musiki ekini ve geleneği içerisinde İslam Dünyası süreci özel öneme sahiptir. Bu süreçte İslam dinini kabul eden Türklerin musiki ile ilgili yazmalarının hem bir edvar (Daireler-Kuram Kitabı) geleneği oluşturduğu ve bununla birlikte bağımsız sadece musikiye odaklı risale geleneği yaratıldığı anlaşılmaktadır. Bu yazım geleneği yanı sıra İslam dünyası bilginlerinin tıpkı Aristoteles'te olduğu gibi doğrudan musiki odaklı olmasa da kendi yazmalarında musikiye yönelik kısımların oluştuğu yazmalar da mevcuttur. Örneğin İbn Sina'nın ''Şifa'' adlı kitabının birkaç makalesi musikiye ayrılmıştır.

Türklerin günümüzdeki devlet yapılanması içerisinde musiki alanına yönelik yayıncılık faaliyetlerinin kökenine yönelik atıf içeren yukarıdaki metinde kısmen Selçuklular anılmış olmaktadır.

Selçuklular döneminde önemli bir düşünür topluluğu olan "İhvan- Safa" mantık, matematik, felsefe, dini, astronomi, fizik alanlarında yazılar yazmış bir topluluktur. Uysal' a göre, *"Bu topluluk ortaçağda yaygın olan "Trivium" (sözdizimi*

ve gramer, hitabet ve diyalektik) ve " Quadrivium" (geometri, astronomi, matematik ve müzik) şeklindeki kaba tasniften daha ayrıntılı bir sınıflama yapmaktır.

Uysal, (2007) "İhvan-ı Safa" topluluğunu şöyle tanımlar: *"İhvan-ı Safa, İslam dünyasında IV/X yüzyılda ortaya çıkmış dini, felsefi, ve siyasi amaçları olan, bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için de kardeşlik, dostluk, yardımlaşma ve dayanışmayı ilke edinen bir grubun adıdır. İhvan'ın yaşadığı dönem, İslam dünyasının dini, siyasi ve kültürel açıdan yoğun tartışmalara, hatta çekişmelere, sahne olduğu dönemdir. İhvan, halkın dini, ve ahlaki duyarlılığın gittikçe zayıfladığını, mezhep tartışmalarının arttığını görünce İslam toplumunun yaşadığı kaostan yine dini ve ahlaki unsurları öne çıkararak kurtulabileceğini düşünmüş; kardeşlik, dostluk, yardımlaşma ve dayanışma ile gerçekleştirilecek toplumsal birlik ve beraberliğin, entelektüel planda felsefe ve bilimle de takviye edildiğinde, daha aydın bir toplum oluşturulabileceğini tasavvur etmişti."*

Uysal'a göre, *"İhvan-ı Safa, yazdığı risalelerde bu grubu oluşturup örgütleyen kişilerin adını siyasi soruşturma endişesiyle olsa gerek hiçbir yerde açıklamaz. Bu grubu kimlerin oluşturduğunu İslam düşüncesi tarihi üzerine yazılan kaynakları incelediğimizde bazı kaynaklar, "Katip ÇELEBİ, Zeyd RUFAA, Cemaluddin Ebu'l HASAN, Zahirüddin el- BEYHAKİ" isimleri üzerinde yoğunlaşmıştır."* "İhvan-ı Safa" topluluğu ilimle ilgili toplamda 42 risale yazmış ve bu risalelerin beşincisinde musikiye yer vermiştir.

Selçuklular dönemindeki musiki yazmalarında Arapça ve Farsça metinlere rastlanmaktadır. Yazı dilinde bilim için Arapça, sanat için Farsça kullanılması bu dönemin genel ve güçlü dil etkisinin İslam'dan ve İran'ı Yöneten Türk soylarının dil tercihlerinden kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin özü, sözü Türkmen olan Şah İsmail'in, babası ve dedesi dönemindeki İran yönetiminin tamamen Türkmen olup Şah İsmail'in Yavuz Sultan Selim ile mektuplaşmalarında arı bir Türkçe bulunduğu bilinmektedir. İran Şah'ı Şah İsmail'in "Hatai" mahlasıyla yazdığı Türkçe şiirler, halk edebiyatı ve divan edebiyatı arasında köprü

oluşturmuştur. Şah İsmail tarafından Yavuz Sultan Selim'e yazılmış bir mektupta Şah İsmail şöyle der[33]:

Men pirimi haqq bilirem
Yoluna qurban oluram,
Dün doğdum bugün ölürem
Ölen gelsin işte meydan.

Bu bakımdan İran musiki yazmalarının Farsça alfabe üzerinden Türkçe metin içerme olasılığı da dikkate alınmalıdır. Karahanlılar döneminde Kaşgarlı Mahmud'un tamamen Türkçe olarak yazdığı "Divan-ı Lügat-i Türk" adlı sözlükte musikiye yönelik açıklamaları[34], Türkçe musiki yayıncılığının tarihi bakımından önem kazanmaktadır. Kaşgarlı'nın Türkçe yazmasına güçlü bir destek Karamanoğlu Mehmet'ten gelmiş, Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından yayınlanan Türkçenin ana dil olduğuna dair fermanı da Türkçenin yazı diline dönüşmesini sağlayarak hem yazı dilinin gelişmesi sağlamış hem de musiki yayıncılığında Türkçe yazının etkisi artmıştır.

Kaşgarlı Mahmut' un bu eserini dışında başka Türkçe yazılmış eserlere de rastlanmaktadır. *Yusuf Has Hacib tarafından yazılıp Karahanlı hükümdarı Ebu Ali Hasan Bin Süleyman Arslan'a arz ettiği eser olan "Kutadgu Bilig" adlı eserdir. Hakaniye Türkçesiyle yazılmış söz konusu eser din'i, bilim, yönetim ve genel duygulardan, mesleklerden söz etmektedir. Yine bu dönemde yazılmış olan diğer Türkçe eser olan "Atabetü'l Hakayık" XII. yüzyılda Edip AHMET tarafından yazılmış ve yine Hakaniye Türkçesi kullanılmıştır. Ahmet YESEVİ tarafından yazılan dini, tasavvufi, ve öğretici bir eser olan" Divan-ı HİKMET" Orta Asya ve Anadolu'da yayılarak halkı derinden etkilemiştir.*

[33] www.totalvar-turkiye.com/twfforum/index.php?topic=76305.0

[34] Söz konusu eserde Türklerin sanatları, o dönemde kullandıkları çalgılar ve musiki yapma gelenekleriyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

Türklerin Musiki yazmaları konusundaki en güçlü dönem olarak Osmanlı dönemi gösterilebilir. Bu dönemde musiki yazmaları hem sayıca hem öz bakımından çeşitlilik kazanmış, Türkçe yazma ve Türkçeye çevirme geleneği bu dönemde oluşmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan doğrudan Türk musikisi konularını içeren yayınlara bu dönemde rastlanmıştır.

Berker' e (1986 s.116) *göre "Doğrudan Türk musikisiyle ilgili yazılmış ilk belgeler XIII. yüzyılda başlamaktadır. Fakat bu belgeler Türk musikisinin daha önceki durumundan ve gelişimi hakkında önemli fikirler vermektedir. Bu bilgi ve belgelerden Türklerin asırlar öncesinden belli kurallara ve bilimsel kaidelere göre meydana gelmiş bir musikiye sahip olduklarını anlaşılmaktadır."* Şeklinde açıklamalarıyla Osmanlı Devletinin kuruluş yıllarına atıfta bulunmuştur.

XIII. yüzyılda Safiyüddin Urmevi tarafından başlatılan doğrudan musiki konularını içeren el yazması eserler geleneği süreç içinde Türkçeye çeviri geleneğini de ortaya çıkarmıştır. Türkçeye çevirme geleneğinin özellikle XV. yüzyılda arttığı söylenebilir. Osmanlı Devleti'nde bu dönemde görev yapan padişahların ilim ve sanata verdikleri önem ve destek bu alanda çalışmaların yoğunlaşmasıyla kendini göstermiştir. Kamiloğlu'nun açıklamaları bu konuyu destekler niteliktedir. Kamiloğlu'na (2008:91-98) göre *XV. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde ilim, sanat ve musiki çalışmalarının yoğun olduğu önemli bir zaman dilimidir. Türk dünyasında bu dönemde kadar ilmi çalışmalar çoğunlukla Arapça ve Farsça yazılıyordu. II. Murat'ın emriyle bu dönemde Arapça ve Farsça telif edilen eserlerin bir kısmı Türkçeye çevrilmiş, ayrıca Türkçe ilmi eserler telif edilmiştir.*

Dönemin önemli beyliklerden Karamanoğlu Mehmet Bey' in Türkçeyi resmi dil ilan etmesi ve Osmanlı Padişahlarının bu dönemde ilmi daha fazla desteklemesi ilk çevirilerin bu dönemde olması konusunda durumu kolaylaştıran nedenlerdendir. Bu dönemde ortaya çıkan önemli ilim adamlarından *Amasyalı Şükrullah çeviri konusunda öncü olmuştur. Kamiloğlu* (2008:97) "*… II. Murat'ın emriyle, Arapça telif edilen, Türk musıkisinin önemli eserlerinden birisi olan Abdul-Mü'min Urmevi'nin Kitabü'l Edvarı Şükrullah tarafından Türkçeye tercüme*

edilmiştir. Şükrullah, dini, ilmi ve musiki alanında önemli eserleri telif etmiştir. Şükrullah, musikiyi çok seven II. Murad'ın emriyle Türk musikisinin ana nazariyat kaynağı olarak kabul edilen Safiyüddin Urmevi'nin "Kitabü-l Edvar isimli Arapça eseri geniş ilavelerle Türkçe' ye çevirdiği eserdir. Şükrullah, Urmevi'nin 15 fasıl olan eserin tercümesinden sonra 20 fasıl daha eklemiştir. Şükrullah, ayrıca Urmevi'nin "el-İka" isimli Farsça eserini de Türkçeye tercüme ettiği bildirilmiştir.

1.2 Müzik Yayıncılığında Dergicilik Faaliyetlerinin Durumu

Bu kısımda " Osmanlı Döneminde Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik, 1900-1919 Dönemi Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik, 1920'den Günümüze Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik, konularına yönelik derleme ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

1.2.1 Osmanlı Döneminde Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik (1299-1899)

Osmanlı dönemi musiki yayıncılığı üç temel başlıkta toplamak mümkündür. Birincisi edvarlar / Musiki yazmaları; ikincisi mecmua ve risaleler, fasıl defterleri; üçüncüsü nota ve güfte mecmualarıdır. Tezin bu kısmında Osmanlıdaki musiki yayıncılığı bu üç koldan ortaya konulmak üzere tasarlanmış olup sayısal veriler üzerinden değişim ve gelişimler ortaya konulmuştur.

Osmanlı Devletinden önce kısmen Karahanlılar ve Selçuklu dönemlerinde İslam filozofları tarafından başlatılan Edvar (daireler, kuram) ve risale geleneği bu dönemde devam etmiştir. Önceki dönemlerde var olan ve İslam filozofu "El Kindi'nin" yazdığı "Risale fi khubr te'lifi'l- Elhan" ile başlayan edvar geleneğini daha sonra "Farabi" (870-950) devam ettirmiştir. Farabi'den 30 sene sonra ise ünlü tıp ve fizik bilgini "İbn-i Sina'nın"(980-1037) yazmış olduğu "Kitabu-l Şifa" adlı eserde kitabın birinci bölümü olduğu gibi musikiye ayrılmıştır.

Yazılan bu edvarlarda yer alan musiki konularının genelde nazari bilgiler içerdiğini söylemek mümkündür. Bu gibi eserler doğrudan musiki konusunda

kendisinden sonra yazılan kitaplara kaynak oluşturmaktadır. Doğrudan musiki nazariyatıyla ilgili Safiyüddin Urmevi tarafından XIII. yüzyılda yazılan ve Türk musiki nazariyatıyla ilgili bilgiler içeren Kitab'ü-l Edvar'ı örnek gösterilebilir. Berker tarafından yazılan "Türk Musikisin Dünü, Bugünü, Yarını" adlı araştırma yazısında bu konuya değinilmiştir. Berker'e göre *"Doğrudan Türk musikisiyle ilgili yazılmış ilk belgeler XIII. yüzyılda başlamaktadır. Fakat bu belgeler Türk musikisinin daha önceki durumundan ve gelişimi hakkında önemli fikirler vermektedir. Bu bilgi ve belgelerden Türklerin asırlar öncesinden belli kurallara ve bilimsel kaidelere göre meydana gelmiş bir musikiye sahip oldukları anlaşılmaktadır."* Bu dönemde yazılan el yazması eserlere baktığımızda XIII. yüzyılda Safiyüddin Urmevi'nin müzik teorisiyle ilgili yazdığı "Kitab-ül Edvar" adlı eseriyle başlayan gelenek yine Safiyüddin'in yazdığı "Şerefiye" adlı eseriyle devam etmiştir. Urmevi, yazmış olduğu bu edvarda 17'li ses sisteminden bahsetmiştir. Uygun, (1999: 44)*"...Urmevi, Arapça 'Süllem' denilen ve oktavı on yedi sese bölerek meydana getirdiği sistemin gerçek mucididir. Bu sistem, 'Horasan Tanburu' perde sistemine dayanmakta, Fisagor, Eski İran ve Zelzel sistemlerini de içine almakta idi"*

"*…Bu dönemde yaşamış bir başka musikişinas olan Meragalı Abdulkadir Osmanlı padişahı II. Murat'ın isteği doğrultusunda Bursa'ya gelmiş ve Türk musikisi adına değerli çalışmalar yapmıştır. Yazdığı kitaplar arasında "Kenzu'l Elhan" adlı eser El Kindi'nin bulduğu ebced notasıyla kaleme alınmıştır. Nota koleksiyonu mecmuası şeklinde Türk musikisi eseri olan bu kitap maalesef kayıptır. Meragalı'nın yazdığı bir diğer kitap olan "Camiu'l Elhan" nağmeler topluluğu anlamına gelir. Bu kitabı oğluna hediye eden Meragalı, yazmış olduğu bir diğer kitap olan "Makasidu'l Elhan" adlı kitapta kendi yaptığı sazlardan bahseder. Meragalı ayrıca Safiyüddin URMEVİ'nin "Kitabu'l Edvar" adlı kitabın açıklamasını içeren "Şerh-u Kitabi'l Edvar" adlı kitabı yazmıştır. Bu kitabın bir nüshası Nuruosmaniye kütüphanesindedir.*

Abdulkadir MERAGİ' nin Türk musikisinin şekillenmesine, bir üslup kazanmasına, nazariyatının bir düzene sokulmasına en başta yardımcı olmuş bir

musikişinastır. Meragi'nin yapmış olduğu değerli çalışmalarda musikimizi kolay anlaşılır hale getirip kendisinden sonraki dönemlere çok büyük miras bıraktığı söylenebilir. Bardakçı, (1986: 43-45)*"Maragalı Abdulkadir'in kitaplarından Makasıd-ul-El-Han'ın bazı nüshalarının II. Murad'a ithaf edilmiş bulunması, XX. yüzyılın ilk yıllarından başlayarak Abdulkadir'in Osmanlı ülkesine özellikle Bursa'ya geldiği, kitabını Sultan'a bizzat sunduğu yolunda kanıya neden oldu. Merhum Rauf Yekta Bey'de '...ancak M.A unvanlı eserinin mukaddimesini cennetmekan Sultan Murad Han-ı sani bir Mehmed-i evvel hazretleri namına te'lif ettiğine nazaran, Hoca'nın ol zeman Devlet-i Aliye-i Os-maniyye'nin payitahtı olan Bursa'ya kadar gelerek eserini müşarileyh hazretlerine bizzat takdim ettiği, ... istidlal edilebiliyor...) şeklindeki sözleriyle söylentilere dikkat çekti"*

XV. yüzyılda yaşamış olan Şirvani doğrudan musikişinas olmasa da musikiyle ilgili yazılmış risaleleri mevcuttur. Safiyüddin ve İbn-i Sina'dan yararlanarak yazmış olduğu "Mecelletun fi'l- Musika" adlı eserde Türk musikisi nazariyatından bahsetmektedir. Ahmedoğlu Şükrullah yazdığı "Edvar-ı Musiki" adlı eserde Safiyüddin'in eserini II. Murad'a tercüme etmiştir. Ladikli Mehmet Çelebi, "Fethiye" adlı eserinde yeni makamlara yer verip musiki nazariyatından bahsetmektedir.

XVI. yüzyıla gelindiğinde çeşitli bestekarların yazmış olduğu eserler mevcuttur. Bu bestelerin notaları günümüze kadar gelmiştir. Behram Ağa'nın Gerdaniye, Neva ve Buselik Saz Semaileri, Şeyh Abdulali'nin Rast makamındaki eserleri bunlara örnek gösterebiliriz. (Akt; Özkan, 2007: 30)

XVII. yüzyılda ise Edvar adı altında musiki kitaplarının sayısında bir artış olduğu söylenebilir. Bu dönemde yazılmış Edvarların en ünlülerinden birisi Bogdan Prensi Kantemiroğlunun yazdığı edvardır. "Kitab-ı İlmü'l-Musiki Ala Vechi'l Hurufat" (Kantemiroğlu Edvarı) adlı bu eser iki bölümden oluşup, birinci bölümde makamlar, perdeler, usuller üstüne müzik teorisi, ikinci bölümde ise kendi yaptığı 349 bestenin notalarını vermiştir.Leh Prensi Ali Ufki'de batı notasıyla birçok saz ve söz eserimizi notaya almıştır. "Mecmua-ı Saz –ü Söz" adlı eserde batı notasıyla

yazılmış yüzlerce saz ve söz eseri mevcuttur. Bundan dolayıdır ki bu asırda elimize geçen eser sayısı diğer yüzyıllara göre daha fazladır. Meragalı Abdulkadir'den sonra Türk musikisinin en büyük üstadı olarak bilinen Itri Efendi, her alanda eser yazmıştır. Yazmış olduğu eserlerin birçoğunun günümüze kadar geldiği ve muhafaza edildi bilinmektedir.

Neredeyse yarım yüzyıl süren savaşlardan dolayı on yedinci yüzyıl ve XVIII. yüzyıl arasındaki yıllar musiki açısından biraz sönük geçse de yinede dini musiki, bu yüzyılda büyük bir gelişme göstermiştir. Gerek cami musikisinde ve gerek tekke musikisinde mühim hususiyetler gösteren şahsiyetler yetişmiştir. Hatip Zakiri Hasan Efendi Cami musikisini geliştirerek ihya etmiştir. Hasan Efendi'nin En ünlü eseri " Mersiye'dir". Benli Ağa, Solakzade Mehmet Çelebi, Köçek Mustafa Dede bu dönemde yaşamış musikişinaslarımızdır. XVIII. yüzyıl Osmanlı Devletinde neredeyse yarım asır süren savaşlardan sonra tarihte "Lale Devri" diye bilinen dönem başlamıştır. Bu dönem ve devamındaki yıllarda başta askeri alanda yapılan ıslahatlar daha sonra toplumun her alanında kendini göstermiştir. III. Selim'in askeri alanda başlatıp her alana yaydığı ıslahatlar II. Mahmut'la devam etmiştir. II. Mahmut'un mehterhaneyi kaldırıp yerine Bando takımını kurması musiki açısından köklü değişiklikler yapıldığını kanıtlar niteliktedir. II. Mahmut'un bu dönemde bandonun başına Donizetti'yi getirmesi de musikide birçok yeniliği beraberinde getirmiştir.

Islahatlar, Aksoy (1998)*"Başlangıçta dar bir alanla ve çok az sayıda kimseyi ilgilendirirken, batılılaşma, giderek her alanda kendini göstermiş, herkesi az ya da çok şu ya da bu biçimde etkilemiştir. Genellemelerin yanılgıları da içerdiğini unutmadan, Lale Devri'nin Saray ve çevresini, I.Abdülhamit ve III. Selim'in orduyu, II. Mahmut, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinin devleti batılılaşmaya, Cumhuriyet'in ise Türk toplumunu çağdaşlaştırmaya çalıştığı ileri sürülebilir."*

Bu dönemde devletin batılılaşma isteği ve bu yönde yapılan yenilik çalışmaları beraberinde Türk ekin tarihi açısından önemli bir adım olan matbaanın kullanılmaya başlamasına vesile olmuştur. Matbaa Avrupa'dan yaklaşık 200 yıl sonra kullanılmıştır. Matbaanın Osmanlı'da kullanılmaya başlamasıyla elde yazılarak

çoğaltılan ve IX. yüzyıldan beri var olan edvar ve risale geleneği yerini yavaş yavaş matbaa baskısına bırakmıştır. İbrahim Müteferrika ve Sait Efendi tarafından 1720 yılında başlatılan matbaa çalışmaları 1727 yılında ilk meyvesini vermiştir. Padişah III. Ahmet'in dini kitaplar basmaması şartıyla verdiği fermanda ilk basılan eser sözlük mahiyetinde çıkarılmış "Van Kulu Lügatı' dır."

Basımcılığın yaygınlaşmasıyla musikiyle ilgili ilk basılan kitaplar *nota mecmuaları olmuştur. Bu anlamda basılan ilk eser daha önce el yazması olarak yazılan ve güfte mecmualarının da ilk basılı örneği olan "Mecmua-yı Şarkı'dır" (1851). Bu eseri "Mecmua-yı Karha" takip eder. Nakşha ve Şarkiyat adıyla Kayulzade ve 1884 yılında da Haşim Bey Mecmuası adıyla tekrar basılacak olan ve usul ve makam bilgilerini içeren, perde adları ve şed yollarını anlatan kitap basılan diğer kitaplardır. 1857 yılında Hızır İlyas Ağa'nın 1812-1830 yılları arasındaki müzik olaylarından ve kişilerden bahseden "Tarih-i Enderun" adlı kitabı basılmıştır. 1864 yılında basılan "Mecmua-ı Beste ve Semahiyat" Hacı Arif Bey'in "Mecmua-ı Arif-i" (1873), Ahmet Rifat tarafından kaleme alınan ve batı notası hakkında bilgi veren "Miftah-ı Nota" (1874) bu yayınları takip eder.1881 de 2 cüz olarak yayınlanan "Faik-ül Asar", 1883-1993 yılları arasında yayınlanan "Talim-i Usul-i Musiki" güfte mecmuaları karşımıza çıkmaktadır.*

Osmanlı Devletinde XIII. yüzyıldan son dönemlerini geçirdiği XXI. yüzyıl başlarına kadar devam eden edvar geleneğinin yüzyıllar arasında bilgilerin günümüze ulaşmasında önemli bir etken olduğu söylenebilir. Edvar geleneğinin, yayıncılığının temellerini oluşturduğunu ve gelişen teknolojiyle basılı yayıncılığın ortaya çıkışına kadar çok önemli bir görev üstlendiğini ve sonrasında oluşacak güfte, şarkı, fasıl, kitap ve dergicilik faaliyetlerinin temelini oluşturduğunu ve başvurulabilecek çok önemli bir kaynak görevini gördüğünü söylememiz mümkündür.

Bu bağlamda Osmanlıda son dönem süreli yayınları inceleme kapsamına güfte mecmualarını da alma olanağı vardır. Oransay (1999: 2) *Fasıl Türk sanat musikisinin kalıplaşmış sıralama ve seslendirme düzeni olduğu için bu dönemde yayınlanmış nota defter ve mecmuaları çoğunlukla fasıl sıralanışı içinde*

düzenlenmiştir. Fasıllar 3 yaprak olduğu gibi bazen 16-20 yaprak özel durumlarda ise 40, 48 ve hatta 56 yapraklıya kadar çıkmıştır. Fasıllar genellikle yalnız ezgisel çizginin notası biçiminde verilmiş, en eski basımlarda çok seslendirilmiş fasıllar piyano yazısıyla yayınlanmıştır.

Oransay (1999:1-2) tarafından hazırlanan araştırma sonuçlarına göre *Türkiye'de nota basımcılığının başladığı 1875 tarihinden bu yana yayınlanmış toplam 190 kadar fasıl defterinden devlet kitaplıklarında en çok bir düzine bulunmaktadır.* M. Seyfettin Özege'nin *"Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu (1971'de beri 3 cilt) ve devletin Türkiye Bibliyografyası (1928'den beri) gibi temel başvurma kitaplarının künyesi pek kabarık değildir.* Oransay (1999:2) *Türk Küğ Belgeliği'nde bulunan ve bilgilere dayanan bu listedeki eksiklerin yinede yüzde onu geçmeyeceğini sanıyorum. Aşağıdaki çizelgede verilmiş yayınlar görebildiklerimdir. Geriye kalan fasıl defter ve dergileri, varlıkları çeşitli duyuruların ve ipuçlarının değerlendirilmesiyle saptanabilenlerdir.* Şeklinde durumu özetlemiştir.

Osmanlı'da yapılan yenilik hareketlerinin sonucunda matbaa kullanımının başlaması çok köklü bir ekin geçmişine sahip olan Türk toplumunda alimlerin daha fazla bilgi aktarımına başvurması ve bunun sonucunda matbaanın da kullanımıyla süreli yayıncılığın geliştiği fikri ortaya çıkmaktadır. Osmanlı Devleti'nde yayıncılık süreci bu şekilde ilerlerken Avrupa'da durumun biraz daha farklı olduğu söylenebilir.

Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda ilk tohumları atılan ve XVIIII. yüzyılda kendini göstermeye başlayan süreli yayın sürecinin Avrupa'da XV- XVI. yüzyıl arasında olması ve Avrupa ülkelerinin matbaayı çok önceden kullanmaları Avrupa'da basılı yayını çok önceden geliştirdiği söylenebilir. Bu durum musiki yayıncılığını da etkilemiştir. XVI. yüzyılda matbaanın kullanılması bu süreci hızlandıran nedenlerin başındadır. M. E. B' göre (2011: 10) *Bu dönemde Avrupa'da halkın haber ve haberleşme ihtiyacını karşılayan basılı haber mektupları yavaş yavaş yerini gazeteleşme yoluna gitmişlerdi. Bu dönemde yeni doğan risaleler daha çok rağbet kazanıyor ve halkın ilgisini çekiyordu. Avrupa'da periyodik basılı yayın*

ürünlerinin XVI yüzyıl başlarında görülen yıllıklardır. Bunu izleyen süreçte bir panayır dolayısıyla yayımlanan altı aylık dergi büyük rağbet görmüştür. Bu aylık derginin büyük rağbet görmesi sonucunda Alman İmparatoru II. Rudolph tarafından ayda bir yayınlanması desteklenen haber dergileri izlemiştir. XVI. yüzyılda Avrupa ülkelerine posta arabalarının haftada bir gitmesi bu yayınların haftalık olmasını sağlamıştır.

Alaner'e (1986: 12) *göre bu şekilde yayınlanan haftalık ilk yayınlara Floransa'da rastlanmaktadır. "Avrupa'da XV. yüzyılın sonlarında başlayan yayıncılık, sonrasında musiki yayıncılığını da getirmiştir. 1481'de Venedik'te ilk müzik yayını basılmıştır.* Bunun takibi yıllarında *1501 yılında John Petrucci tarafından ilk notanın basılması* (İlyasoğlu 1995: 15) musiki yazılarıyla ilgili kaynaklarımızdandır. Osmanlı Devleti'nde XV-XVI yüzyıllar arasında eserler el yazması şeklinde ilerlerken Avrupa ülkelerinde yayıncılığın gelişmesi sonucunda süreli yayıncılık Türkiye Cumhuriyetinden yaklaşık 115 yıl önce başlamıştır. Bu konuda en önemli kaynak olarak *Robert SCHUMANN tarafından 1834 yılında ilk sayısı yayımlanan ve hala yayınlanmaya devam eden "Neue Zeitschrift für Musik" adlı dergidir. Almanya'nın Leipzig kentinde yılda 6 defa yayımlanan bu derginin her sayısı farklı bir konuya odaklanır. Günümüzde devam eden bu dergi ünlü müzik yayımcısı Schott Müzik tarafından çıkarılmaktadır*. (Türkiye'de en uzun soluklu derginin 1948 yılında yayımlanmaya başlayan ve yayın hayatına 2007 yılına kadar devam eden "Musiki Mecmuası" olduğunu belirtelim.)

XVIIII. yüzyıl sonlarına doğru basılı yayınların arttığı ve çeşitlendiği söylenebilir. Yayın çeşitlemesinin musikiye de yansıması sonucunda dönemde nota basımının artması, nota basımcılığına ilgiyi de artırmıştır. Muzika-ı Hümayun'dan Notacı Hacı Emin Efendi, geleneksel müzikleri notaya almıştır. Gencer' e (1994: Akt; Özkan 2010: 10) göre *"Emin Efendi, yayınladığı toplam 400 kadar notanın bir bölümünü de "Malumat" (Matbaacı Artin Asadoryan tarafından 1894-1895 yıllarında çıkarılıp haftalık olarak 48 sayı yayınlanmıştır) ve "Servet-i Fünun" dergilerinin eki olarak okurlarına verdi"* Bu dönemde yayımlanan başka bir basım

da, *musiki muallimi Ağa Aleksan tarafından çıkarılan ve hanımlara mahsus gazetede adedi bilinmeyen peşrev ve peşrev semaisi yayınlarıdır.*

XVIIII. yüzyılda Osmanlı da başlayan süreli yayınlar oldukça azdır. *Her alanda çıkan süreli yayınlar (Çocuk Dergisi, Kadın Dergisi, Siyasi Dergi, Edebi Dergiler vs…) genelde kısa ömürlü olmuştur. Bu durum XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar kadar bu şekilde devam etmiştir. "Bu süreçte ortaya çıkan ilk musiki dergisi 1863 yılında yayınlanan "Musik-i Osman-i" dergisidir. Sadece 10 sayı çıkan bu dergiden sonra, 1896 yılında basılan ve 27 sayı devam eden her biri 32 sayfalık "Gıda-i Ruh" adlı mecmua çıkarılmıştır." Tanburi Cemil Bey'in gazete ilanlarında sıkça duyurulan "Rehber-i Musiki" adlı musiki nazariyatı ve notaları kitabı, Galip Türkkan'ın "Nota Mecmuası" ve Zati Arca'nın "Nazariyatı Musiki" adlı kitabı bu dönemde çıkmış en ilginç kitap ve mecmualardandır.*

Söz konusu güfte mecmuaları dizininin yayın sürecine bakıldığında 1864'ten 1983 yılına kadar 179 yıllık bir süreye yayıldığı; ancak son 30 yıldır bu konuya yönelik güfte mecmualarının yayımı yayımlanacak mecmua kalmadığından ya da güncel araç gereçlerle her istenilene her an ulaşılabildiğinden bu yönde yayınlara yer verilmediği söylenebilir.

1.2.2 1900-1919 Dönemi Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik

Mecmua ve gazetelerin kültür (Ekin) tarihimizde önemli bir yeri vardır. Geçmişten günümüze kadar gelen ve her alanda hissedilen kaynak yetersizliği her yönden kendini göstermiştir. *Matbaanın bulunması ve ancak 200 yıl sonra Osmanlı topraklarında Türkler tarafından kullanılması sonucunda yayıncılıkta önemli gelişmeler olmuştur. (İstanbul'da yaşayan Yahudiler ve Rumlar çok önce matbaayı kullanıyor.)*

Osmanlı Devletinde "Lale Devri" ve sonrasında yapılan yenilik hareketlerinin etkisiyle ortaya çıkan, aydınlar tarafından savunulan fikir akımları, aydınların bunları paylaşma, yayma çalışmaları süreli yayıncılığı etkileyen nedenlerdendir denilebilir. Bununla birlikte günümüze gelebilmiş olan yayınları,

ekonomik, siyasi ve sosyal (Toplumsal) yapımızın ana çizgilerini çoğu zaman eskimiş ve sayfaların bir kısmı eksik olarak kütüphanelerde unutulmuş bir mecmuada bulunabilmektedir. Geçmiş zamana ışık tutan kültür ve sanat mecmualarını inceleyip, onları gelecek nesillere tanıtmak ve bu yoldan kültürümüzü beslemek Türk aydını için küçümsenmeyecek görevlerden biri olmalıdır.

1849 yılında Vekayi-i Tıbbiye'nin (Türkçe-Fransızca) yayını ile ortaya çıkan Osmanlı mecmuacılığı bir süre belirli kesimlere hitap etmiş, ancak II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki süreçte artarak geniş kitlelere ulaşmıştır. Sultan Abdülaziz zamanında başlayan ve II. Abdülhamit zamanında devam eden ve 1870-1908 yıllarını kapsayan "İstibdat Dönemi" yani, basında sansür uygulaması etkilerini her yıl aşamalı olarak göstermiştir. Tanzimat'la birlikte aydınlar tarafından ortaya atılan fikir akımlarının etkisiyle ve aydınlar tarafından bu akımların yayılması isteklerinin sonucunda *Osmanlı Devletinde yayın çıkarma başvurularında önce hızla bir yükseliş daha sonra da giderek azalma gerçekleşmiştir.* (ÖLMEZ, 1992:9)

"Sultan II. Abdülhamit'in 1878'de Padişah Abdülaziz döneminde başlayan ve kendi döneminde gittikçe koyulaşan istibdat rejimi, iki cümleyle açıklanabilir: "Hafiyelik" ve "Sansür". II. Abdülhamit'in kamuoyunu harekete geçirebilme potansiyeli taşıyan tüm unsurları kontrol altına alma isteği yayıncılığı oldukça etkilemiştir." Nitekim Ölmez'in yukarıdaki belirlemesinin sonuçları 1908-12 yılları sayısal verilerine yansımış ve yayın çıkartma ruhsat başvurularında %75'e varan azalma gerçekleşmiştir. *"Bir araştırmaya göre; 1908'in ilk altı ayında süreli yayın çıkarmak için alınan ruhsatların sayısı 200'den fazla iken, bu sayı 1909'da 353'e çıkmış, fakat 1910'da 130'a, 1911'de 124'e 1912'de 45'e düşmüştür."* (Akt: ÖLMEZ,1992:9)

Bu dönemde yukarıdaki belirlemeye yönelik başvurulardan musikiyle ilgili olanlara rastlanmaktadır. Genel olarak yapılan yayın çıkarma başvuruları arasından, musiki alanında ruhsat almak için yapılan birkaç başvuruyu incelediğimizde, *Ali Fuat Bey'in "Musiki"adlı dergi için ruhsat başvurusu,"Mirat-ı Musiki" adlı Türkçe gazete için tahkikat yapılması Cemil Bey'e "Şeştar" adlı Türkçe musiki gazetesi için Muzika-ı Humayun' dan verilen ruhsat, Mehmet Rauf Bey'in "Asuman" mecmuası*

için verdiği dilekçe ve Rauf YEKTA'nın "Musikar" adlı gazete için dilekçe vermesi (Söz konusu gazetenin Türkçe ve Fransızca yayınlanacağı yapılan başvuruda belirtilmiştir) tespit edilebilen başvurulardan birkaç tanesi olarak gözümüze çarpmaktadır.

Yapılan araştırmalarda 1900'ün ilk yıllarında musiki odaklı yayın yapan süreli yayın tespit etmekte güçlük çekilmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan yayınların genel konulardan bahsettiği (edebi, fikri, toplumsal, siyasi, ahlak, dini…) ve bu yayınlarda her alanda yazıların çıktığı, bununla birlikte bu yayınlarda kısmen musiki konularının da kendine yer bulduğu söylenebilir. Musiki odaklı olmayan diye nitelendirdiğimiz bu yayınlarla ilgili XIX. yüzyılın sonlarına doğru yayın hayatına başlayan *"Servet-i Fünun mecmuası 1891 yılında Ahmet İhsan Toksöz tarafından çıkarılmış magazin sınıfında yer alan bir mecmuadır. Osmanlıca çıkan bu mecmuada Tevfik Fikret'in yönetimiyle, sanat konularına yönelen edebi bir mecmua haline gelmiştir. 2464 sayı yayınlanan bu mecmuada Rauf Yekta zaman zaman musiki yazıları yazmıştır. Mecmua II. Abdülhamit tarafından kapatılıp sorumluları mahkemeye verilmiştir. Mecmua dönemlerine göre gazete şeklinde bir sürede haftalık olarak çıkmıştır."*

Bu dönemde bir başka Musiki odaklı olmayan yayın ise Ahmet Cevdet Oran tarafından *1894- 1928 yılları arasında yayınlanan "İkdam" gazetesidir. II. Abdülhamit tarafından iki kere kapatılan bu gazetede, Osmanlıca diliyle yazılmış her türden yazılar yazılmakla beraber musiki konuları da kendine yer bulmuştur. Rauf Yekta'nın musiki konusunda yazmış olduğu makaleler söz konusu gazetede yayınlanmıştır.*

Bir diğer süreli yayın *(ÖLMEZ, 1992:9)1908 yılında ön hazırlıklarına başlanan ve matrisleri İtalya'dan özel olarak getirtilen "Şehbal" mecmuası bu dönemde uzun ömürlü olmayan mecmualar arasından sıyrılıp Osmanlı / Türk yayın hayatında önemli bir yer edinmiştir. Müzikolog Sadettin Arel tarafından 15 günde bir çıkarılan bu derginin yazım dili Türkçe olup, "Kültür-Magazin" sınıfında çıkarılmıştır. "Şehbal Osmanlı Devletinde yaşanan kargaşalı ortama rağmen*

İstanbul'da 1909-1914 yılları arasında 100 sayı yayınlanmayı başarmıştır. Her alandan yazarların yazılarının yayınlandığı bu mecmuada her alandan konular kendine yer bulmuştur. Rauf Yekta, Sadettin Arel, Abdülhak Hamit, Falih Rıfkı Atay söz konusu dergide yazıları yayınlanan yazarlardandır."

Bu dönemde ortaya çıkan diğer mecmuaları incelediğimizde musiki odaklı yayın yapan mecmua bulmak konusunda kaynak yetersizliği yaşanmaktadır. Musiki odaklı olmayan ama musiki konularına az da olsa yer veren mecmualar arasında 1902 yılında yayınlanan "Anadolu" mecmuası, 1905 yılında yayınlanan "Mektep" mecmuası, 1912 yılında yayınlanan "Ömer Efendizade Sabri Bey" mecmuası olduğu tespit edilmiştir. 1875'te yayınlanmaya başlayan "Peyam" gazetesinde folklor alanında yazılar çıkmış, günlük çıkan bu gazete 1912 yılında "Peyman-ı Sabah" adıyla değiştirilmiş, 1922'de ise kapatılmıştır. Osmanlıca piyasaya çıkmış olan "Milli Tetebbular Mecmuası" 1915'te yayınlanmaya başlamış ve 2 ayda bir çıkmıştır. Çeşitli musiki konularının yer aldığı Eski harfli "Milli Tetebbular Mecmuası" dolaylı yönden musiki konularını içeren yayınlardandır.

1.2.3 1920'den Günümüze Musiki Yayıncılığı ve Dergicilik

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra her alanda gerçekleşmiş olan inkılaplar sayesinde süreli yayınlarda da hızlı bir artış yaşanmıştır. Özellikle cumhuriyetin ilan edildiği yıl ve takibi yıllarda sanat hareketlerinin ve yaşanan toplumsal değişimin süreli yayınlarda da yansımaları görülmektedir. Söz konusu dönemde yayımlanan mecmuaların büyük çoğunluğunun nicelik olarak süreklilik göstermese de bu mecmualardaki yazıların yüksek niteliği dönemin sanat çevresinin ve sanatçıların Türk devrimine yönelik yazıları ve bu değişimleri yayma istekleri bu dönemin temel özelliğidir. Günyol' un (1984:85) *"... sanat ve düşüncenin gelişimini yansıtan ve ona yön veren mecmualar, özellikle Cumhuriyetten sonra önemli bir rol oynamışlar ve oynamaktadırlar. Türk aydınının sanatçısının zaman içindeki tutumunu yansıtması bakımından süreli yayınlar eşsiz birer belge niteliği taşımaktadır.* Şeklinde açıklamasında sanatın Cumhuriyet sonrası gelişimine ve sanatın Cumhuriyet için önemine vurgu yaparken, bu görüşü destekleyen bir yazıda

Tülbentçi' den gelmiştir. Tülbentçi 1941 yılında yazmış olduğu yazıda *"…Türk matbuatı gerek fikir olgunluğunun, gerek teknik üstünlüğünü ve gerekse medeni cihan ölçüsüne giren varlığını, yüksek milli heyecan ve şuuru ile beraber 1923 senesinden sonra idrak eder… mecmuaların yekunu kabarır ve yeni harflerin kabulü de artışa yardım eder"*

Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin, Osmanlı İmparatorluğunun özellikle sansür (İstibdat) dönemindeki yasaklarının aksine yazılı basını desteklemesi ve devrimleri yayma isteklerinin sonucunda yaşanan toplumsal değişimin süreli yayınlarda da kendine yer bulmasını sağlaması ve bu konuda teşvik edici uygulamaları Türk Basın Kongresinde kendini göstermektedir. Kongre başkanı ve aynı zamanda İç işleri Bakanı Şükrü Kaya 1933 yılındaki kongrede devletin basına karşı tutumunu şu sözlerle açıklamaktadır**:** *"Türkiye'de basına değer verilmesi, Kemalist rejimin eseridir. Taasubun ve istibdadın, karanlık devirlerinde az da olsa, ulusa aydınlık veren ilk Türk basınlarını da…saygı ile anmak, hepimiz için borçtur… Atatürk Türkiye'si gibi hayatın bütün sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarında en geniş en derin devrimlere sahne olmuş bir ülkede basına yüklenen ödevlerin, ne kadar çeşitli ve ne kadar ağır olduğunu hep biliyoruz… bizde basın işleri Cumhuriyet rejiminin ve ulusal idealin, istediği dereceye henüz varmış sayılmaz. Kemalizm hiçbir alanda, olanı ve yapılanı son ideal sayarak onunla kanmaz ve kalmaz. Büyük Atatürk'ün yarattığı devrime layık bir Türk basını kurmak yolundaki birleşik isteklerimizin gerçekleşmesine doğru atılan bu adımın da verimli ve temelli olmasını candan dilerim"* şeklinde açıklamıştır**.**

Cumhuriyetin ilanından sonra uygulanan devlet politikasının desteğiyle sanatsal faaliyetlerde hızlı bir artış söz konusu olsa da bu konuda ortaya çıkan musiki alanındaki süreli yayınların azlığında pek fazla bir artış söz konusu olmamıştır. Bu durumun Cumhuriyet'ten önceki ya da kuruluşunun ilk yıllarında dergiciliğin bir zemine oturtma ve devamlılığını sağlama açısından sıkıntılar doğurduğu söylenebilir. Yaşanan rejim değişikliğinin toplumsal etkilerinin sanata yansıdığı ve bununla birlikte süreli yayınları belli bir düzen içine soktuğu söylenebilir**.** Cumhuriyet'in

kuruluşundan sonra sürekli gelişerek devam eden süreli yayıncılık faaliyetleri süreli yayın sayısının değişken bir yapıyla gelişerek arttığını göstermektedir.

Müzik ile ilgili süreli yayımcılık faaliyetlerinin tarihsel durumu yukarıda verildiği gibidir. Konuya ilişkin tespit edilen altı tezde söz konusu yayıncılığın çeşitli konularına odaklı çalışmalar tamamlanmış olup bunlardan Öğük tarafından 1952-1987 yıllarını kapsayan araştırmada Musiki konularını doğrudan ve dolaylı bir şekilde ilgilendiren ve mecmuada musiki konularına yer veren toplam 128 adet dergi tespiti ile en geniş kapsamlı araştırma sonucunu verdiği söylenebilir. Öğük'ün tezinde musiki odaklı olan veya musiki odaklı olmayan dergilere yönelik döküm aşağıdaki gibi verilmiştir.

Öğük'e göre toplam 128 adet dergi tespit edilmiştir. Tespit edilen 128 mecmuanın 14 tanesi doğrudan musiki dergisi 114 tanesi ise dolaylı yönden musiki konularını içerdiği yazısında tespit ettiği 2807 bilimsel yazının 1757 tanesini aşağıdaki sıralamaya göre vermiştir

1)Musiki Mecmuası : 646
2)Orkestra : 402
3)Filarmoni :233
4)Musiki ve Nota :170
5) Opus :100
6)Mızrap :98
7)Türk Folk. Araşt :80
8)Sanat ve Kültürde Orkun:78

Öğük'e göre tespit edilen 2807 bilimsel yazının 1757 tanesi yukarıda verilen 8 dergideki bilimsel yazıların %63'ünü; kalan %37 lik dilim ise 119 derginin sayısal dökümünü vermektedir.

Öğük' ün söz konusu dergiler içerisinde bulduğu yazı niteliklerinin nicel dağılımları da aşağıdaki gibidir:

Araştırma İnceleme:%38
Kişisel Tanıtım :%21
Röportaj :%5
Kongre Sempozum %2,5
Genel Konular :%33

Günümüzde müzik alanını son yüzyılını kapsayan; müzik odaklı veya müziği kapsayan dolaylı süreli yayımcılığı konu alan bir araştırma makalesi veya herhangi bir tezin bulunmaması yapılan tüm çalışmalar arasındaki bağların anlaşılmaması sonucunu doğurmaktadır. Bununla birlikte müzik süreli yayımcılık hayatında gerek süre, gerek sayı ve gerek nitelik bakımından Musiki Mecmuası adlı dergi gibi öylesine önemli yayınlar vardır ki söz konusu araştırmaların bu yayımları içermemesi de müzik bilimi ve yayımcılığı açısından önemli bir sorunsal görünümündedir.

1.2.4 Araştırma Ana Soru Cümlesi ve Soru Cümleleri

Bu araştırmada yukarıdaki açıklamalardan olmak üzere "Türkiye'de 1900-2013 Yılları Arasında Süreli Musiki yayıncılığının Nitel ve Nicel Durumu nedir?" soru tümcesi araştırma konusu yapılmış, bu sorunun aşamalı olarak yanıtlanması bakımından önemli bulunan alt soru tümceleri oluşturulmuş ve aşağıda verilmiştir:

4) 1900'den harf devrimine süreli müzik yayıncılığına ilişkin nitel ve nicel durumlar nedir?
5) 1928 yılı harf devrimi sonrası süreli müzik yayıncılığının nitel ve nicel durumu nedir?
6) Süreli müzik yayıncılığında en uzun süreli yayına sahip derginin [*Musiki Mecmuası: 1948-2007*] nitel ve nicel özellikleri nedir?

1.3 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu tezdeki amaç, 1900 yılından günümüze Musiki meselesine doğrudan veya dolaylı olarak odaklanmış süreli yayınların sayısal ve özelliksel durumunu ortaya koymaktır.

1.4 Sayıltılar ve Sınırlılıklar

Araştırmanın temel sayıtlıları şöyledir:

1. Araştırmanın yöntemi ve veri toplama çözümleme araçları belgesel ve tarihsel süreçlere yönelik nitel ve nicel verileri toplayıp, inceleme, çözümleme ve bulgulara dönüştürmeye en uygun araçlar olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmanın evreni konuya ilişkin genel evrenin kendisidir. Bu evren aynı zamanda araştırma evreni olarak varsayılmıştır.
3. Araştırmanın örneklemi araştırma evreninin kendisi olarak varsayılmıştır.

1.5 Kaynakların Değerlendirilmesi

Bu kısımda bu araştırma kapsamında başvurulan ve kullanılan kaynakların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu değerlendirme hem yöntem bilimsel kaynaklara hem müzik bilimsel kaynaklara yönelik teze yararlılık özelliklerini ortaya koyan bir biçem oluşturmaktadır.

1.5.1 Yöntem Bilimsel Kaynakların Değerlendirilmesi

Bu kısımda tezin yöntem kısmının oluşturulmasında yararlanılan tez, kitap, makale ve bildiri metinlerinin tezde yararlanılma özelliklerinin açıklanmasına yer verilmiştir.

1.5.1.1 İlgili Tezlerin Değerlendirilmesi

Bu tez kapsamında üç tezin yöntem bölümünden yararlanılmıştır:

1. Miraç Bircan YAMAN'ın tam kaynak gösterimi tezin kaynakçasında verilen "*XX. Yüzyıldan Türk Musikisinin Durumu*" adlı tezinden bu tezin nitel araştırma yöntemlerinin bu tez benzeri çalışmalara konu edilişine yönelik dayanak oluşturmak üzere yararlanılmıştır.
2. Güllü ÖZKAN' ın (2010) tam kaynak gösterimi tezin kaynakçasında verilen "*Türkiye'de Müzik Yayıncılığı ve Müzik Dergileri*" adlı tezinden bu tezin nicel yöntem kullanılmasındaki karara dayanak oluşturması bakımından yararlanılmıştır.
3. Ayşen ÖĞÜK (1987) tarafından yazılan ve tam kaynak gösterimi tezin kaynakçasında verilen "*1952-87 Döneminde Müzik Makaleleri*" adlı tezinden bu tezin nicel yöntem kullanılmasındaki karara dayanak oluşturması bakımından yararlanılmıştır.

1.5.1.2 İlgili Kitapların Değerlendirilmesi

Bu kısımda Araştırma Yöntem ve Desenine Yönelik Kaynaklara yer verilmiştir.

Zeki ASLANTÜRK'' ün "Araştırma Metod ve Teknikleri" adlı kitabından tarama modeline yönelik tanımlama ve değerlendirme bakımından yararlanılmıştır.

Rıfat ARIKAN' ın "Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama" adlı kitabından belge taramaya yönelik tanımlama ve değerlendirme bakımından yararlanılmıştır.

Prof. Dr Kazım ÖZDAMAR' ın "Kaynak Tarama Yaklaşımları ve Belgelerin Değerlendirilmesi" adlı kitabından kaynak taramasına ve çeşitliliğine yönelik tanımlamalar kapsamında yararlanılmıştır.

Prof. Dr. Ali YILDIRIM ve Prof. Dr. Hasan ŞİMŞEK' in Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırmalar" adlı kitabından tezin Araştırma Yöntem ve Desenine yönelik bir yararlanma gerçekleştirilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa ERGÜN' ün "Bilimsel Araştırma Yöntemleri adlı kitaptan anket yöntemiyle ilgili yararlanma gerçekleştirilmiştir.

Bu kısımda Yöntem bölümünde "Evren ve Örneklem" bölümü için yararlanılan kaynakların sınıflaması verilmiştir.

Niyazi KARASAR' ın "Bilimsel Araştırma Yöntemi" adlı kitabından Evren' nin tanımlaması çerçevesinde yararlanılmıştır.

Hasan Hüseyin AKSOY' un "Örneklem Seçimi ve Hesaplaması" adlık kitabından örneklemin tanımlanmasına ve kullanılış amaçlarına yönelik yararlanma gerçekleştirilmiştir.

Rüştü YEŞİL "Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri" adlı kitabından örneklemin evreni taşıması ve birbiriyle olan bağlantısının özelliklerini belirtme aşamasında yararlanılmıştır.

Bu kısımda Yöntem bölümünde "Veri Toplama ve Çözümleme Araçları" bölümü için yararlanılan kaynakların sınıflaması verilmiştir.

Cihan KILIÇ' ın "Temel Araştırma Yöntemleri ve Saha Uygulamaları" adlı kitabından "Veri Toplama" tanımlanması ve kullanılış sahası aşamasında yararlanılmıştır.

Prof. Dr. Hasan ŞİMŞEK VE Prof. Dr. Ali YILDIRIM' ın " Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri" adlık kitabından "Veri Toplama Araçları" nın kullanım alanları aşamasında yararlanılmıştır.

Niyazi KARASAR' ın "Bilimsel Araştırma Yöntemi" alı kitabından veri toplama araçlarının tanımı ve kullanım sahası aşamasında yararlanılmıştır.

1.5.1.3 İlgili makale veya Bildiri Metinlerinin Değerlendirilmesi

KARLI Yrd. Doç. Dr. Ümit *"Spor Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri, Belgesel Tarama*" Bolu 2005

MARMARA ÜNİVERSİTESİ S.B.E *"Nicel ve Nitel Araştırmalar"* İstanbul 2001

1.5.2 Müzik Bilimsel Kaynakların Değerlendirilmesi

Bu kısımda tezin kuramsal çerçevesini oluşturmak üzere ilgili tez, makale vb. yayınlar ve kitaplardan yararlanılma esaslarına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

1.5.2.1 İlgili Tezlerin Değerlendirilmesi

Müzik ile ilgili süreli yayınlar konusunda toplam altı tez taranmış olup, bu tezlerin bulgularından yararlanılan beş tanesi aşağıda verilmiştir:

1. Erhan SİRKE tarafından yazılan "*18.ve 20.Yüzyıllarda Türklerde Müzik Yayıncılığı ve Musiki Mecmuaları*" adlı tezinden nicel ve nitel bulgularından yararlanılmıştır.
2. Ayşen ÖĞÜK tarafından yazılan ve sınırlılık olarak 1952-1987 yıllarını kapsayan "*1952-1987 Yılları Arasında Müzik Makaleleri*" adlı tez çalışmasının nicel verileri alınarak araştırmada kullanılmıştır.
3. Beste AYDIN (2004) tarafından yazılan "*Alem-i Musiki- Çeviri*" adlı tezdeki nicel bulgulardan yararlanılmıştır.

4. Pelin YILDIZ'ın (2007) *"Klâsik Türk Mûsikîsi Kitap Ve Tez Bibliyografyası* 1929-2007" adlı tezindeki toplam süreli yayın sayısal bulgusundan yararlanılmıştır.
5. Güllü ÖZKAN'ın (2010) tarafından yazılan "*Türkiye'de Müzik Yayıncılığı ve Müzik Dergileri"* adlı tez çalışmasının nicel dökümanlarından ve çizelgelerinden yararlanılmıştır.

1.5.2.2 İlgili Kitapların Değerlendirilmesi

Emlak Bankası Yayınlarından (1990) çıkan *"Matbaanın Bulunuşu"* adlı kitaptan tezin kuramsal çerçevesinde yer verilen resim yazısı, damga, yazı ve matbaadan günümüze yayıncılık araçlarının değişim ve gelişimi konularında yararlanılmıştır.

Evin İLYASOĞLU' nun (1995) yayına hazırladığı*"Zaman İçinde Müzik*" adlı kitabından nota yazımı ve yayımı konusunda bir yaralanma gerçekleştirilmiştir.

M. İlmiye ÇIĞ, tarafından (2011) yılında yayınlanan "*Uygarlığın Kökeni Sümerliler-2 Sümerlilerde Günlük Yaşam"* adlı kitaptan Türk dilinin kökeni ve tarihi ve gelişimi konusunda bir yararlanma gerçekleştirilmiştir.

Osman Nedim TUNA' nın "*Sümer ve Türk Dillerinin Tarihi İlgisi ile Türk Dilinin Yaşı Meselesi"* adlı kitabından Türk dilinin yaşı, kökeni ve Sümer uygarlığıyla Türklerin ortak noktalarına değinen kısımlarından yararlanılmıştır.

Haluk TARCAN' ın (2012) "*Dünya Tarihini Değiştiren Ön-Türk Kültürü* 2"adlı kitabından Türk damgaları ve yazının gelişim tarihine yönelik diğer yazılı kaynaklarda rastlanmayan bilgiler yönüyle yararlanılmıştır.

Mahmut EL KAŞGARİ'nin "Divanü Lugati't Türk" Türk dilinin eskiliğine ve Her Türk boyunun kendi damgasını taşımasına yönelik bir yaralanma gerçekleştirilmiştir.

Prof. Dr. Zekeriya KİTAPÇI' nın "Türkistan'da Müslüman Olan İlk Türk Hükümdarları" adlı kitabından müslümanlığı kabul etme ve Arap kültürünün etkilerine yönelik yararlanma gerçekleştirilmiştir.

Prof. Atilla SAĞLAM'ın tam "Türk Musiki Devrimi" adlı kitabından Türkçe çeviri konusunda bir yararlanma gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM II

2 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evren ve örneklemi; yöntem(leri) ve deseni(leri) ile veri toplama ve çözümleme araç ve yöntemlerinin açıklanmasına yer verilmektedir.

2.2 Araştırma Yöntemi ve Deseni

Araştırmanın yöntemi olarak nitel yöntem seçilmiştir. Nitel yöntem Yıldırım'a (2000: 36) göre *Algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırmadır. Şeklinde tanımlarken* Strauss ve Corbin'e (Akt: Özdemir,1990:2) *göre insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir. Şeklinde açıklanır.* Nitel bir araştırma yapılırken *gözlem, görüşme, doküman analizi ve veri toplama yöntemleri kullanılır.*

Feldman'a göre (Akt.: Karasar, 2004:8) Nitel araştırmalar *temelde yorumlayıcı ontolojik yaklaşımlara dayanmakla birlikte, araştırmacıların bu yaklaşımlar arasından yaptıkları seçim farklı olmaktadır.* Buna benzer biçimde Steinke, Flick, Kardoff (2004:5), "… *nitel araştırma etiketinin bir dizi farklı araştırma yaklaşımına işaret eden genel bir terim …"* olduğunu belirtirken Steinke (2004:187) nitel araştırma için *nicel araştırmadaki özneler arası doğrulama gerekliliğinin uygulanamayacağını belirterek nicel araştırma için uygun olanın, araştırma sürecinin özneler arası kavranabilirliği olduğunu ileri sürerek araştırmacılara üç yol önerir ki bunlardan birincisi araştırma ve analiz sürecinin çok iyi belgelenmesidir.* Şeklindeki açıklamasıyla yapılan araştırmalardaki incelemelerin belgelenmesine vurgu yapmıştır.

Belge tarama deseninde nesnelerin gözlenmesi, gözlenmiş olanların tespit edilmesi (BAL, 2001:135), araştırmaya *"... ilişkin her türlü kayıt, belge, eşya, malzeme ve yapılan arayıp bulma, okuma ve inceleme, kaydetme ve değerlendirme çalışmalarının tümü ..."* (ARIKAN, 2004: 105), araştırma bakımından önemli bulunmaktadır. Ayrıca Arıkan (2004: 105) "*Belge değeri olan her türlü yayınlar veya basılı eserler, tutanak, gazete veya mecmua yazısı, şekil veya fotoğraflar, harita, kroki, resim, film, ses ve görüntü belgeleri, araç gereçler, araştırmalar için bir veri kaynağıdır ve belge niteliğindedir"* şeklindeki açıklamasıyla belge niteliğinin alanlar bakımından farklılıklarına ve çeşitlemelerine dikkat çekmektedir.

Tarama modeline yönelik açıklamaları tasvir ve betimleme kapsamında değerlendirmek de olanaklıdır. Bu tür modellerle mevcut durumlar, içinde bulunduğu şartlar ve özellikler ile nesnel durumları itibarıyla tespit edilebilmektedir. Tasvir, betimleme yaklaşımlı belge tarama 100 yıllık bir tarihsel kesit üzerinden yapılandırıldığında tarihi yaklaşım yani tarihsel yöntem de araştırma desenlerinden biri olarak kullanılmak durumundadır. Kaptan'a (1991: 56) göre "*Araştırmamızın büyük bir parçasını oluşturan tarihsel yöntem ilgili kaynaklar ve yayınları incelemelerde kullanılan bir yöntemdir. Her araştırma konu ve probleminin bir geçmişi vardır. Araştırmacı bunu incelemek zorundadır.".*

Özdamar (2003:15) geçmişe yönelik çalışmalarda nitel sorular yanıtlandıktan sonra güncel ve geçmişin taranmasına vurgu yapmaktadır. Günümüz araç gereç donanımı bilimsel araştırmalarda nitel veri toplamak için görsel, işitsel ve yazılı kaynaklar hem kütüphane ve arşivlerde hem de elektronik ortamda çok yönlü belgelere ulaşma olanakları sunmaktadır. Söz konusu kaynaklardan kütüphaneler gerek kaynakların çeşitlenmesi ve derlenmesi gerek araç gereçlerin yenilenmesine dayalı güncel gelişmelere rağmen yeri ve önemini korumaktadır. Kütüphanelerin özellikle tarihsel belge tarama, sürecinde yararlanılan başlıca veri toplama alanı olduğunu söylememiz mümkündür. Bu bağlamda Arıkan' a (2004:87) göre Kütüphane araştırmaları: *Library reserch adı altında geçer ve bu yöntemde, araştırmada kullanılan verilerin önemli kısmı kütüphanelerdeki kaynaklardan, özellikle yayınlardan elde edilmektedir. Bilindiği gibi kütüphanelerde ansiklopedi,*

sözlük, her tür kitaplar, dergi ve mecmua gibi süreli yayınlar (periyodikler), gazeteler broşür ve haritalar, müzik, resim vs. gibi alanlarda eserler yer almaktadır. Bunların dışında, tasnif edilmemiş veya yayınlanmamış arşiv, dosya, belge vb. bulunabilmektedir. (ARIKAN, 2004:87)

Nitel araştırma yöntemi araştırmayı bu şekilde kapsarken Nicel araştırmalarında konumuzun bir parçası olduğunu söylemek gerekir. Kütüphanelerde ve diğer veri toplanabilen alanlarda yapılan araştırmaların sayısal dağılımlarını vermek için söz konusu yöntemin araştırmalardaki rolü büyüktür. (Gürsakal'a (2001: 22) göre *Nicel araştırma önceden hazırlanmış bir soru formuna bağlı kalınarak yapılan araştırma türüdür.* Bu araştırma türünde araştırmaya ilişkin matematiksel ve istatistiki incelemeleri yapmak mümkündür.

Nicel araştırmaların en temel özelliği sayısal veriler ve bulgular aracılığı ile sayısal sonuçlara ulaşmaktır. Söz konusu sayısal veri toplamanın temel aracı olarak anket öne çıkmaktadır. *Ergün'e göre anket sistematik bir veri yöntem tekniğidir. Bu yöntemde veriler önceden belirlenmiş insanlara bir dizi soru sorarak elde edilir ve farklı türde veriler elde etmek mümkündür.* Anket aracının sayısal veri toplamada önemi ortadadır; ancak bu araştırma kapsamında toplanacak veriler bireyler, topluluk veya küçük kümeler üzerinden olmayıp, doğrudan yazılı metinler içeren belge niteliğindeki dergiler üzerinde bulunmaktadır. Söz konusu dergilerin iç malzemelerinin her birine yönelik içeriksel çözümleme ihtiyacı nedeniyle yukarıda da açıklanan nitel veriler elde edilebilmektedir; ancak araştırma kapsamının 113 yıllık zaman dilimi ve inceleme kapsamına alınana doğrudan ve dolaylı müzik yazısı içeren dergi sayısının 300-350 arasında olduğu anlaşıldığından böylesine büyük bir sayısal küme oluşması nedeniyle anket aracına başvurmaksızın sayısal veriler elde etme olanağı vardır. Bu bakımdan bu araştırma kapsamında elde edilebilecek nitel verilerin sayısallaştırması ile sayısal verilere kendiliğinden ulaşılabilmektedir.

2.3 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini basılı Türk musikisi yayınlarını içeren kaynaklar oluştururken örneklemini ise 1900-2013 yılları arasında yayımlanmış ve ulaşılabilen dolaylı ya da doğrudan musiki konularını içeren süreli yayınlar, kitap, vb yayınları oluşturmaktadır. Bilimsel araştırmalarda evren Karasar'a (2003:109) göre *araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün, ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her türlü elemanı içerebilir. Çoklu elemanlardan oluşan bütünler için kullanılan "evren" terimi, tekli elemanlar için "örnek olay" küçük çokluklar içinde "araştırma kümesi" gibi deyimlere yerini bırakır* şeklindedir.

Evren, Karasar tarafından böyle tanımlanırken Fox evrenin amaca göre değişkenlik gösterdiğinden söz eder. Fox' a *(Fox, 1969: Akt: Karasar 2003)* göre *bir araştırmada evren genel olarak "insanlar" olduğu halde, başka araştırmalarda "belli yaştaki", "belli cinsiyetteki" insanlar ya da nesneler evren olabilir.* Demek ki evren bir yandan olay ve olguyu bütünleyen tüm unsurları içine alan bütüncül bir yapı iken evrenin araştırmacının amacı doğrultusunda ister insan, ister olay, ister olguya yönelsin evrenin içindeki bir özellik doğrultusunda genel evrenin sınırlanabilmekte ve evrenler içerisinden yeni sınırlı evrenler tanımlanabilmektedir. Karasar *evreni iki değişkene ayırdığı yazısında* Fox'u destekleyici nitelikte açıklamalarda bulunmuştur. *Karasar'a (2003:109) göre Aslında, iki tür evren vardır. Birisi, genel evren, öteki ise "çalışma evrenidir." Genel evren* [araştırmacı ve araştırma olanaklarının sınırlılıklarına bağlı olarak]*, soyut bir kavramdır; tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç ve hatta çoğu zaman olanaksız bir bütündür. Örneğin, insanları evren olarak alan bir araştırmacının, tüm insanlara ulaşması ya da onlara genellenebilecek bir başka yol izleyerek tümüyle güvenli bir sonuca varması olanaksızdır. Bu nedenle, olası yanlış anlamaları da kaldırabilmek için, "çalışma evreni" kavramı geliştirilmiştir.* Demek ki çalışma evreni aynı zamanda genelleme yapılacak konuya yönelik güçlü bir temsil oranında olmalıdır. Bu temsil oranı elde edilmediğinde sayısal verilerden yapılacak genellemelerin yanıltıcı sonuçları olacağından araştırmacıların bu konu üzerinde ayrıntılı durmaya ihtiyaç vardır. Karasar, çalışma evreninin önemini vurgulamak için Smith'in konuya

ilişkin açıklamalarına da değinmiştir: *Smith'e* .(Smith, 1975; Akt:Karasar, 2003) *göre çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir Bu yönü ile somuttur. Araştırmacının, ya doğrudan gözleyerek ya doğrudan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirebileceği evren çalışma evrenidir. Pratikte, araştırmalar, çalışma evreni üzerinde yapılmakta olup sonuçların da, yalnızca bu sınırlı evrene genellenmesi kaçınılmazdır*. Şeklinde açıklanmıştır. Karasar'a (2003:110) göre *böyle bir evreni belirlemenin en iyi yolu, amaca uygun ölçütler geliştirmek ve bu ölçütlere uyanları çalışma evrenine almaktır.*

Bir araştırmada evren belirlendikten sonra örneklem kısmını belirlemek gerekir. Karasar'a (2003:110) göre örneklem: *Belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümeler*. Şeklinde açıklanmıştır. Örnek örneklem araştırma konuları için önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Kaptan'a (1983:135, Akt: Aksoy 2006) göre *örneklem evrenin bir parçası olup hem araştırma, hem de istatistiksel bakımdan büyük önem taşır. Örneklemin en önemli özelliği yansız ve temsili olmasıdır.* Örneklem araştırma konuları için önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Şeklinde açıklanırken, Gökçe'ye .(1988; Akt:Aksoy 2006) göre örneklem *bir araştırma konusunu oluşturan evrenin bütün özelliklerini yansıtan bir parçanın seçilme özellikleridir. Örneklem, seçildiği bütünün küçük bir örneğidir. Örneklemin seçildiği grubun tümü ise evreni oluşturur. Örneklem seçilirken, örneklemin temsil yeteneği taşımasına ve yeterli büyüklükte olması gerekir.*

Örnekleme Arıkan'a göre *üzerinde çalışılan bir evrenden örneklem seçme işlemine denir.* Balcı' ya göre örnekleme süreci aşamalar şeklinde gerçekleşir. Bu aşamalar:

1) Evrenin tanımlanması
2) Çerçevenin belirlenmesi
3) Örnekleme yönteminin seçimi
4) Örneklem büyüklüğünün belirlenmesi
5) Örneklem birimlerinin seçimi
6) Verilerin derlenmesi

Şeklinde oluşur.

Balcı (1997; Akt: Yeşil, 2010) "*örneklemenin taşıması gereken en önemli özellik evreni temsil edebilmesidir."* şeklindeki açıklamasıyla yukarıda da değinilen çalışma evreninin genel evreni temsil niteliklerine yapılan vurguyu desteklemektedir. Örneklemin sayısal büyüklüğü, özellikler bakımından temsil niteliği, çalışma evrenine yönelik sonuçlar elde edebilmenin temel dayanaklarını oluşturmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan olmak üzere bu araştırma evreninin örneklemi araştırma evreninin kendisidir. Bu örneklem yayın dili, en uzun süreli yayınlanma ve makalelere yansıyan yazı dilinin bilimsel niteliği gibi ölçütler ile kümelendirilerek bu tez kapsamında üç ayrı inceleme alanı oluşturulmuştur. Bu kümelemeye dayanarak bulgular kısmı oluşturulmuş, veriler bu kümeler kapsamında bulgulara dönüştürülerek maddeleştirilmiştir.

2.4 Veri Toplama ve Çözümleme Araçları

Araştıranın veri kaynakları olarak kütüphaneler[35] seçilmiş bu kütüphanelerde araştırma evren ve örneklemine alınan tarihsel süreç ve doğrudan ve dolaylı müzik yazıları içeren dergilerin taraması yapılmıştır. Bu tarama hem kaynak taraması hem de belge tarama araçlarının kullanımını zorunlu kılmıştır.

Bilimsel araştırmalarda veri Kılıç (2012:5) "… *en yalın tanımı ile değişkenlere yönelik bilginin işlenmeye hazır biçimidir." ş*eklinde açıklarken Yıldırım'a (2000: 179) göre veri, "… *araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar."* şeklinde açıklamaktadır

Konu hakkındaki *araştırmada en sık karşılaşılan veri toplama araçları görüşme, gözlem ve belge incelemesidir. Nitel bir araştırmada birden fazla veri*

[35] Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Devlet Konservatuarı kütüphanesi, nadir eserler kitaplığı, İsam, kitapçılar, elektronik ortam ve benzer araştırmaları incelemek amacıyla YÖK dokümantasyon merkezine başvurulmuştur.

toplama kaynağının bir arada kullanılması yaygın olan bir durumdur. Buna göre Yıldırım (2000:192*) araştırmacı, veri toplama yöntemlerinin artılarını ve eksilerini dikkate alarak, araştırma sorusuna yanıt verilecek birden fazla yöntemi, araştırma desenine dahil edebilir.* Şeklindeki açıklamasıyla yöntemlerin çeşitliliğinin faydasına işaret etmektedir

Araştırmanın verileri belge tarama araçlarından elde edilmektedir. Buna göre bu verilerin çözümü için içerik çözümleme aracına başvurma zorunluluğu doğmaktadır. Araştırmada bu yönde özellikli bulgulara yer verilmektedir; ancak araştırma evren ve örnekleminin ortaya koyduğu geniş zaman dilimi ve elde edilen yazınsal çalışmaların sayısal çokluğu söz konusu verilerin sayısal yönden bulgulara dönüştürülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bakımdan betimsel istatistik işlemleri ile verilerin bulgulara dönüştürülmesi yönünde bir yaklaşım benimsenmiştir. Böylece elde edilen nitel veriler nicel verilere dönüştürülüş olmaktadır.

Yıldırım-Şimşek' e (2000: 196) göre nitel verilerin nicelleştirilmesi*; görüşme, gözlem veya dokümanların incelenmesi yoluyla elde edilmiş yazılı biçimdeki verinin, belirli süreçlerden geçirilerek rakamlara dökülmesidir. Nitel verinin sayısallaştırılmasında birkaç amaç vardır. Bunlardan birincisi sayısallaştırmanın güvenirliği arttırmasıdır.*

Weber' e (1985 Akt: Şimşek- Yıldırım, 2000) göre *güvenirlik üç türe ayrılır. Değişmezlik, tekrarlanabilirlik, ve isabet. Nitel verinin sayısallaştırılmasında ikinci amaç yanlılığı azaltmaktır.* Patton (1987, Akt:Şimşek-Yıldırım 2000:196) *yanlılığı azaltmadan kasıt nesnelliği yakalamak veya nitel veriyi nesnelleştirmek değildir.* Şeklindeki açıklamalarına yaptığı vurguda *Nitel verinin sayısallaştırılması bir analiz biçimidir ve bunun sonucunda ortaya çıkacak yorumların daha adil yapılmasını sağlayabilir. Üçüncü olarak, nitel verinin belirli ölçüde sayısallaştırılması, ve alt kısımlara ayrılması, bölümler arasında bize karşılaştırma olanağı verebilir.*

Belge tarama aracı araştırmada temel araç olarak benimsenmiştir. Karasar'a (2000:16) göre *var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir.* Belge, *gerçeğe en yakın, onu en çok yakından yansıtan ve hatta onunla bütünleşen belgeler, kalıntılardır.* Duverger'in (1973, Akt:Karasar 2000) *belgesel gözlem dediği* bu tekniği Rummel (1968,Akt:Karasar 2000) doküman metodu olarak tanımlar.

Belgesel taramanın hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama aracı olduğunu söylenebilir. Madge'ye (1965:75, Akt: Akbaş 2005:2) göre *belge yoksa tarihte yoktur.* Şeklindeki, açıklamasına dikkat çekip *Belgelerin varlığı kadar, onlardan yararlanabilmekte önemlidir. Belgelerden yararlanmamak, tarihi bilmemek, onu yeniden yaratmaya çalışmak gibi gereksiz bir çabayı da beraberinde getirir.* Açıklamasıyla belgesel taramanın önemini vurgulamıştır.

Nitel bir araştırmada evren ve örneklem belirlendikten sonra araştırmaya uygun verilerin toplanması gerekir. Bu araştırmada veriler "Dolaylı Gözlem (Kaynak Tarama), tarihsel belge tarama araçlarıyla elde edilmiştir. Kaynak tarama Karasar'a (2005:183) göre "… *var olan belgeleri inceleyerek veri toplamaya denir."* şeklinde tanımlanır ve *"... araştırma probleminin seçilerek anlaşılmasına ve araştırmanın tarihsel bir perspektife oturtulmasına yardımcı olur."* İfadesiyle kaynak taramanın araştımanın tarihsel konumunun belirlenmesi bakımından önemini ortaya koymaktadır. *Balcı (2001:63)* kaynak taramayı *"... veri toplama ve toplanan verinin öneminin tartışılması, toplanan verilerin problemle ilişkisinin kurulması ve bilginin sınıflandırılması aşamalarından oluşan bir süreçtir.* Şeklinde açıklar. Bu açıklama ile kaynak taramanın bir araştırma için hem tarihsel betimleme, hem ana sorunsalla ilişki kurulması ve bilginin sınıflamasına yönelik bir vurgu ortaya çıkmaktadır.

Kaynak tarama doğrudan asıl kaynakların taranması birincil kaynaklara; taranmış kaynakların üzerinden bileşke yeni kuramsallıklara ulaşılmasına yönelik taramalarda ise ikincil kaynakların oluşmasına işaret etmektedir. Burada anılan kaynakların sadece metin olarak değerlendirilememesi gerekir; çünkü günümüzde elde edilebilen kaynakların sınıflamasında görsel, işitsel ve yazınsal kaynakların

varlığı tespit edilmiş olup söz konusu sınıflama altında çok daha çeşitli alt kaynakların varlığı bilinmektedir. Bu yöndeki çalışmalar daha çok kaynakça oluşturma düzeyinde çalışan bilginlerin sınıflama aracını oluşturmaktadır. Kaynakların birincil ve ikincil oluşu; birincil kaynakların asıl, ikincil kaynakların birincillerden elde edilen yeniden değerlendirme; tartışma ve özet yaklaşımlı kaynaklar olduğu konusunda ilgili alan bilimcilerinin görüş birliği vardır (Karasar, 2005:183; Balcı, 2005:37,57).

Nitel bir araştırmada veri çözümlemede kullanılan bir diğer yöntem ise fişleme yöntemidir. Bu araştırmada diğer araçlara ek olarak fişleme tekniği söylenebilir. Aşağıdaki verilen açıklamalardan olmak üzere bu araştırma kapsamında fişleme aracının kullanımı gerekli olmaktadır; çünkü süreli yayınları inceleyip bir sınıflamanın içinde vermek araştırmanın bir parçasıdır. Buna göre fiş kataloğu [dizini] Karasar'a (2005:185). göre "… *bir belge için o belgeyi tanıtıcı bilgilerin yer aldığı küçük kartonlardan oluşur. Fişler özel olarak yapılmış kutular içinde saklanır ve kutular kitaplığa hemen girişte, uygun bir yerde bulunur*." şeklinde açıklamaları araştırmamızın bir parçası olan süreli yayın künyesini inceleme düşüncelerimizi destekler niteliktedir. "… *fiş kataloğu üzerinde, kaynak tanıtıcı tüm bilgiler (yazar adı, eser adı ve yayın bilgileri) ile fiş numarası belli bir sırada verilir. Fişler, kutular içinde, yazar soyadına eser adına ve konu adına göre, alfabetik bir sıraya dizilirler*." şeklinde açıklarken, Aslantürk fişleme aracının ayrıntılarına yer verir. Aslantürk'e (1999:89 Akt:Karasar 2003)) göre *iki tür fiş vardır: A-Bibliyografya fişi,, B-Bilgi fişi. Bibliyografya fişi: Buna kaynak toplama fişi de denir. Bu fişlere şu hususlar kaydedilir. 1- Yazarın soyadı ya da meşhur olan bir ismi, 2- Yazarın adı, 3 Kitabın adı, 4- Kaç cilt ve kaçıncı baskı olduğu, 5- Editörü (Sorumlu hakem-düzeltmen), 6- Tercüme eden, 7- Matbaası, 8- Basıldığı yer ve yılı.*

Bu araştırma kapsamında yer verilecek olan fişleme dizini araştırma metnini eklerinde bir bütün olarak yer aldığında 113 yıllık tüm süreli yayınların gerekli tüm bilgilerine bütüncül olarak bir tez kapsamında ulaşmaya olanak verecek biçimde tasarlanmıştır.

Belge tarama aracından elde edilen veriler kadar bu verilerin çözümü de önemlidir; çünkü her belgenin çeşitli kaynaklar üzerinde oluşması ile onların çözümüne yönelik araçlar da değişmektedir. Bu özellik belge taranan alanın niteliğine göre de farklı biçimler alabilir. Bu araştırmanın alanı olan müzik alanın doğası gereği nota malzemesi de içereceğinden bu yöndeki çözümlemelerde bu özellik de dikkate alınmıştır.

Bu araştırmada veri çözümleme araçları bakımından hem içerik çözümlemesi, hem fişleme aracına yer verilmiştir. İçerik çözümlemesi için örnek dergiler üzerinden örnek yıl ve sayılar ile dergilerin genel niteliği hakkında ayrıntılı metin incelemesi yapılırken, fişleme dizininde ise özellikle "Musiki Mecmuası" dergisi kapsamında örnek olay deseninde dergilerin tüm özelliklerinin sayısal betimlemesi verilmektedir.

Maxwell'e (1996) göre veri toplama sürecinde *"Triangülasyon" olarak isimlendirilen ve birden fazla veri toplama yöntem ve tekniğinin* bir arada kullanıldığı bir yaklaşım benimsemektedir. Farklı veri kaynaklarına dayalı olarak veri toplamanın amacı, araştırmacının *"sistematik" hata yapmasını önlemektir.* Bu doğrultuda nitel veri toplama yöntemlerini sınıflandırmamız mümkündür. *Bunlar sırasıyla "temel veri toplama yöntemleri" ve "destekleyici veri toplama yöntemleri'dir". Temel veri toplamada katılımcı gözlem, doğal gözlem, belge incelemesi, ve derinlemesine görüşme gibi yöntemleri bulunmaktadır.*

Miles ve Hubernan (Akt.Karasar, 2000:) nitel veri çözümlemesi temel süreçlerini ve işleyiş biçimini şu şekilde sıralamıştır:

1) Veri toplama
2) Veri indirgeme
3) Veri gösterimi
4) Sonuçlar: Çizme/ gerçekleştirme

Miles ve Hubernan, bu şekilde bir sürecin aslında, nicel araştırmacıların kullandıkları analiz biçimlerinden daha karmaşık olmadığını belirtirler. Nicel

araştırmacılar da, veri indirgeme, gösterim ve sonuç çıkarma/gerçekleme ile önceden meşgul olmak zorundadırlar. Hubernan'a (1994:12) göre nitel araştırmacılar, daha akışkan ve öncü bir pozisyondadır. Bu nedenle nitel analizin, bir süreç olarak daha iyi belgelenmesi gerekmektedir (1994:12)

Sonuç olarak Miles ve Hubernan (1994:12) nitel tekniklerin kendilerine sağladığı esneklik sayesinde daha avantajlı bir konumda olduklarını belirtirler. Bu esneklik onlara göre, hiçbir biçimde sistematik olmayı ve araştırmanın önceden planlanmasını(kavramsal çerçevenin oluşturulması, araştırma sorularının belirginleştirilmesi gibi) dışlamamaktadır. (1994:12)

Miles ve Hubernan'a (1994:12) göre nitel veri incelemesinde analitik süreçler aşağıdaki gibi şekillenir:

Sınıflandırma: Bu aşamada araştırmacı, verileri benzerlik ve farklılıklarına göre kümelere ayırır. Bu işlem sırasında kategoriler oluşturulur ya da mevcut kategorilerden yararlanılır. Sınıflandırmanın daha ileri aşamalarında alt-kategoriler oluşturulur.

İlintilendirme: Kategorilerdeki ve alt-kategorilerdeki veri parçalarını ve kategorileri birbiriyle ilintilentirme.

Bağlantılar kurma: Bu aşamada araştırmacı, mevcut kategoriler ve kavramlar arasında araştırma amaçları çerçevesinde bağlantılar kurmaya çalışır.

BÖLÜM III

3 BULGULARIN AÇIKLANMASI ve YORUMLANMASI

Bu bölümde Süreli musiki yayınlarından elde edilen bulgulara yer verilmiş olup, bu bulgular açıklanmış ve yorumlanmıştır. Bulguların açıklanmasında evren ve örneklem kısmında da açıklandığı üzere Türk musiki yayıncılığı bakımından hem süre hem yayın niteliği hem de yayınlardaki kapsam bakımından en temel yayın olarak kabul edilen "Musiki Mecmuası" dergisi bulguların odağını oluşturmaktadır. Buna göre 1900'den günümüze kadar yayınlanan doğrudan ve dolaylı musiki yayıncılığına ilişkin bulgular 1900-1928; 1928-1947; 1948-2007 ve 2007-2013 yılları bakımından sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte 1948 yılı öncesi musiki yayıncılığı konusu 1928 harf devrimine kadar ve harf devriminden sonrası olmak üzere kümelenerek sınıflandırılmıştır.

3.1 1900-1947 Yılları Arası Musiki Yayıncılığına İlişkin Bulgular

Bu kısımda Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti geçiş sürecin içeren yıllarda musiki konularına dolaylı ya da doğrudan değinen musiki dergisi dışındaki diğer dergiler [Musiki Odaklı Olmayan Dergiler] ve musiki konusunda yayınlanmış dergilere [Musiki Odaklı Olan Dergiler] yönelik sayısal verilerden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Bulguların verilişinde yayıncılığa yansıyan eski Türkçe ve Türkçe yazı dili temel sınıflama basamağı olarak ele alınmıştır.

3.1.1 1900-1928 Yılları Arası Eski Türkçe Yazılı Musiki Yayıncılığına İlişkin Bulgular

Bu kısımda Çizge 1 ile açıklanan nicel ve nitel verilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 1. 1900-1920 SÜRELİ YAYINLAR –MUSİKİ ODAKLI OLMAYAN DERGİLER ‘e Ait Nitel Bulgular

	Dergi Adı	Yayın Tarihi	Yayınlanma Sıklığı	Yayın Sayısı	Türü	Yayın Yeri	Sahibi	Yayın Dili
1	BAĞÇE	1324-1326	Aylık	24	Fikir ve Sanat	İstanbul	-	Osmanlıca
2	ŞEHBAL	1909-1914	15 Günde bir	100	Kültür-Magazin	İstanbul	Sadettin AREL	Eski Türkçe
3	İKDAM	1894-1928	Günlük	528	Siyasi –ilmi	İstanbul	Ahmet Cevdet	Eski Türkçe
4	TÜRK YURDU	1911	15 Günde Bir	275	Fikir Sanat	İstanbul	-	Osmanlıca Türkçe
5	GENÇ KALEMLER	1911-1912	15 Günde Bir	-	Fikir Sanat	İstanbul	Ziya GÖKALP	Osmanlıca
6	TÜRKLÜK	1911-1912	15 Günde Bir	-	Siyasi-İlmi	İstanbul	Hamdullah Suphi	Osmanlıca Türkçe
7	MALUMAT	1894-1903	Haftalık Günlük	423	İlim-Sanat Ahlak	İstanbul	Mehmet Tahir	Eski Türkçe
8	MİLLİ TETEBBURLAR	1915-1916	2 Ayda Bir	5 cilt	Sanat Edebiyat Ahlak	İstanbul	Mehmet Köprülü	Eski Türkçe
9	PEYAM	1875-1922	Haftalık	1049	Genel Konular	İstanbul	Mihrap Efendi	Eski Türkçe
10	YENİ MECMUA	1915-1923	Haftalık	90	Sanat İlim Ahlak	İstanbul	Mehmet Tatar	Eski Türkçe

Çizelge 1'de 1900-1927/28 yılları arasında eski Türkçe yazılı süreli yayıncılık bakımından musiki metinlerine dolaylı olarak yer veren süreli yayınlara ilişkin nitel bulgular yer almaktadır. Bu bulgulara göre yayınların çoğunlukla on beş günde bir, haftalık ve aylık şeklinde yayınladığı, konu olarak Sanat, İlim, Ahlak, Edebiyat, Fikir ve Siyasi konuları ele aldığı saptanmıştır. Bu süreçte çıkan yayınlar içinde "Malumat" çoğu zaman haftalık bazen günlük şeklinde yayınlanarak toplamda 423 sayı varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde "Türk" mecmuası 275 sayı ve Sadeddin Arel tarafından yayınlanan "Şehbal" mecmuası da 100 sayı yayınlanmıştır. Söz konusu yıllarda çıkan mecmuaların hepsinin İstanbul'da ve eski Türkçe-Osmanlıca basıldığı çizelgeden anlaşılmaktadır.

Çizelge 2. 1900-1928 SÜRELİ YAYINLAR –Doğrudan Dergilere (Musiki Odaklı Dergiler) Ait Nitel Bulgular

Derginin Adı	Yayın Tarihi	Yayınlanma Sıklığı	Yayın Sayısı	Yayın Yeri	Sahibi	Yayın Dili
Nivak Osmanyan	1901-2	15 günde Bir	3	İstanbul	Nikoğos Ağa	Osmanlıca
Hanende	1901-1905	Haftalık	12	İstanbul	Ahmet Avni	Osmanlıca
Hadika-i Musiki	1907-1908	15 Günde Bir	10	İstanbul	Hasan Tahsin	Osmanlıca
Musavver Hale	1909-1910	Aylık	3	İstanbul	Hüseyin Nazmi	Osmanlıca
Nuhbe-i Elhan	1909-	Aylık	1	İstanbul	Ziya Bey	Osmanlıca
Saz ve Söz	1910	Haftalık	11	İstanbul	Udi Afet	Osmanlıca
Risale-i Musikiye	1915-	15 Günde Bir	13	İstanbul	Şamlı Selim	Osmanlıca
Yeni Şarkı Mecmuası	1324	15 günde Bir	10	İstanbul	Mustafa Emiri	Osmanlıca
Alem-i Musıki	1919-1920	15 Günde Bir	18	Bursa	Mehmet Baha Pars	Osmanlıca Türkçe
Dilhayat Mecmuası	1922-	Aylık	5	İstanbul	Selanikli Ahmet	Osmanlıca
Darü-i Elhan Mecmuası	1924-1926	-	7	İstanbul	Darü-l Elhan	Osmanlıca
Tiyatro ve Musiki	1928	Haftalık	11	İstanbul	Mazhar Fevzi	Osmanlıca

Çizelge 2'de 1900-1927/28 yılları arasında eski Türkçe yazılı süreli musiki yayıncılığına ait nitel dökümler verilmektedir. Bu bulgulara göre en eski yayın

Nikoğos ağa tarafından yayınlanan Nivak Osmanyan ve Ahmed Avni [KONUK] tarafından yayınlanan Hanende adlı musiki dergileridir. Bunun dışında dergilerin tümünün dili eski Türkçe olup Harf devrimi öncesi Türk yayıncılığındaki musiki dilini Arapça harflerden oluşan bir Türkçe dil içerdiği anlaşılmaktadır. Bu dergilerden en çok sayı 16 sayı [18?] ile (Beste, 2004) Mehmed Baha [PARS]'a ait Alem-i Musiki dergisidir. Söz konusu dergiler on beş günde bir ya da ayda bir yayınlanmışlardır. Bu dergilerin musikide "Teksesli notaları, Şarkı notaları, İstanbul Şehir Yaşamında Musiki, Türk Musikisi Kuramı, Türk Din Musikisi, Batı Musikisi ve Notaları ile Sinema ve Tiyatro" konularına odaklandığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda adları ve nitelikler verilen dergilere yönelik son araştırma 2004 yılında M. Beste Aydın tarafından yapılan "Alem-i Musiki (Çeviri ve İnceleme)" adlı yüksek lisans tezidir. Aydın, tezindeki bulgularda 11 süreli yayını vermiş; ancak 1901/2 yılları arasında on beş günde bir yayınlanan "Nivak Osmanyan" adlı süreli yayına bulgularında yer vermemiştir.

3.1.2 1928-1947/48 Yılları Arası Türkçe Yazılı Musiki Yayıncılığına İlişkin Bulgular

Bu kısımda müzik konularını içermekle birlikte müzik meselesini yayıncılık amacının merkezine almamış, bu yönüyle de tez kapsamında dolaylı süreli yayınlar olarak anılan süreli yayınlarla ilgili nitelikleri ortaya koyan bulgular açıklanmaktadır.

Çizelge 4. 1928-1947 Yılları Arasında Müzik Yazılarını Kapsayan, Müziğe Odaklanmamış Yayınların Dizini **(EK 1)**

Ek1'de verilen çizelge 4'e göre 29 süreli yayın tespit edilmiştir. Bu dergilerden yirmisi İstanbul, üçü Ankara, ikisi Aydın, biri, İzmir, Bolu, Edirne ve Eskişehir'de yayımlanmıştır. Bu bulgu sadece yayımlanma yeri bakımından 1947 yılı itibariyle İstanbul'daki yayımcılık faaliyetlerinin köklü geçmişinin etkisinin sürdüğü; Ankara'dan Anadolu'nun birkaç kentine doğru yayımcılık faaliyetinin yayılmaya başladığı şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu dergilerin yayımlanma süresinin

çoğunlukla ayda bir olduğu; bununla birlikte dört ayda bir, iki haftada bir ve haftalık yayımların da olduğu anlaşılmaktadır. Akbaba 208 sayı; Milli mecmua 191 sayı; Çığır 193 sayı ve Ülkü 170 sayı ile en çok yayımlanan dergilerdir; Sesimiz ve Millet 1 sayı, Büyüksu 5 sayı, Güzel Sanatlar 6 sayı ve Pınar 7 sayı ile en az yayımlanan dergilerdir.

Çizelge 5. 1928-1947 Yılları Arasında Doğrudan Musiki Yayını Yapan Mecmuaların Dizini

DERGİLER	Yayın Tarihi	Yayın Süresi	Yayın Sayısı	Yayın Yeri	Sahibi	Dili
T.H.M HALK BİLGİSİ HABERLERİ	1929-1942	Aylık	36	İstanbul	-	Türkçe
Nota Mecmuası	1315-1316	15 Günde Bir	25	İstanbul	Ali Galip	Türkçe
Yolların Sesi	1932-1935	Aylık	25	İstanbul	Fazıl Mahmut	Türkçe
Müzik ve Sanat Hareketleri	1934-1935	Aylık	11	İstanbul	Avni Neşriyat	Türkçe
Musiki	1931-	Aylık	7	Ankara	A.M Ataman	Türkçe
Nota Musiki Mecmuası	1933-1935	Aylık	35	İstanbul	Mildan Niyazi	Türkçe
Müzik ve Sanat	1934-1935	Aylık	19	İstanbul	Sayıl Doğanay	Türkçe
Folklor Postası	1945-1946	Aylık	12	İstanbul	-	Türkçe

Çizelge 5'teki bulgulara göre 1928-1947 yılları arasında musiki odaklı toplam sekiz mecmua tespit edilmiştir. Bu mecmuaların tümü İstanbul'da yayınlanmış olup, Sahipleri İçerisinde Ali Galip gibi dönemin Maarif vekili, Mildan Niyazi (Ayomak) gibi TSM kuramcı ve uygulamacısı bulunmaktadır. Hepsinin dili dil devrimi kanununa bağlı olarak Türkçedir. Söz konusu dergilerin biri on beş günde bir yayımlanmış; ancak diğerleri ayda bir yayımlanmıştır.

3.2 1948-2007 Yılları Arasında Yayınlanan ve Musiki Odaklı Olan veya Musiki Odaklı Olmayan Musiki Süreli Yayıncılığına İlişkin Bulgular

Bu kısımdaki bulgular üç basamakta ele alınarak metinleştirilmiştir. Bu basamaklardan birincisi Türk musikisine yönelik metinleri kapsayan; ancak Musiki süreli yayını olarak adlandırılamayacak yayınlardır. Bu yayınlar tez kapsamında

musiki odaklı olamayan yayınlar şeklinde sınıflandırılmış olup bu kısmın birinci basamağında söz konusu sınıflamadaki süreli yayınlara ve bu yayınlar içerisinde yer alan musiki yazılarına odaklanmıştır. İçinde bulunulan kısmın ikinci basamağında ise musiki meselesine odaklanmış ve musikiyi konu edinmiş süreli yayınlar ele alarak değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular verilmiş olup, bu süreli yayınlar bu tez kapsamında doğrudan yayınlar şeklinde anılmıştır. Bu yöndeki bulgular bu kısmın ikinci basamağında verilmiştir. Bu kısımda inceleme konusu yapılan süreli yayın Türk musikisi süreli yayıncılık tarihinin en uzun soluklu ve nitelikli yayını olarak belirlenen "Musiki Mecmuası" dergisi olup, bu kısmın üçüncü basamağındaki metin Musiki Mecmuası bulgularından oluşturulmuştur.

3.2.1 Musiki Konusunu Kapsayan Dolaylı Dergilere İlişkin Bulgular

Bu kısımda ele alınan süreli yayınlar musiki meselesine musikiye odaklanmamış, sanat, edebiyat, fikir, siyaset, tarih, güncellik, eğitim vb konulara odaklanmış; ancak dergilerin bazı sayılarında musiki yazılarına da yer vermiş süreli yayınlardır. Bu yayınlara ilişkin bulgular yayınların yayınlanmasına yönelik özellikleri gösteren çizelgeler ve bu yayınlarda yer alan musiki yazılarının niteliğine yönelik olarak verilmiştir.

Çizelge 6 1948-2007 Yılları Arasında Musiki Odaklı Olmayan Mecmualar Dizini (EK2)

Ek2'deki nitel bulgulara göre tespit edilen 28 adet musiki odaklı olmayan mecmua tespit edilmiştir. Söz konusu mecmualar genellikle aylık şeklinde yayınlanmış fakat bazıları da on beş günde bir ya da haftalık şeklinde yayınlanmıştır. Bu mecmualar içinde 11 tanesi İstanbul, 11 tanesi Ankara, 2 tanesi Adana, 1 tanesi İzmir, 1tanesi Antep ve 1 tanesi Eskişehir'de yayınlanmıştır. Mecmuaların tamamının yayım dili Türkçedir. 1948-2007 yılları arasında yayınlanan mecmualar içinde "Milliyet Sanat Dergisi" 21 yılda haftalık çıkıp toplamda 338 sayı yayınlanarak çok önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir. Öğük'e göre (1987:30) Söz konusu dergide bu süreçte toplamda 80 tane Musiki odaklı makale yayınlandığı,

1981-1983 yılları arasında iki yıl yayınlanmasına rağmen "Sanat ve Kültürde Orkun" adlı dergide toplamda 78 adet musiki odaklı makale tespit edilmiştir. "Töre" 168, "Kültür" 125 ve "Defne" 95 sayı yayınlanarak sürekliğini muhafaza etmiştir. Söz konusu yıllarda "Türk Birliği" ve "Yasıma" adlı dergiler sadece 1 sayı yayınlanmıştır.

3.2.2 Musiki Odaklı Doğrudan Dergilere İlişkin Bulgular

Bu kısımda musikiyi temel yazı konusu olarak benimsemiş süreli yayınlara ilişkin bulguları gösteren dökümler verilmiştir. Bu dökümlerde süreli dergilerin yayın özelliklerine ve tarihsel verilere yönelik tüm veriler ayrıntılı olarak gösterilerek bulgulaştırılmıştır.

Çizelge 7 **1948-1980 Yılları Arasında Musiki Odaklı Olan Mecmualar Dizini**

Ek3'teki nitel bulgulara göre tespit edilen 18 adet musiki odaklı mecmua tespit edilmiştir. Söz konusu mecmuaların tamamen aylık şeklinde yayınlanması dikkat çekicidir. Dergilerin tamamının Türkçe olması dikkat çeken bir diğer tespit olduğu söylenebilir. Söz konusu on sekiz derginin on üçü İstanbul üç tanesi Ankara ve iki tanesi İzmir'de yayınlanmıştır. Dergilerin tamamının üç büyük şehir diye nitelendirilen illerde yayınlanması dikkat çeken bir husustur. Söz konusu on sekiz derginin içinde en uzun süre yayınlanan dergi 1948-2007 yılları arasında dört yüz yetmiş yedi sayı ile "Musiki Mecmuası'dır" Dünyanın en uzun süre yayınlanan ikinci dergisi ünvanını da taşıyan mecmua elli dokuz yıl boyunca yayınlanma başarısını göstermiştir. Mecmuayla ilgili detaylı tasnif eklerde verilecektir. Aynı yıllarda yayın hayatına başlayan "Türk Folklor Dergisi" 1949-1980 yılları arsında otuz bir yıl yayınlanma başarısını göstermiştir. Burhanettin Ökte tarafından çıkarılan "Türk Musiki Dergisi" toplamda kırk dokuz sayı çıkmış, "Filarmoni" dergisi otuz sayı ve "Müzik ve Sanat" dergisi kırk üç sayı yayınlanmıştır. Söz konusu on sekiz dergi içinde " Modern Çağ" adlı mecmua bir adet yayınlanarak en kısa yayımlanan dergi olmuştur. Dergilerin genelinde Türk Musikisi odaklı yazılar yayınlanmakla beraber, Batı musikisi hakkında yazılarda kendine yer bulmuştur. Dergilerde kişisel tanıtım

yazıları, musiki tarihi, Türk musikisiyle ilgili sorunsallar, konser programları, tek sesli ve çok sesli eserler ve bunlara ait notalarda kendine yer bulmuştur.

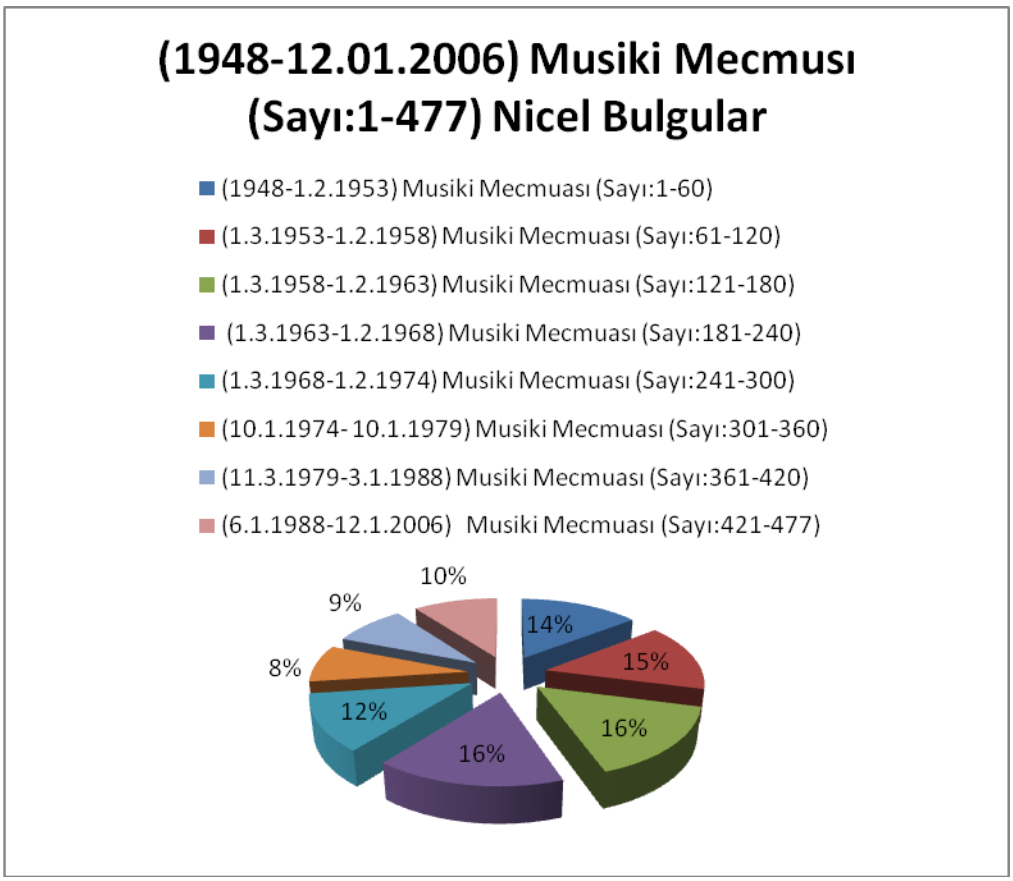
Çizelge 8. 1980-2013 Yılları Arasında Dolaylı Musiki Yayını Yapan Mecmualar Dizini (EK4)

Ek3'teki nitel bulgulara göre: 1980- 2013 yılları arasında musiki odaklı toplam 64 adet dergi tespit edilmiştir. Bu dergilerin elli üç tanesi İstanbul, yedi tanesi Ankara, iki tanesi İzmir, iki tanesi Adana ve bir tanesi de Denizli şehrinde çıkmıştır. Söz konusu dergilerin birçoğunun Türk musikisi odaklı yazılardan uzaklaştığı ve genel olarak değişen ve gelişen teknolojik yapılanmayla birlikte yaygınlaşan "Rock" müzik biçiminden söz etmekle beraber Batı musikisi tabanlı yayınlar içermektedir. Söz konusu dergilerin ticari amaçlar doğrultusunda çıkarıldığı elde edilen bulgularımızdandır. Bu durumun dergilerin yayınlanma sürecini etkilediği ve ömürlerini kısa olmasına neden olduğu kanısına varılmaktadır. Dergilerin hemen hemen tamamının aylık çıktığı tespit edilmiştir. Söz konusu mecmualar içinde Türk musikisi tabanlı "Mızrap" dergisinin yayınlandığı ve Türk musikisi tabanlı yazılara yer verildiği söylenebilir.

3.2.3 Musiki Mecmuası Dergisine İlişkin Bulgular

Bu kısımda Türk süreli yayıncılığında en uzun süre ve en çok sayıda baskı yapan dergi olarak musiki mecmuasına yönelik bulgular tüm bulgular içinden ayrı olarak da ele alınarak incelenmiş ve elde edilen veriler bulgulara dönüştürülerek aşağıdaki düzen içerisinde verilmiştir. Musiki Mecmuası dergisinin toplam sayısal durumuna yönelik ilk bulgu Çizge 1'de verilmiştir.

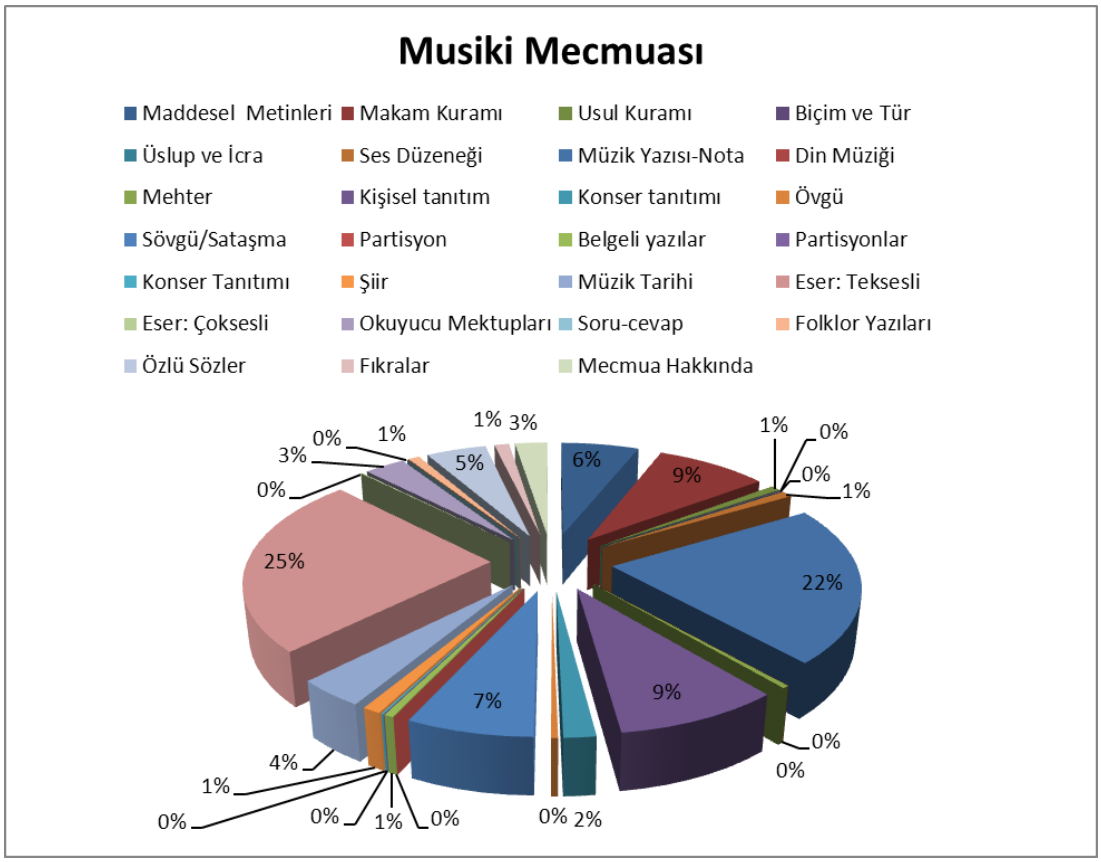
Çizge 1. Musiki Mecmuasının 1948-12.01.2006 yılları Arasında Yayınlanan 477 Sayısının Nicel Dökümü

Çizge 1'deki sayısal bulgulara göre Musiki Mecmuası dergisinin içeriğine yansıyan makale, deneme, okuyucu mektubu, tek sesli eser, övgü/sövgü vb. yazıların sayısal durumuna göre 1.3.1958-1.2.1963 yılları ile 1.3.1963-1.2.1968 yılları arasında yayınlanan altmışar dergi döneminin en çok yazı yayımlanan dönem olduğu anlaşılmaktadır. Bu tespit ile söz konusu derginin yayın hayatındaki en temel iki dergi yöneticisi olan Laika Karabey'in son dönemi ile Onun halefi Etem Ruhi Üngör'ün ilk dönemlerinin yayına yansıyan makale, derleme, deneme, mektup, inceleme, nota vb. nitelikteki yazı sayısının en yüksek olduğu dönemler olarak kaydedilmiştir.

3.2.3.1 Musiki Mecmuası Dergisi (1948-1.2.1953) 60 sayı

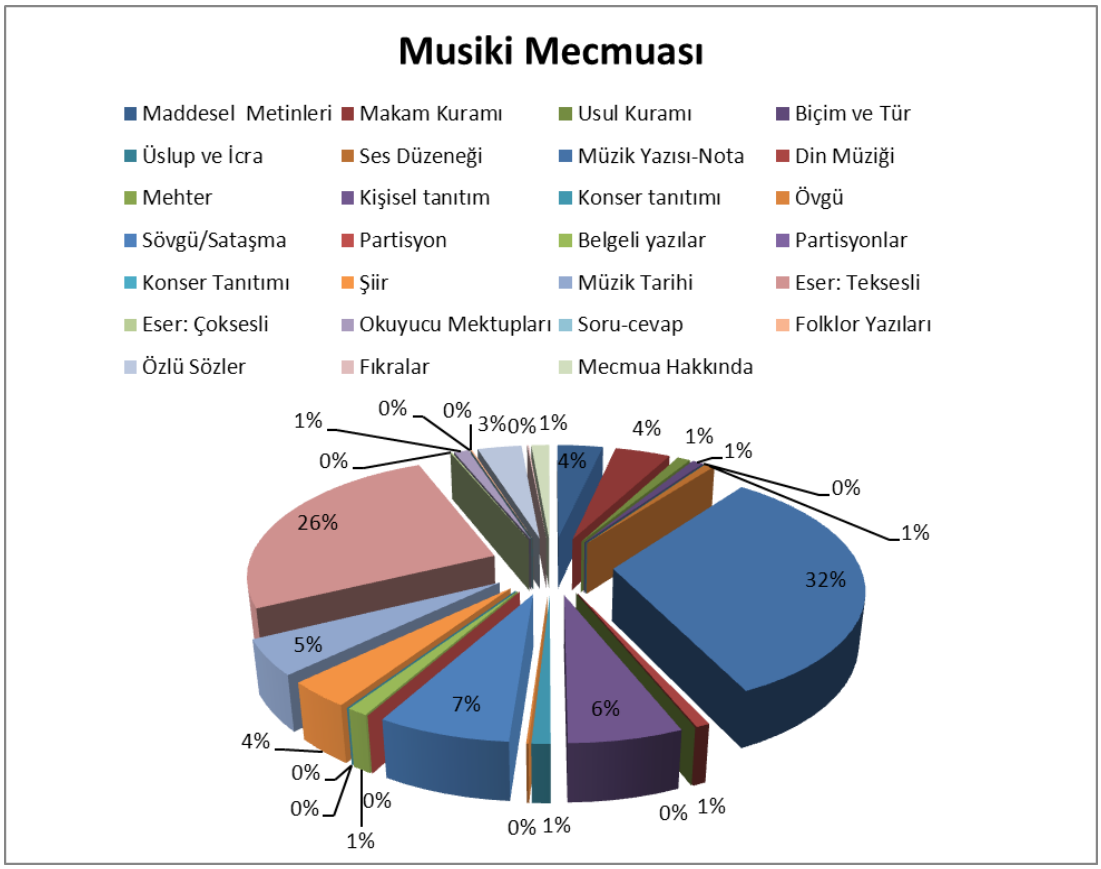
Çizge 1.

Çizge 1'deki bulgulara göre 1948-1.2.1953 yılları arasında yayınlanan Musiki Mecmuası dergisinin 60 sayısında % 22 oranında "Müzik yazısı ve Nota" ve % 25 oranında "Tek sesli Eser", % 9 oranında "Kişisel Tanıtım" ve yine aynı oranda "Makam Kuramı" %7 oranında "Sövgü/Sataşma" %5 oranında "Müzik Tarihi" ve %1 oranında "Şiir" konularına yer verilmiştir. Çizge 1 de sınıflandırılan 24 konu başlığının 17 tanesinde yazılar çıkmış 9 değişik alanda hiç yazı çıkmaması tespit edilen bir diğer bulgumuzdur.

3.2.3.2 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1953-1.2.1958) 60 sayı

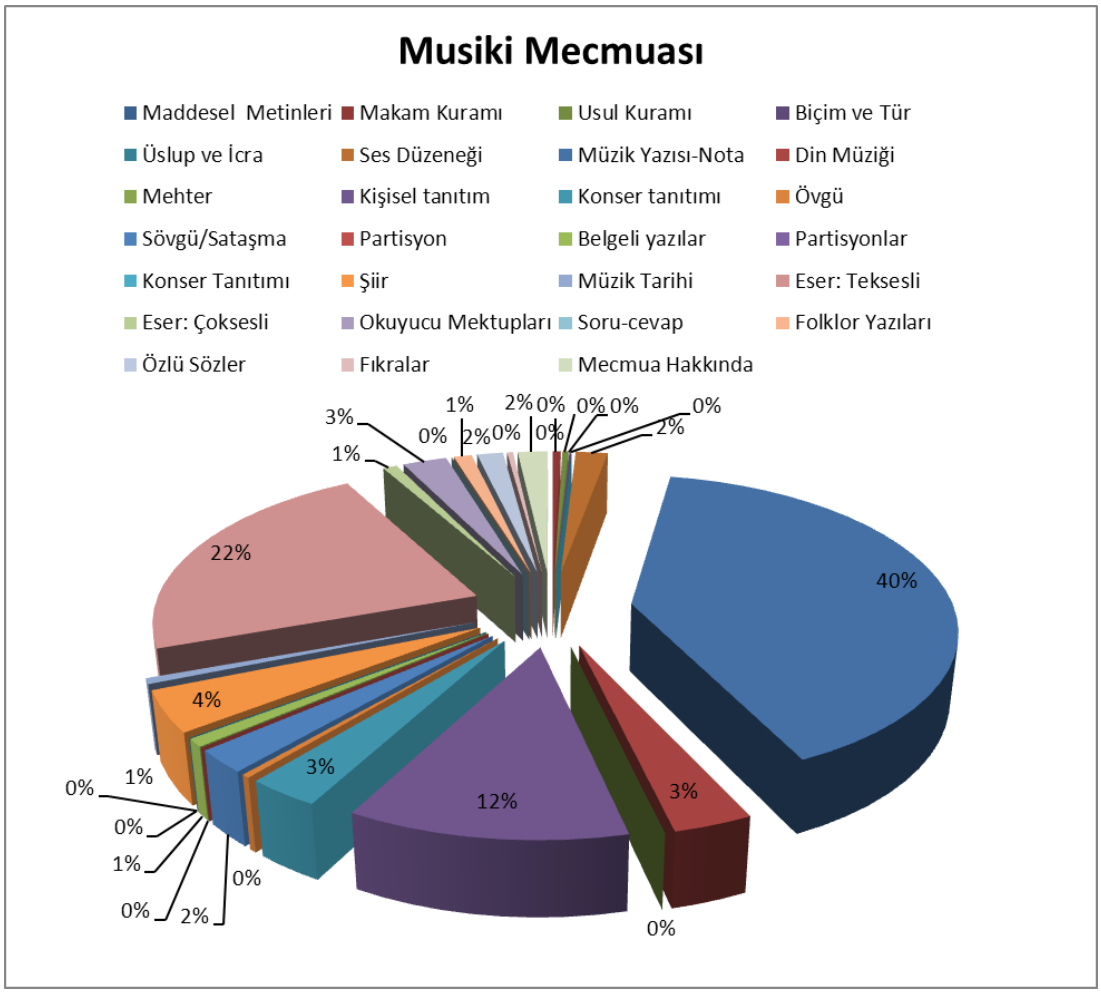
Çizge 2.

Çizge 2'deki bulgulara göre 1**.3.1953-1.2.1958** yılları arasında yayınlanan Musiki Mecmuası dergisinin 60 sayısında %32 oranında "Müzik yazısı ve nota" ve %26 oranında "Tek sesli Eser" yazıları olup, %7 oranında "Sövgü" ve %6 oranında "Kişisel Tanıtım" yazılarına yer verilmiştir. Bu nicel bulgu söz konusu yıllardaki 60 sayının odağını oluşturmuştur. Çizge 2'de verilen makale ve yazı türlerinden on yedisinde makale ve yazılara yer verilmiştir. Bu rakam çizge 1' den beş yazı türü daha fazladır. Çizge 1'de verilen bulgulara göre çizge 2' deki bulgularda özellikle Müzik yazıları ve nota basamağındaki yazıların %10 oranında arttığı ve kişisel tanıtım yazılarının %3 oranında azaldığı, "Tek sesli eser" oranının %1 oranında arttığı, "Sövgü/ Sataşma" yazılarının %1 oranında arttığı tespit edilen bulgularımızdandır.

3.2.3.3 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1958-1.2.1963) 60 sayı

Çizge 3.

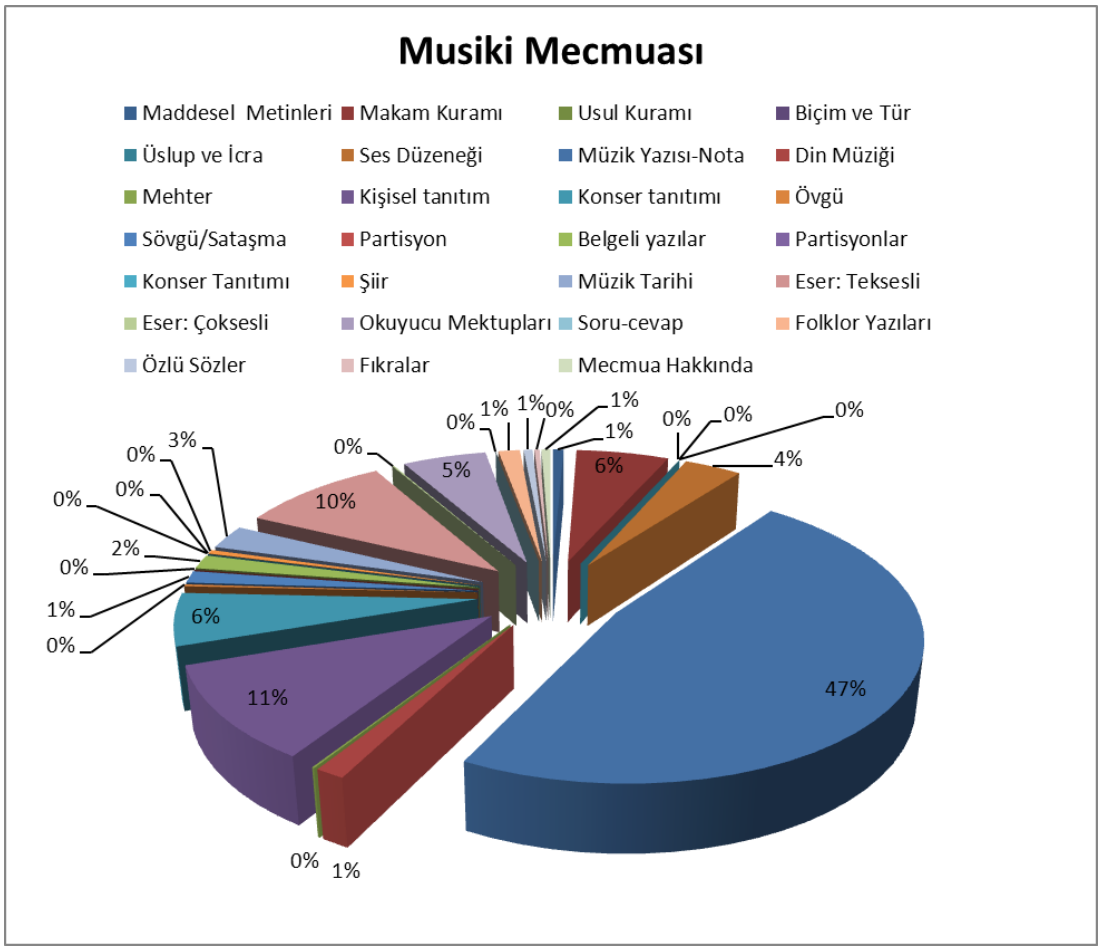

Çizge 3 teki bulgulara göre 1.3 1963- 1.2. 1968 yılları arasında yayınlanan 60 sayıda en fazla makale ve yazı türü %40 oranında "Müzik Yazısı ve Nota", en az %1 ile "Makam Kuramı- Maddesel İmler" yazılarından oluşmuştur "%22 Tek sesli Eser", %3 oranında "Müzik Tarihi", %12 oranında "Kişisel Tanıtım Yazıları", %3 oranında "Konser Tanıtımı" yazılarına yer verilmiştir. Çizge 2 de verilen sayısal bulgulara nazaran "Müzik Yazısı ve Nota" %8 oranında artmış**,** "Tek Sesli Eser % 4 oranında yayın sayısını azaltmış, "Kişisel tanıtım Yazıları" %6 oranında artmıştır. Makam Kuramı %3 oranında azalmıştır. On beş değişik konu alanında yazılar çıkmıştır bu bir önceki değerlendirmeye göre iki konu türü azaldığını göstermektedir.

Söz konusu yıllar arasında çıkan sayıların odağını “Müzik yazısı-Nota”, “Tek Sesli Eser” ve “Kişisel Tanıtım Yazıları” oluşturmaktadır.

3.2.3.4 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1963-1.2.1968) 60 sayı

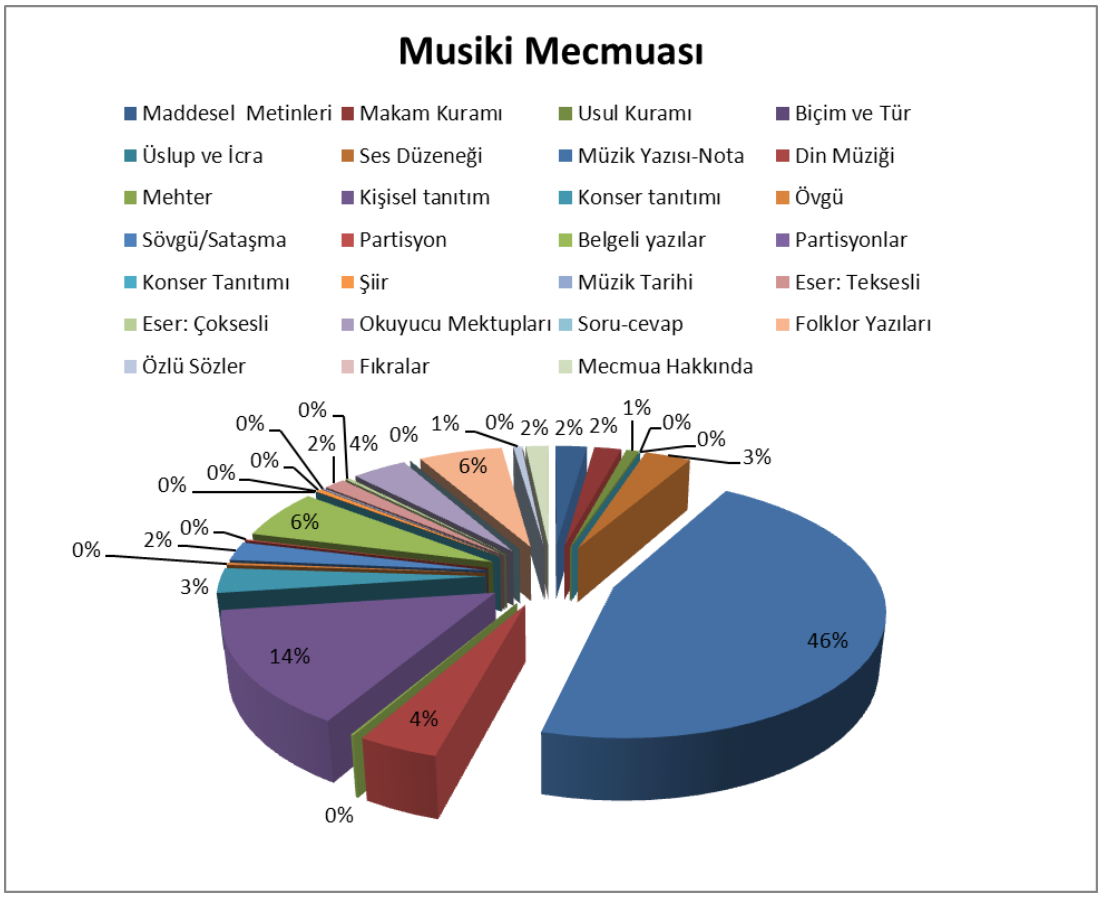
Çizge 4.

Çizge 4’ teki bilgilere göre 1.3.1963-1.2.1968 yılları arasında yayınlanan sayılar içinde %47 oranında “Müzik yazısı ve nota”, % 11 oranında “Kişisel Tanıtım Yazıları”, % 10 oranında “Tek sesli eser” konu başlıkları toplam yayının % 68’ini oluşturmaktadır. On dört değişik konuda yazı örnekleri verilen mecmuada yukarıdaki üç konu başlığı söz konusu yıllar arasında yayınlanan mecmua sayılarının odağını oluştururken, bu yıllar arasında “Din Müziği” % 1’lik payıyla en az yazı sayısına sahip konu başlığı olarak göze çarpmaktadır.

3.2.3.4 Musiki Mecmuası Dergisi (1.3.1968- 1.2.1974) 60 Sayı

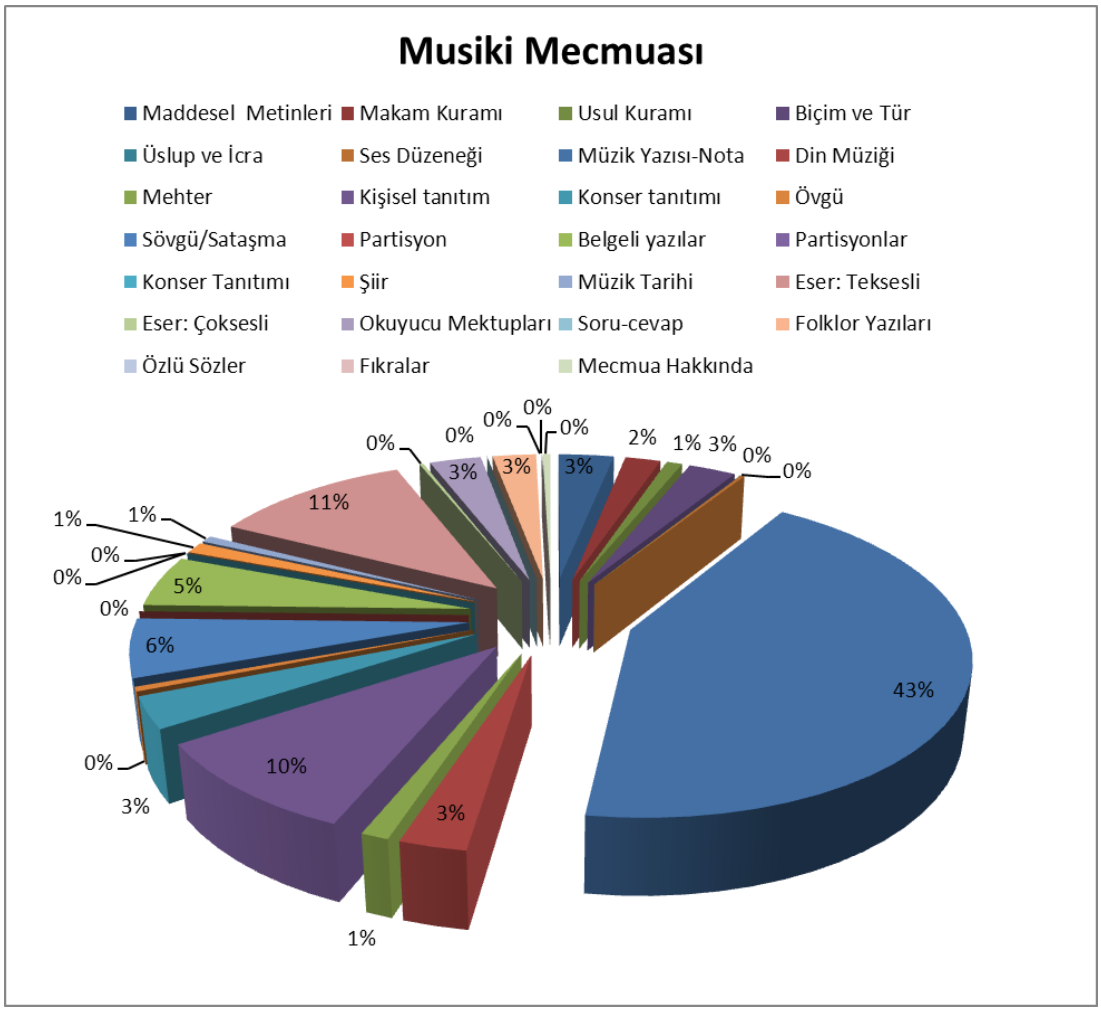
Çizge 5.

Çizge 5'teki bulgulara göre 1.3.1968-1.2.1974 yılları arasında yayınlanan 60 sayıda 14 değişik konu alanından yazı türlerine yer verilmiştir. "Müzik yazısı ve Nota" %46 oranıyla konu ağırlığını taşırken "Kişisel tanıtım yazıları"% 14 oranıyla onu takip etmiştir. Çizge 4' e göre "Kişisel tanıtım yazıları" % 3 oranında artarken "Müzik Yazısı ve Nota" %1 oranında azalmış yine "Tek Sesli Eser" konu alanı % 8 azalmıştır. "Usul Kuramı" adlı konu alanı % 1'lik payıyla en az yazı veren tür olarak göze çarpmaktadır

3.2.3.5 Musiki Mecmuası Dergisi (10.1.1974- 10.1.1979) 60 sayı

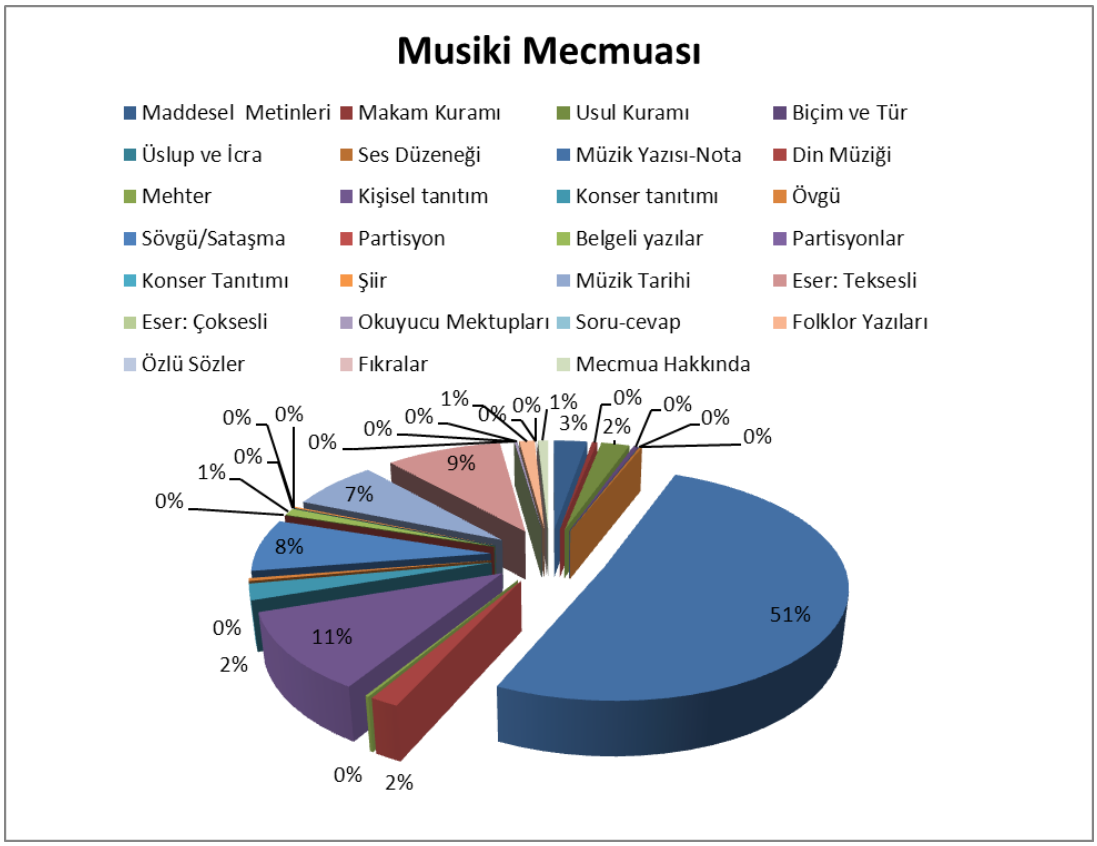
Çizge 6.

Çizge 6'deki bulgulara göre **10.1.1974- 10.1.1979** yılları arasında yayınlanan Musiki Mecmuası dergisinin 60 sayısında % 43 oranında "Müzik yazısı ve nota" ve % 10 oranında "Kişisel tanıtım" % 11 oranında "Tek sesli eser" ve % 6 oranında "Sövgü/Sataşma" yazılarına yer verilmiş ve bu konu alanları söz konusu yıllardaki mecmuaların odağını oluşturmuştur. Çizge 6'da verilen makale ve yazı türlerinden on altısında makale ve yazılara yer verilmiştir. Çizge 6'da verilen bulgulara göre çizge 5' teki bulgularda özellikle Müzik yazıları ve nota basamağındaki yazıların %3 ve kişisel tanıtım yazılarının %4 oranında azaldığı tespit edilmiştir.

3.2.3.6 Musiki Mecmuası Dergisi (11.3.1979-3.1.1988) 60 sayı

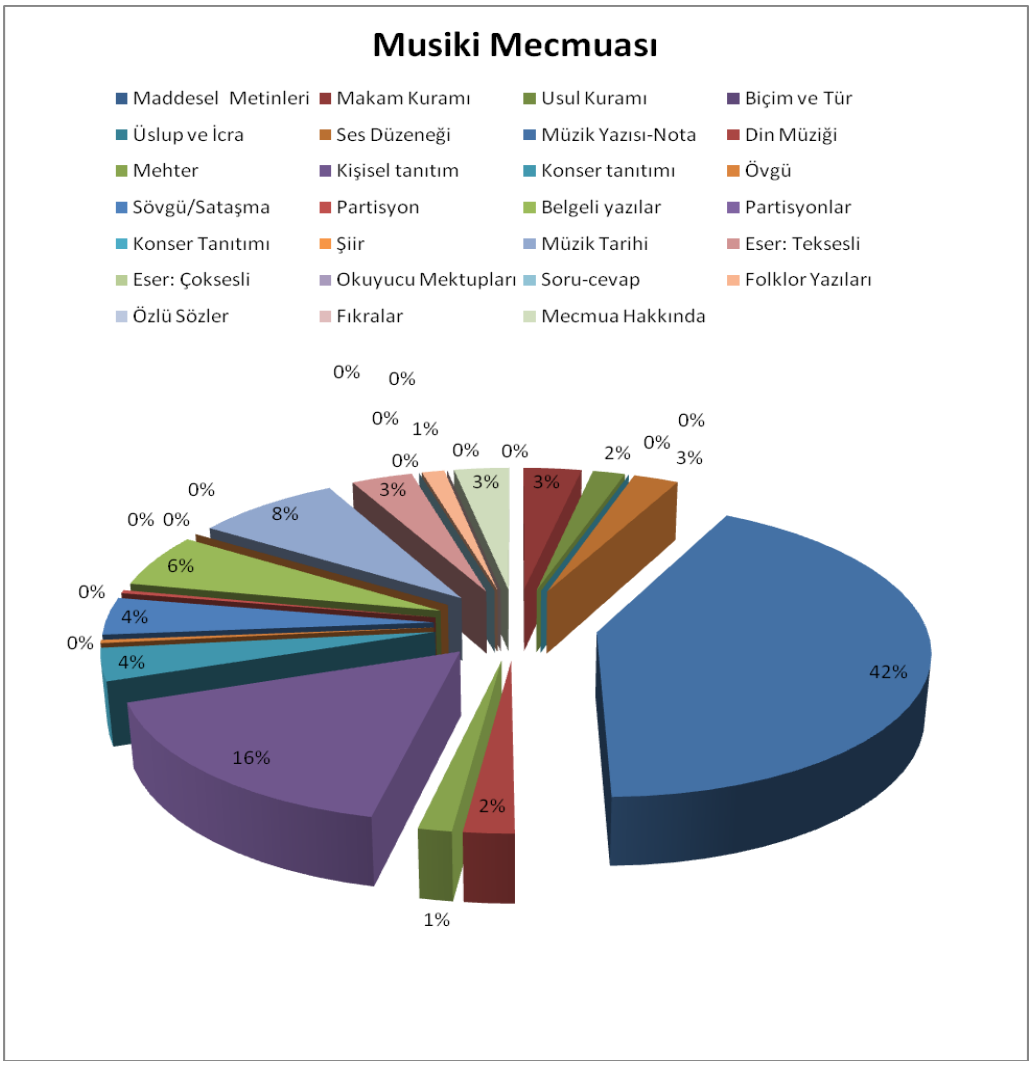
Çizge 7.

Çizge 7'deki bulgulara göre **11.3.1979-3.1.1988** yılları arasında yayınlanan Musiki Mecmuası dergisinin 60 sayısında %51 oranında "Müzik yazısı ve nota" ve %11 oranında "Kişisel tanıtım" % 8 "Sövgü/ Sataşma" % 9 oranında "Ses Düzeneği" % 7 oranında "Konser tanıtımı" konularına yer verilmiştir. Çizge 7'de verilen makale ve yazı türlerinden on iki değişik konu başlığında makale ve yazılara yer verilmiştir. Çizge 6'da verilen bulgulara göre çizge 7'de yer alan bulgularda özellikle Müzik yazıları ve nota basamağındaki yazıların %8 oranında arttığı; ancak kişisel tanıtım yazılarının %1 oranında azaldığı tespit edilmiştir. Söz konusu 60 derginin her bir sayısında yayımlanan en çok ve en az makale ve yazı türü içeren bulguları oluşturan çizgeler EK 7'de verilmiştir. Söz konusu yıllar arasında yayınlanan 60 sayıda en çok "Müzik Yazısı ve Nota" konu alanında, en az yazı çıkan alan ise "Mecmua Hakkında" isimli konu alanı olmuştur. Söz konusu yıllarda

yayınlanan 60 sayının odaklandığı konu alanları “Müzik Yazısı ve Nota”, “Kişisel Tanıtım” ve “Ses düzeneği” başlıklı alanlardır.

3.2.3.7 Musiki Mecmuası Dergisi (6.1.1988-12.1.2006) 57 sayı

Çizge 8’deki bulgulara göre 6.1.1988-12.1.2006 yılları arasında yayınlanan Musiki Mecmuası dergisinin 57 sayısında %42 oranında “Müzik yazısı ve nota” ve %16 oranında “Kişisel tanıtım” % 8 oranında “Müzik Tarihi” ve % 6 oranında “Belgeli Yazılar” konularında çizge 8’de verilen makale ve yazı türlerinden on dört değişik türünde makale ve yazılara yer verilmiştir. Çizge 7’de verilen bulgulara göre çizge 8’de verilen bulgularda özellikle Müzik yazıları ve nota basamağındaki

yazıların %9 oranında azaldığı; ancak kişisel tanıtım yazılarının %5 arttığı tespit edilmiştir. Söz konusu 57 derginin her bir sayısında yayımlanan en çok ve en az makale ve yazı türü içeren bulguları oluşturan çizgeler EK 8'da verilmiştir. Söz konusu yıllar arasında yayınlanan 57 sayıda en çok "Müzik Yazısı ve Nota" konusunda yazı yayınlanırken yayımlanırken, sayıda en az %1 ile "Mehter" yazılarına yer verilmiştir.

3.3 2007-2013 Yılları Arasında Musiki Süreli Yayıncılığına İlişkin Bulgular

Söz konusu yıllar arasında 14 müziğe odaklı yayın tespit edilmiştir. Bu dergiler genelde aylık şeklinde yayınlanıp nicel devamlılığını sağlarken, dergiler hakkında niteliksel bir sınıflama yapmanın zor olduğu söylenebilir. Andante dergisi bu yayınlar arasında az da olsa sıyrılıp niteliksel olarak değerini arttırdığı bunun dışında tespit edilen 13 değişik derginin tamamen ticari amaç doğrultusunda çıktığı ve niteliksel zayıflığı göze çarpmaktadır. Dergilere ait sayısal bulgular Ek4' te verilmiştir.

4 SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde 1900-2013 yılları arasında yayımlanan müzik süreli yayınları ve müzik konularını içeren diğer süreli yayınlara yönelik nitel ve nicel sonuçlar açıklanmaktadır.

4.1 1900-1928 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar

1900-1928 yılları arasında yayınlanan ve musiki metinlerini kapsayan ancak musikiye odaklı olmayıp "Genel konular, ahlak, sanat, felsefe vb." konulara odaklı toplam on yayın tespit edilmiştir. Bu yayınlarda musiki yazıları "Türk müziği kuramına yönelik metinler ve nota yayını" içeriklidir.

1900-1928 yılları yayınlanan Musiki odaklı 12 süreli yayın tespit edilmiş olup bu yayınların konularına yönelik nitelikleri aşağıdaki gibidir:

1. **Nivak Osmanyan Dergisi:** Söz konusu mecmua özel çabalarla çıkıp anlayış olarak çeşitli teksesli notaları içerir
2. **Hanende Dergisi**: Söz konusu mecmua ağırlıklı olarak çeşitli şarkı notalarını yayınlamıştır.
3. **Hadika-i Musiki Dergisi:** Çeşitli musiki notalarını içeren yayınlar yapmış ve İstanbul resimlerini kullanmıştır.
4. **Musavver Hale Dergisi:** Çeşitli musiki notalarını içeren yayınlar yapmış sinemaya ve güncel konulara yönelik yazılar yayımlamıştır.
5. **Nuhbe-i Elhan Dergisi:** Beyoğlu kültürü ve kanto müzikleriyle ilgili yayıncılık anlayışı vardır.
6. **Saz ve Söz Dergisi:** Söz konusu mecmua 11 sayı yayınlanmış ve bu yayınlarda çeşitli musiki notaları, Türk musikisinin sorunsallarına yönelik yazılar ve değerlendirmeleri içerir.
7. **Risale-i Musikiye Dergisi:** Din musikisiyle ilgili yayınlar yapan söz konusu mecmua teksesli notaları içerir.

8. **Yeni Şarkı Mecmuası Dergisi**: Bu mecmua İstanbul'un tarihi ve kültürel özelliklerine değinirken, Türk kültürüne ait olan eski ve yeni kantolardan bahseder ve bu kantoları notalarıyla yayınlama görevini üstlenmiştir.
9. **Alem-i Musiki Dergisi:** Bu derginin konuları Batı ve Türk musikisine yönelik kuram, görüş ve değerlendirmeleri içermekte olup, dergi içeriğinde çoksesli ve teksesli nota yazılarına da yer verilmektedir. Derginin yazı dili Türk musikisine yönelik tüm sorunsallara değinen bir içerik sunmaktadır.
10. **Dilhayat Mecmuası**: İçinde çeşitli geleneksel müziklerin bulunduğu mecmuayı ancak 5 sayı çıkarabilmiştir. Bu mecmuanın arka sayfasında 1890'lı yıllarda ve sonrasındaki dergilerde de benzeri görülebilen resimler yer almaktadır.
11. **Darü-i Elhan Mecmuası:** Konservatuarın yayın organı olarak ortaya çıkan söz konusu mecmua çeşitli aralıklarla yayınlanmış olup çeşitli şarkı notalarını yayınlamıştır. Bu mecmua aynı zamanda resmi olarak yayınlanan ilk mecmua özelliğini taşır. (Diğer mecmualar özel çabalarla çıkıyor.)
12. **Tiyatro ve Musiki**: Söz konusu mecmua musikiden, temaşadan ve sinemadan bahseden genel yapısıyla bilgi verici bir rol üstlenmiştir

4.2 1928-1947 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar

Bu kısımda musikiye odaklı veya musikiyi kapsayan; ancak musikiye odaklanmamış süreli yayınlara ilişkin sonuçlara yer verilmektedir.

4.2.1 Musikiye odaklı Süreli Yayınlara Yönelik Sonuçlar

1928-1947 yılları arasında tümü İstanbul'da yayımlanmış sekiz mecmua tespit edilmiştir. Bu mecmuaların amaç ve içerikleri aşağıdaki gibidir:

1. **T.H.M Halk Bilgisi Haberleri:** 1929 yılında yayın hayatına başlayan mecmua çoğunlukla Türk halk musikisi ve folklor yazıları üstünde

durmuştur. Amaç olarak memlekette folklor alanında derli toplu bir çalışma olmaması ve bu ihtiyacın karşılanabilmesi için memlekette folklora gönül vermiş insanların bir mecmua bünyesinde toplanması adına yola çıkıldığı belirtilmektedir. Bu mecmuaya yönelik bir tezde "Folklor Postası" adlı bir mecmuaya yönelik açıklamalara yer verildiği tespit edilmiştir.

2. **Nota Mecmuası:** Osmanlıca yayın yapan mecmua şarkı mecmuası şeklinde yayın hayatını sürdürmüştür. Söz konusu mecmua çeşitli musikişinaslara ait eserlerin notalarını yayınlamıştır.
3. **Yolların Sesi:** Dolaylı yönden yayın yapan bir sanat mecmuası gibi görünse de konuları daha çok musiki odaklı olmuştur. Kişisel tanıtım yazıları, çalgı tanıtımı ve makamsal konulara yer veren mecmua 1935 yılında varlığına son vermiştir.
4. **Müzik ve Sanat Hareketleri:** 1934-1935 yılları arasında yayınlanan mecmua daha çok Türk musikisi odaklı olup, tiyatro, konser tanıtımları, çeşitli Türk musikisi eserlerinin notalarını yayınlamış ve tenkit yazılarına yer vermiştir

5. **Musiki:** Ahmet Muhtar Ataman tarafından 1931 yılında kişisel çabalarla çıkan musiki mecmuası toplamda 7 sayı yayınlamıştır. Mecmua da çoğunlukla Türk musikisiyle ilgili bilgiler ve Batı musikisiyle ilgili yazılarda kendine yer bulmuştur.
6. **Nota Musiki Mecmuası: M**ildan Niyazi Ayomak tarafından çıkarılan bu mecmua Latin harfleriyle basılana ilk dergi unvanıyla yayın hayatına başlamıştır. İçerik olarak çeşitli çalgı dersleri,o dönemin eserlerinin notaları, makamlara yeni adlandırma yöntemleri denenmiş olup çoğunlukla Türk musikisi yazıları içeren yayınlar yayınlanmıştır. Rauf Yekta'nın musiki tarihi notları bu mecmuada yayınlanmıştır.
7. **Müzik ve Sanat:** Sayıl Doğanay tarafından 1934 yılında yayın hayatına başlatılan mecmua genel olarak Türk musikisi konularına yer vermiştir. Mecmuada çeşitli deneme yazıları, çalgı dersi işlenişi vs. gibi konular işlenmiştir.

8. **Folklor Pastası:** Mecmuada folklor kelimesinin sözlük anlamına paralel olarak birçok alanda Türkiye'nin dört köşesinden gönderilen çoğunluğu araştırma yazıları ve derleme yazılarına yer verilmiştir. Halk Edebiyatı, destan, efsaneler, folklor metotları başlıca yazı kaynaklarıdır

4.2.2 Musikiyi Kapsayan, Musiki Odaklı Olmayan Süreli Yayınlara Yönelik Sonuçlar (1928-47)

1928-47 yılları arasında tespit edilen ve musikiyi konularını da kapsamına alan dergi sayısı yirmi dokuzdur. Bu dergilerden Şadırvan, Türklük, Ülkü, Akbaba, Çığır ve Milli mecmua dergilerinde musiki konularına yönelik makalelere yer verilmiştir. Makaleler incelediğinde çoğunlukla devrimler ve bu devrimlerin sanat üzerinde yaptığı etkileri konu eden yazılar olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu makalelerin adları ve yazarları aşağıdaki gibidir:

1. STANİLOPULOS Prof. Stilyanos *"Anadolu Zelzeleleri*" Türklük Dergisi Cilt. 3 Sayı 14-15 s. 23 İstanbul 1939
2. AREL Sadettin "*Türk Musikisi Kimindir*?" Türklük Dergisi Cilt 3 Sayı 13 s. 25 İstanbul 1939
3. AREL Sadettin "*Türk Musikisi Kimindir*?" Türklük Dergisi Cilt 3 Sayı 14-15 s. 25 İstanbul 1939
4. ECHARD, Alexander *"Bizans Musikisi*" Türklük Dergisi Cilt 3 Sayı 12 s.15 İstanbul 1939
5. AREL Sadettin *"Eski Yunan Musikisi*" Türklük Dergisi Cilt 3 Sayı 9 s.12 İstanbul 1939
6. ORKUN, Hüseyin Namık *"Tarih ve Folklor*" Türklük Dergisi Cilt 3 Sayı 9 s.12 İstanbul 1939
7. SEVENGİL, Refik Ahmet *"İstanbul'da Oynanmış ve Basılmış Operalar"* Türklük Dergisi Cilt 3 Sayı 5 s.1 İstanbul 1939
8. REŞİT, Muzaffer "*On Yılda Güzel Sanatlarımız"* Varlık s. 8 s. 123-24 1933 Ankara

9. GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp " Musikide Kalkınışımız" Ar, s. 22 s.14-15 1937 İstanbul
10. ATAY, Falih Rıfkı "*Mesela Musiki*" Ar, s.22-23, s. 4 1938 İstanbul
11. ATAY, Falih Rıfkı "*Bir Temsil Karşısında Bazı Düşünceler*" Güzel Sanatlar, s. 3 s. 29-30 1941
12. KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri "*Bir Sanat Hadisesi*" Güzel Sanatlar s.3 s.31-32 1944
13. CEMİL, Mesut "*Musiki Davamızda Bir Hesaplaşma*" Hep Bu Topraktan s.4 s. 58-61 Ankara
14. *"Abideler Meselesi ve Münevverlerimiz*" Ar s. 5 s.10-12 1937
15. BOYAR, Ali Sami "*Güzel Sanatları İnkılaba Mal edebiliriz*" Ülkü s. 17 s. 361 1934
16. BALTACIOĞLU İsmail Hakkı "*Ölen Musiki ve Doğmayan Musiki*" Yeni Adam s. 48 s. 8 1934
17. ÇAĞLAR, Behçet Kemal "*Türk Sanatında Atatürk Hamlesi*" Ar s.11 s.22-23 1938
18. GÜRESİN, Ecvet "*Musiki Buhranı*" Yeni Adam s. 9 1941
19. KENAN, Yusuf "Yeni Sanat ve Edebiyata Doğru" Çığır s. 25 s. 4-5 1935 Ankara
20. ÇAĞLAR, Behçet Kemal "Gönüllü Sanat" Ülkü s. 23 s. 336 1935

1948-2007 Yılları Arasında Yayınlanan Musiki Odaklı Olmayan Dergilere Ait Bulgular

1948-2007 yılları arasında tespit edilen Musiki odaklı olmayan dergi sayısı 28 olarak tespit edilmiştir. Bu dergilerde yayınlanan musiki odaklı makale ve yazıların daha çok "Araştırma ve İnceleme", "Kişisel Tanıtım", "Röportaj", "Sempozyum", "Genel Konular" ve "Kongre ve Sempozyum" konu alanlarına odaklı olup yazılar ağırlıklı olarak bu konu başlıklarından çıkmıştır. Bu konu başlıklarından toplam 1128 tane bilimsel yazı tespit edilmiştir. Söz konusu dergiler içinde Sanat ve Bilimde Orkun mecmuası 78 bilimsel yazıyla en fazla musiki odaklı yayın veren dergi durumunda olup

onu 65 musiki odaklı yazıyla "Milliyet Sanat Dergisi" takip etmiştir. Dergilerdeki musiki odaklı bilimsel yazıların ilk 41 tanesi aşağıdaki çizelgede kalan 1087 tanesi ise kaynakça sıralaması şeklinde **EK9** da verilmiştir.

1948-2007 Musiki Odaklı Olmayan Dergilere Ait Bilimsel Yazılar

1. ABACI Tahir, *"Türkülere ve Türkücülere Dair*" Sanat Olayı c.5 s.67-71 1981 İstanbul.
2. ABALIOĞLU, Nadir Nadi*"Beethoven ile Konuşan Türk"* Cumhuriyet c. 27 1952 İstanbul.
3. ABALIOĞLU, Nadir Nadi "*Sihirli Flüt*" e dair Devlet Tiyatrosun c.27, 1956 İstanbul
4. ABLAY Ersin "*Videoclip*" Milliyet Sanat Dergisi 1986 İstanbul.
5. ACAROĞLU, Mehmet Türker *"Bulgar Halk yazısında Türk Motifleri"* Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 1982 İstanbul.
6. AKIN, Cenan *"Evin İlyasoğlu ile Bir Konuşma"* Milliyet Sanat Dergisi s.79 s. 30-3 1983 İstanbul.
7. AKSES, Necil Kazım, *"Türkiye'de Bugünkü Çağdaş Türk Müziği ve Politikası",* Milli Kültür c.2 s. 3-5 1980 İstanbul.
8. AKSOY, Bülent, *"Alaturka- Alafranga Çekişmesinin Son Örneği*" Sanat Olayı s.24 s. 88-89 1984 İstanbul.
9. AKSOY, Mehmet "*Klasik Türk Musikisi ve Devlet Korosu"* Hisar s. 160 s. 13-14 1977 İstanbul
10. ALP, İkesus Saadet, *"Fidelio Hakkında*" Devlet Tiyatrosu 1952
11. ALP, İkesus Saadet "*Devlet Operasında Yarasa*" Hisar s.23 1952 İstanbul.
12. ALTAR, Cevat Memduh; *"Carl Ebert'in Devlet Konservatuarı ile Devlet Tiyatrosu ve Operanın Kuruluşuna Katkısı*" Milli Kültür, s.3-5 1980
13. ALTAR, Cevat Memduh, *"Nurullah Taşkıran"* Devlet Tiyatrosu s.5 1952
14. ALTAR, Cevat Memduh *"Ludwig Van Beethoven" Kültür Dünyası* s.11 1954

15. ALTAR, Cevat Memduh, *"Ulu Önder Atatürk ve Çok Sesli Türk Sanat Müziği" Milli Kültür*" s.34 1982 İstanbul
16. ALTAR,, Cevat Memduh, "*Osmanlı- Avusturya Münasebetlerinde Mozart"* Kültür Dünyası s. 24-25 1956 İstanbul
17. ALTINKAYA M. Kemal, *"Musiki Davamız*" Hisar s.23 1952 İstanbul
18. ALTINOK, Rahmiye; "*Okul Müziği Nasıl Olmalıdır*" Milli Eğitim s. 10 1974
19. ALTINOK, Rahmiye; *"Eğitim ve Müzik" Milli Eğitim* s. 2 1973
20. ALTUĞ, Demirhan; "*Orkestramızı Yönetenler*" Milliyet Sanat Dergisi. s. 95 1984 İstanbul
21. AND Dr. Metin "*1855 Yılında İstanbul'da Oynanmış Bir Opera- Silistre Operası"* Milli Kültür s. 2 1981 İstanbul
22. AND Dr. Metin, "*Çin Operası Opera Değildir*" Milliyet Sanat Dergisi s. 73 1983 İstanbul
23. ANDAK, Selmi "*Selmi Andak İle Eurovision Şarkı Yarışması Üzerine Bir Konuşma*" Sanat Olayı s. 21 1984 İstanbul
24. AND Dr. Metin, "*İslam' da Raks Üzerine Yorumlar*" Forum Ankara c. 12 s. 143 1960 Ankara
25. ANDAK, Selmi, *"Müziğimizde Geçmişten Günümüze*" Varlık Yıllığı s. 135-39 1983 İstanbul
26. ANIL, Avni "*Avni Anıl'la Bir Konuşma*" Sanat Olayı s.20 s.53 1984
27. ARASLI, Altan "*Kırımlı Mücahir Halk Türküleri ve Destanları"* Türk Kültürü c.8 s.91 1970
28. ARIK, Tülin, "*Beethoven Dramı*" Yeni İnsan c. 8 s.95 s.17-18 1970
29. ARIK, Tülin, " *Paganini"* Yeni İnsan c.8 s. 95 s.8-9 1970
30. ARIKAN, Hasan "*Müzik Çıkmazı*" Türk Edebiyatı s. 89 s 40-41 1981
31. ARIKAN, Sakıp " *Neyzan Derviş Halil Can El- Mevlevi*" Türk Edebiyatı c2 s. 35-37 1973
32. ARISOY, Süleyman "*Buhurizade Mustafa Itri ve Türk Musikisi*" Ankara Sanat c. 6 s. 65 s. 22-23-29 1971
33. ARPAD, Burhan "*Müzikli Türk Tiyatrosunda Cemal Reşit Bey Operetleri*" Yeditepe c. 24 s. 207 s. 9 1974

34. ARPAD, Burhan "*Viyana Opereti Üzerine Söyleşi*" Türk Dili c. 14 s. 164 s. 577-78 1965
35. ARSEVEN, Veysel " *Dünya Karşısında Durumumuz*" Yeditepe c. 11 s. 33 s. 6 1960
36. ARSEVEN, Veysel, "*Bir İnsan Eduard Zuckmayer*" Yeditepe s. 83 s. 5 1955
37. ARSEVEN, Veysel, "*Genel Müzik Eğitimi" Yeditepe* c. 3 s. 44 s. 6-7 1961
38. ARSEVEN, Veysel, "*Necil Kazım Akses*" Yeditepe c. 7 s. 116 s. 5 1956
39. ATAKUL, Galip, "*Pablo Casals*" Yeditepe c. 9 s 160-62 1958
40. ATAKUL, Galip, "*Yehudi Menuhin*" Yeditepe c.9 s. 157, 15 1958
41. ATAKUL, Galip, "Harbert von Karajan" Yeditepe c.9 s. 157, 15 1958

4.3 1948-1980 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar

1. **Türk Musikisi Dergisi:** 1947 Aralık ayında yayın hayatına başlayan mecmua Burhanettin Ökte tarafından yönetilmiştir. Mecmuanın konuları ağırlıklı olarak Türk musikisiyle ilgili olup, musiki tarihinden, makamsal bilgilerden, usul kuramından ve çeşitli tanıtım yazılarından oluşmaktadır.
2. **Musiki Mecmuası**: Türkiye'nin en uzun soluklu dergisi ünvanını taşıyan mecmua Hüseyin Sadeddin Arel'in görüşleri doğrultusunda Türk Musikisi Konservatuarı'nın yayın organı olarak yayın hayatına başlamıştır. Önceleri hem Türk Musikisi hem de Batı Musikisi konularına yer veren mecmua daha sonra Türk musikisi konularına ağırlık vermiştir. İçerik olarak Türk musikisi konuları, makamlar, eleştiri yazıları, konser tanıtımları, Kişisel tanıtım yazıları, Müzik tarihi ve çeşitli Türk musikisi eserlerinin notaları yayınlanmıştır.
3. **Müzik Görüşleri Dergisi:** Yayın hayatına 1949 yılında başlayan mecmua Mithat Fenmen başyazarlığında yayın sürecini sürdürmüştür. Mecmua içerik olarak çoğunlukla batı musikisi konularına yer vermiş, çeşitli çalgıların ders

işlenişi hakkında bilgiler ve bu çalgıların tanıtımıyla ilgili makaleler yayınlamıştır.

4. **Filarmoni:** Cemal Reşit Rey tarafından 1948 yılında yayınlanmaya başlayan mecmua genel olarak konularını Batı musikisinden seçmiştir. Çeşitli konser tanıtımları, kişisel tanıtım yazıları diğer yazı türlerindendir. Mecmua 1951 yılında 30. sayıyı yayınlayarak yayın hayatına son vermiştir.
5. **Türk Folklor Araştırmaları Dergisi:** 1949 yılında yayın hayatına başlayan ve 1980 yılına kadar aralıksız bir şekilde devam eden mecmua halkiyat hakkında önemli hizmetlerde bulunmuştur. Mecmua'nın sahibi ve başyazarı İhsan Hınçer mecmuayı folklor alanında çalışanları, bir dergi etrafında toplamak ve halk bilimi alanında ciddi bilimsel çalışmalar yapmak olarak vurgulamıştır
6. **Müzik ve Sanat Hareketleri:** 1934 yılında Mecmua konularına göre ağırlıklı olarak Türk musikisinden bahseder. Bunun yanında, konser tanıtımları tiyatro, tenkit yazıları ve teknik meselelerle ilgili makaleler de mecmuanın bahsettiği konulardandır.
7. **Opus:** 1962 yılında yayın hayatına giren mecmua ağırlıklı olarak batı musikisi konularını içermiş, Çok sesli eserlerle ilgili yazılar ve notalar yayınlamıştır. Mecmua ayrıca, kişisel tanıtım yazıları ve Müzik tarihi konularına da yer vermiştir. Mecmuada az da olsa Türk musikisi kendine yer bulmuştur. Türk musikisinin yer bulduğu konular ise çoğunlukla çok sesliliğe nasıl kaynaştırılabilinir şeklinde olduğu söylenebilir.
8. **Orkestra:** 1962 yılında Panayot Abacı tarafından yayın hayatına başlamıştır. İstanbul Belediye Konservatuarı Şehir Orkestrası'nın yayın organı olarak ortaya çıkan mecmuada ağırlık olarak batı musikisi konuları işlenmiş, bunun yanında konser programları, programlarla ilgili tanıtıcı yazılar, müziği sevdirmeye yönelik denemeler ve besteciler hakkındaki özel sayılarla yayın hayatına devam etmiştir.
9. **Modern Çağ:** Toplamda tek sayı yayınlanan mecmuayla ilgili pek fazla bir kaynak söz konusu değildir.
10. **Musiki ve Nota:** 1969-1983 yıllarında ünlü bestekar Avni Anıl tarafından yayınlanan mecmua Türk musikisi ağırlıklı konular işlemiş, çeşitli eserlere ait

notaları yayınlamış ve genellikle bilgi verici bir üslupla yayın hayatını sürdürmüştür

11. **Türk Musikisi Bestekarları:** Çeşitli Türk musikişinaslarının tanıtımına yer veren mecmua uzun ömürlü olmamıştır.
12. **Küğ:** Melahat Oransay tarafından yayınlanan mecmua uzun ömürlü olmamıştır**.**
13. **Türk Musikisi Bestekarları Külliyatı:** Mecmua çeşitli Türk musikişinaslarının tanıtıma yer verip eserlerini yayınlayarak yayın hayatını sürdürmüştür.
14. **Musiki Sanatı:** Söz konusu mecmua Türk musikisi eserlerini yayınlayarak varlığını sürdürmüştür.
15. **50 Yıllık Türk Musikisi:** Çeşitli Türk musikişinaslarını tanıtıp onların eserlerini yayımlayarak varlığını sürdürmüştür. Söz konusu mecmua uzun ömürlü olmamıştır.
16. **Müzik ve Sanat Dergisi:** Yayın hayatına 1975 başlayan mecmua Hulki Öğreten önderliğinde varlığını sürdürmüştür. Ağırlıklı olarak Türk musikisi konularına yer veren mecmuada ayrıca folklor yazılarına ve çeşitli tanıtım yazılarına, müzik tarihinden kesitlere de yer vermiştir.
17. **Hey Dergisi:** 1970-1988 yılları arasında varlığını sürdüren ve önemli sayıda yayınlanan mecmua Türk Musikisi ve Batı musikisi konularına yer vermiş, güncel müzik olaylarıyla ilgili çeşitli deneme yazıları yayınlamıştır.

4.4 2007-2013 Arası Müziğe Odaklı Süreli Yayınlar ve Müziği Kapsayan Diğer Süreli yayınlara Yönelik Sonuçlar

Söz konusu yıllar arasında 14 müziğe odaklı yayın tespit edilmiştir. Bu dergiler genelde aylık şeklinde yayınlanıp nicel devamlılığını sağlarken, dergiler hakkında niteliksel bir sınıflama yapmanın zor olduğu söylenebilir. Andante dergisi bu yayınlar arasında az da olsa sıyrılıp niteliksel olarak değerini arttırdığı bunun dışında tespit edilen 13 değişik derginin tamamen

ticari amaç doğrultusunda çıktığı ve niteliksel zayıflığı göze çarpmaktadır. Dergilere ait sayısal bulgular Ek4'te verilmiştir.

4.5 Musiki Mecmuasının 477 Sayısından Elde Edilen Sonuçlar

1948-2007 yılları arasında toplam elli dokuz yıl varlığını sürdüren ve toplam 477 sayı yayınlanma başarısını gösteren mecmua dünyanın en uzun ömürlü ikinci dergisi ünvanını almıştır. Söz konusu mecmuanın her bir sayısı yirmi yedi değişik konu alanına bölünüp incelenmiştir. Yirmi yedi konu başlığından toplamda 5428 bilimsel yazı ortaya çıkmıştır. Konu başlıkları içinde en çok "Müzik yazısı ve Nota", "Tek Sesli Eser", " Kişisel Tanıtım Yazıları", "Sövgü/ Sataşma" yazıları mecmuanın odaklandığı ana konulardır denilebilir. Mecmuada yayınlanan yazıların bazıları devamlılık sağlamış ve daha sonra kitap şeklinde basılmıştır. Mecmuanın ilk sayısının çıktığı 1948 yılından son sayısının yayınlandığı 2007 yılına kadar çok önemli musikişinaslara söz hakkı veren mecmuanın tarihinde hiç kuşkusuz Sadettin Arel ve devamında Laika Karabey ve Ethem Ruhi Üngör gibi yayın yönetmenlerinin varlığı mecmuanın uzun süre yayın hayatına devam etmesini sağlamıştır. Son sayısı 2007 yılında çıkan mecmuanın her bir sayısının niceliksel dökümleriyle birlikte çizelgeleri ek8 de verilmiştir.

1948-1980 Yılları Arasında Doğrudan Musiki Yayını Yapan Mecmualar Çizelgesi EK5

DERGİNİN ADI	YAYIN YILI	YAYIN SIKLIĞI	YAYIN SAYISI	YAYIN YERİ	YAYIN SAHİBİ	YAYIN DİLİ
TÜRK MUSİKİSİ DERGİSİ	1947-1952	Aylık	49	İstanbul	Burhanettin Ökte	Türkçe
MUSİKİ MECMUASI	1948-2007	Aylık	477-	İstanbul	Sadeddin Arel-	Türkçe
MÜZİK GÖRÜŞLERİ DERGİSİ	1949-1950	Aylık	21	İstanbul	Mithat Fenmen	Türkçe
TÜRK FOLKLOR DERGİSİ	1949-1980	Aylık	360	İstanbul	İhsan Hınçer	Türkçe
FİLARMONİ	1948-1951	Aylık	30	Ankara	Cemal Reşit Rey	Türkçe
MÜZİK ve SANAT HAREKETLERİ	1954	Aylık	34	İstanbul	-	Türkçe
OPUS	1962	Aylık	456	İstanbul	İlhan Mimaroğlu	Türkçe
ORKESTRA	1962-2013	Aylık	36	İstanbul	Panayot Abacı	Türkçe
MODERN ÇAĞ	1965	Aylık	1	Ankara	Kayıhan Çağlayan	Türkçe
MUSİKİ ve NOTA	1969-1983	Aylık	1	İzmir	Avni Anıl	Türkçe
TÜRK MUSİKİSİ BESTEKARLARI	1969	Aylık	1	İstanbul	Rahmi Kalaycıoğlu	Türkçe
MUSİKİ SANATI	1969	Aylık	1	İstanbul	Edip Özışık	Türkçe
ÜNLÜ TÜRK MUSİKİSİ BESTEKARLAR KÜLLİYATI	1969	Aylık	1	İstanbul	Baki Edipoğlu	Türkçe
KÜĞ	1969	Aylık	1	Ankara	Melahat Oransay	Türkçe
50 YILLIK TÜRK MUSİKİSİ	1969	Aylık	1	İstanbul	Mustafa Rona	Türkçe
MÜZİK ve SANAT DERGİSİ	1975-1980	Aylık	43	İstanbul	Hulki Öğreten	Türkçe
HEY	1970/88	Aylık	216	İstanbul	-	Türkçe

KAYNAKLAR

AKDOĞAN, Bayram, *"Türk Din Musikisine Bir Bakış"* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, s.158-170, Ankara, 2009.

AKSOY, Yrd. Doç. Dr. Mustafa, *"Kaya Resimlerinden Alfabeye Avrasya'da Türk Damgaları*" s.1 -7, İstanbul, 2011.

AREL, H.S, *"Sümerliler ve Sümer Musikisi*", Musiki Mecmuası Dergisi, Sayı: 15, S.3, İstanbul, 1949.

ALTUNTEK, Yrd. Doç. Dr. N. Serpil, *"İlk Türk Matbaasının Kuruluşu Ve İbrahim Müteferrika*", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt 10 / Sayı: 1, s. 191 -204, Ankara, 1993.

AKPINAR, Cemil, *"Fethullah Şirvani*", TDV. İslam Ansiklopedisi C. III, s. 463-466 İstanbul 1995.

AYDIN, M. Beste, *"Alem-i Musiki Çeviri Yazım ve İnceleme*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi s.5, İzmir, 2004.

AKSOY, Hasan Hüseyin, "*Örneklem Seçimi ve Hesaplaması"* Ankara, 2006.

ASLANTÜRK, Z, "*Araştırma Metod ve Teknikleri"* Marmara Üniversitesi İlahiyat Fak. Vakfı Yayınları No: 103, İstanbul, 1999.

ARIKAN, R, "*Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*" Asil Yayınları, Ankara, 2004.

BALCI, A, *"Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler"* Pegem Yayıncılık, Ankara, 2005.

BALCI, A. *"Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler"* Pegem Yayıncılık, s. 37,57, Ankara, 2005.

BEŞKURT, Ayşe Hale, *"Cumhuriyet Dönemi Sanat Dergilerinde Türk Devrimi"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 17, İstanbul, 2006.

BERKER, Ercümend, *"Türk Musikisinin Dünü, Bugünü ve Yarını*", s.116, Ankara, 1986.

ÇIĞ, M. İlmiye, "Uygarlığın Kökeni Sümerliler-2 *Sümerlilerde Günlük Yaşam"* Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011.

"Dünya Tarihini Değiştiren Ön-Türk Kültürü 2", Step Matbaacılık, İstanbul, 2012.

EMLAK BANKASI YAYINLARI, Cilt.5 *"Matbaanın Bulunuşu"* s.33-34-35-36-37, İstanbul, 1990.

EKREM, Nuraniye Hidayet, *"Dunhuang Müzik Notaları", "Kök Türk Dönemine Ait Orta Asya Müzik Notaları*", Modern Türklük Dergisi Cilt 9, sayı 1, s.101-159, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Mart 2012, Ankara.

ENVER, Yrd Doç. Dr. UYSAL,*"İhvan-ı Safa'nın X. Yüzyıl İslam Dünyasının Felsefe ve Bilim Düzeyine Işık Tutan Bir Sözlük Denemesi*"

ERGÜN, Prof. Dr. Mustafa, "*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*" Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 5, Antalya, 2003.

FLİCK, U. Kardorff E. & Steinke, I. (Eds) : "Sage Publications. A companion to qualitative research". London, 2004.

GÜNYOL, Vedat,*"Cumhuriyet Sonrası Sanat ve Edebiyat Dergileri"* Gelişim Yayınları s. 85, İstanbul, 1984.

HUBERMAN, A.M, Miles, M.B, "*Innovation up close:how school improvement Works"* New York, 1984.

"*İkdam Gazetesinin Kültür Hayatımızdaki Yeri, Şekil ve İçeriği"* sb.tr/d.ogu.edumakaleler/4_1_Makale_5 pdf,

İLYASOĞLU, Evin, *"Zaman İçinde Müzik*", YKY, İkinci Baskı, İstanbul, 1995.

KAMİLOĞLU, Ramazan, *"Şükrullah'ın Hayatı ve Eserleri"* Hikmet Yurdu Dergisi, Yıl 1, S. 2, s. 91-98, Temmuz – Aralık, 2008.

KARASAR, Niyazi, *"Bilimsel Araştırma Yöntemi"* Nobel Yayın Dağıtım 12.Baskı, Ankara, 2003.

KARLI, Yrd. Doç. Dr. Ümit, *"Spor Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri, Belgesel Tarama*" Bolu, 2005.

KILIÇ, Cihan, *"Temel Araştırma Yöntemleri ve Saha Uygulamaları*" İstanbul, 2012.

KİTAPÇI, Prof. Dr. Zekeriya, "*Türkistan'da Müslüman Olan İlk Türk Hükümdarları*" Türk Dünyası Vakfı Araştırmaları-56, İstanbul, 1988.

KÜYEL, Mübahat Türker, "*Osman Nedim Tuna'nın Türk Dilinin Eskiliği Konusundaki Çalışmaları*", Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu A.K.M Erdem Dergisi S.15, Ankara, 1995.

MAHMUT, EL KAŞGARİ, "*Divanü Lugâti't-Türk*" Düz: Yurteser, S.Tuba ve Erdi, Seçkin, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2007.

MATLOCK, Gene D. *"Ey Dünya İnsanları Hepiniz Türksünüz*" Hermes Yayıncılık, Beşinci Basım, İstanbul, 2012.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ S.B.E, *"Nicel ve Nitel Araştırmalar"* İstanbul, 2001.

MİLLİ KÜTÜPHANE BAŞKANLIĞI, Süreli Yayınlar Bilgi Sistemi, 1957 SB 2 İstanbul.

ORANSAY, Doç. Dr. Gültekin, *"Türkiye'de Defter ve Dergi Biçiminde Fasıl Yayınları*" s.1-2 İstanbul.

"*Osmanlı Döneminde Bilim Alanındaki Türkçe ve Tercüme Eserlerini Türkçe Oluş Nedenleri*", Kudadgu bilig Felsefe- Bilim Araştırmaları Dergisi S. 3, s. 151-184, 2003.

ÖGEL, Prof. Dr. Bahattin, "*Türk Kültürünün Gelişme Çağları*", Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, İstanbul, 2001.

ÖZBAY, Murat, *"Bilim ve Kültür Aktarıcısı Olarak Yazı*" Hacettepe Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara, 2005.

ÖZKAN, Güllü, "*Türkiye'de Müzik Yayıncılığı ve Müzik Dergileri*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 10 İstanbul, 2010.

ÖLMEZ, Ahmet, "*Şehbal Mecmuası Hakkında",* Kızılırmak Dergisi, Yıl:1, Sayı:8, s.9, Sivas, 1992.

ÖZDEMİR, Murat, *"Sosyal Bilimlerde Yöntem Bilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma"* Eskişehir Üniversitesi S.B.D 11/1 Ankara Üniversite E.B.E s.323 Ankara.

ÖZDEMİR, Murat "*Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Sosyal Bilimlerde Yöntem Bilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma*", Ankara Üniversitesi E.B.E, Ankara.

ÖZDAMAR, Kazım, "*Modern Bilimsel Araştırma Yöntemi"* Kaan Kitabevi Eskişehir, 2003.

SAĞLAM, Atilla, "Türk Musiki Devrimi", Alfa / Aktüel Yayınları, s. 12-32-33 Bursa, 2009.

SİRKE, Erhan, "*18. ve 20. Yüzyıllarda Türklerde Müzik Yayıncılığı ve Musiki Mecmuaları*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 2-71, Erzurum, 2005.

TARCAN, Haluk, "*Ön- Türk Tarihi*", Kaynak Yayınları s.143, İstanbul, 1998.

TUNA, Osman Nedim, "Sümer *ve Türk Dillerinin Tarihi İlgisi ile Türk Dilinin Yaşı Meselesi*", T.D.K 561, Ankara, 1990.

ÜSTDAL, M, Gülbahar, "*Bilimsel Araştırma" Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.*

YEŞİL, Rüştü, "*Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri*" Editör Remzi Y. Kıncal, Nobel Yayınları 1. Baskı, 2010.

YILDIRIM, Prof. Dr Ali ve ŞİMŞEK, Prof. Dr. Hasan, *"Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*", Ankara, 2000.

YILDIZ, Pelin, *"Klâsik Türk Musikisi Kitap Ve Tez Bibliyografyası* 1929-2007", Afyon Kocatepe Üniversitesi S.B.E, Müzik Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon, 2007.

T.C, M. E. B "*Basının Doğuşu ve Gelişimi*" s.10 Ankara 2011.

TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl, *"Cumhuriyetten sonra çıkan Gazeteler ve Mecmualar"* Matbuat Umum Müdürlüğü, s.3, Ankara, 1941.